

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEVBAN BİN BÜCDÜD VE HADİS İLMİNDEKİ YERİ

Ashı UYGÜL

Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Abdülkadir PALABIYIK

İZMİR - 2019

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Sevban Bin Bücdüd ve Hadis İlmindeki Yeri” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

....../....../.....

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
Sevban Bin Bücdüd ve Hadis İlmindeki Yeri
Aslı UYGÜL

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı
Temel İslam Bilimleri Programı

Hz. Muhammed (s.a.v) Allah’tan almış olduğu mesajın ilk uygulayıcısı olmuş ve böylece ashabına rol model olarak onlara öğretmiş, İslamiyetin geniş topluluklara yayılmasını sağlamıştır. Kur’an-ı Kerîm’i en iyi şekilde anlamak ve hayatına rehber edinerek uygulamak isteyen sahabe, Resulullah’ın rahle-i tedrisinden geçerek İslamiyetin sonraki nesillere aktarılmasında etkin rol oynamışlardır.

İlk dönem İslam neslinin önemli simalarından biri de Sevban bin Bücdüd’dür. İslamiyet’in ilk dönemlerinde Müslüman olup, Hz. Peygamber (s.a.v)’in etrafında olmuş ve hizmetinde bulunmuştur. O’ndan (s.a.v) Yüz yirmi sekiz hadis rivayet etmiştir.

İslam tarihinde önemli bir yeri olan Sevban bin Bücdüd ile ilgili yaptığımız bu çalışma giriş ve iki bölümü ihtiva etmektedir. Birinci bölümde İbn Bücdüd’ün hayatı ve hadis ilmindeki yeri ele alınmıştır. İkinci yani son bölümde Sevban Bin Bücdüd’ün Kütüb-i Sitte içerisinde yer alan hadisleri tasnif edilmiş ve incelemeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sevban bin Bücdüd, Sahabe, Hadis, Sünnet

ABSTRACT
Master's Thesis
Sevban bin Bucdud and His Place In The Hadith Science
Aslı UYGÜL

Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of Basic Islamic Sciences
Basic Islamic Sciences Program

Hz. Muhammed (s.a.v) was the first practitioner of the message that he received from Allah, and thus he taught his companions as their role model, and made Islam to spread to large communities. Companions who want to understand Qur'an in the best way and apply it to guide to their lives had been thought by the Prophet and played an active role in passing Islam to next generations.

One of the important figures of the early Islamic generations was Sevban bin Bucdud. He became Muslim in the early periods of Islam, be around the Prophet (s.a.s) all the time, learnt from him and narrated one hundred twenty-eight hadiths from him (s.a.s).

This study that we made about Sevban bin Bucdud consists an introduction and two parts. In first part, we discussed Ibn Bucdud's life and his place in the discipline of hadith. In the second chapter which is also last, we tried to classify and analyze Sevban bin Bucdud's hadiths in Kutub-u Sitte.

Keywords: Sevban bin Bucdud, Companion, Hadith, Tradition.

SEVBAN BİN BÜCDÜD VE HADİS İLMİNDEKİ YERİ

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	xi

GİRİŞ	1
-------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

SEVBAN BİN BÜCDÜD'ÜN HAYATI VE HADİS İLMİNDEKİ YERİ

1.1.SEVBAN BİN BÜCDÜD'ÜN HAYATI	3
1.1.1. Doğumu	3
1.1.2.Vefatı	6
1.1.3.Ailesi ve Çocukları	6
1.2.SEVBAN BİN BÜCDÜD'ÜN KİŞİLİĞİ	7
1.2.1.İlmi Kişiliği	7
1.2.2.Ahlaki Kişiliği	7
1.3.HADİS İLMİNDEKİ YERİ	8
1.3.1 Hocaları	8
1.3.1.1.Ebu Hüreyre (ö.58/678)	8
1.3.1.2.Ömer b. Hattab (ö.23/644)	9
1.3.1.3.Uveymir b. Malik el-Ensari (ö.32/652)	11
1.3.2.Talebeleri	12
1.3.2.1.Cübeyr b. Nüfeyr el-Hadramî (ö.81/699)	12
1.3.2.2.Hasan-ı Basri (ö.110/728)	13
1.3.2.3.Hâlid b. Ma'dân el-Kelâî (ö.103/721)	14
1.3.2.4.Şeddad b. Evs (ö. 58/678)	15

1.3.2.5. Süleyman b. Yesar (ö.107/725)	16
1.3.2.6. Diğer Talebeleri	17
1.4.SEVBÂN B. BÜCDÜD'ÜN AZ HADİS RİVAYET ETMESİ	17
1.5.KULLANDIĞI EDÂ SİGALARI	19

İKİNCİ BÖLÜM

SEVBAN B. BÜCDÜN'ÜN KÜTÜB-İ SİTTE'DEKİ RİVÂYETLERİ

2.1.SAHÎH-İ MÜSLİM	20
2.1.1.İbadet İle İlgili Hadisleri	20
2.1.1.1.Allah Katında En Makbul Amel Nedir?	20
2.1.1.2.Resûlullah (s.a.s)'ın Namazından Çıktığı Zaman Üç Defa İstiğfar Etmesi	21
2.1.1.3.Cenaze Namazı Kılan Kimsenin Sevabı	21
2.1.1.4.Kişinin İnfak Edeceği En Faziletli Dinar	22
2.1.1.5.Bunun Etini Islah Et	22
2.1.1.6.Veda Haccında Verilen Et	23
2.1.2. Muamelat İle İlgili Hadisleri	23
2.1.2.1. Hasta Ziyareti	23
2.1.2.2. Müslümanın Kardeşini Ziyareti	24
2.1.2.3. Hasta Ziyaretinin Önemi	25
2.1.3. İtikadi Konulardaki Hadisleri	25
2.1.3.1. Yahudi Âlimin Rasulullah (s.a.v)'a Sorduğu Soru	25
2.1.3.2. Ümmetimden Bir Taife	27
2.1.3.3. Havzımın Genişliği Hadisi	28
2.1.3.4. Ümmetin Erişeceği Mülk (Hâkimiyet) Hadisi	28
2.2. SÜNEN-İ EBU DAVUD	29
2.2.1. İbadet İle İlgili Hadisleri	29
2.2.1.1. Yapılması Kimseye Helal Olmayan Üç Şey	29
2.2.1.2. Sarık Ve Ayakkabı Üzerine Mesh	30
2.2.1.3. Gusûl Hakkında Fetva	30
2.2.1.4. Sehib Secdesi	31

2.2.1.5. Namazdan Ayrılma	31
2.2.1.6. Kan Alanın da Aldıranda Orucu Bozulmuştur	32
2.2.1.7. Kustu Ve Orucunu Açtı	33
2.2.1.8. Veda Haccında Kurban	34
2.2.2. İtikadi Konulardaki Hadisleri	34
2.2.2.1. Cenaze İle Birlikte Melekler De Yürüyordu	34
2.2.2.2. Allah Yeryüzünü Dürüp Topladı	35
2.2.2.3. Vehn Nedir?	36
2.2.3. Muamelata Dair Hadisleri	37
2.2.3.1. Kimseden Bir Şey İstememek	37
2.2.3.2. Zorunluluk Olmadan Boşanmaya Kalkan Kadın	37
2.2.3.3. Güzel Nimetlerle İlgili Hadis	37
2.3. SÜNEN-İ TİRMİZİ	38
2.3.1. İbadetle İlgili Hadisleri	38
2.3.1.1. Kustu Ve Orucunu Bozdu	38
2.3.1.2. Sarık Üzerine Mesh	39
2.3.1.3. Küçük Veya Büyük Abdest İhtiyacı Duyan Namaza Başlayamaz	41
2.3.1.4. Namazdan Çıkma	42
2.3.1.5. Müezzinlik Yapma	42
2.3.1.6. Cennete Götüren Amel	43
2.3.1.7. Ramazan Orucu	45
2.3.1.8. Kan Aldıran Ve Alanın Orucu Bozulmuştur	46
2.3.1.9. Her Kim Bir Cenaze Namazı Kılarsa	48
2.3.1.10. Resulullah (s.a.v)'a Biat	48
2.3.2. İtikada Dair Hadisleri	49
2.3.2.1. Ümmet İçin Verilen Müjde	49
2.3.2.2. Kılıç Ortaya Konulduğunda	50
2.3.2.3. Peygamberlik İddiasında Bulunan Yalancılar	50
2.3.2.4. Sapık Ve Saptırıcı Devlet Adamları	51
2.3.2.5. Resulullah(s.a.v)'in Havzı	51
2.3.2.6. En Değerli Şey Hadisi	52

2.3.2.7. Allah Üzerine Hak Olur	53
2.3.3. Muamelata Dair Hadisleri	54
2.3.3.1. Hasta Ziyareti	54
2.3.3.2. Melekler Yaya Olarak Katılmışlar	55
2.3.3.3. Peygamberlerin Sünneti Olan Dört Şey	55
2.3.3.4. Sebepsiz Yere Boşanan Kadın	56
2.3.4. Ahlâka Dair Hadisleri	57
2.3.4.1. Cennete Götüren Ameller	57
2.3.4.2. Her Kimin Ruhu Şu Üç Şeyden Uzak Olarak Ayrılırsa	58
2.3.4.3. Biat Hadisi	58
2.3.4.4. En Değerli Para	59
2.3.5. Tıbbı Dair Hadisleri	59
2.3.5.1. Biriniz Sıtma Hastalığına Yakalandığında	59
2.4. SÜNEN-İ NESÂİ	60
2.4.1. İbadet İle İlgili Hadisleri	60
2.4.1.1. Fayda Verecek ve Cennete Sokacak İş	60
2.4.1.2. Resulullah (s.a.v)'in Namazı Bitirmesi	61
2.4.1.3. Cennet Vaadi	61
2.4.1.4. Ümmetimden İki Grup Hadisi	62
2.4.2. Ahlaka Dair Hadisler	62
2.4.2.1. Hz. Fatıma'nın Davranışı	62
2.5. SÜNEN-İ İBN MÂCE	63
2.5.1. İbadete Dair Hadisler	63
2.5.1.1. En Hayırlı Amel	63
2.5.1.2. Abdesti Sıkışık Olan Kimsenin Namazı	64
2.5.1.3. Cemaate Hıyanet	64
2.5.1.4. Namazdan Çıkış	64
2.5.1.5. Sehiv Secdesi	65
2.5.1.6. Bol Secde Et	65
2.5.1.7. Meleklerin Katıldığı Cenaze	66
2.5.1.8. Cenaze Namazı	66
2.5.1.9. Hacamat Hadisi	67

2.5.1.10. Kim Ramazan Orucunu Tutarsa	67
2.5.2. Ahlaka Dair Hadisler	67
2.5.2.1. Hak Üzere Olan Cemaat	67
2.5.2.2. Ömrü Yapılan İyilikler Arttırır	68
2.5.3. Muâmelata Dair Hadisler	68
2.5.3.1. Kimseden Bir Şey İsteme	68
2.5.3.2. Mal Edinmek İsteyen Kimse	69
2.5.3.3. Sebepsiz Yere Boşanan Kadın	69
2.5.3.4. Kim Üç Şeyden Uzak Durursa Hadisi	70
2.5.3.5. En Faziletli Dinar	70
2.5.4. İtikada Dair Hadisleri	70
2.5.4.1. Yer Benim İçin Dürülüp Toplatıldı	70
2.5.4.2. Kaderi Dua Değiştirir	72
2.5.4.3. Mehdi Hadisi	72
2.5.4.4. Sevapları Boşa Giden Kimse	73
2.5.4.5. Resulullah'ın Havzı	73
2.6. SEVBAN'IN RİVAYETLERİNİN KÜTÜB-İ SİTTE'DEKİ BÖLÜMLERE DAĞILIMI	75
2.6.1. Sahîh-i Müslim'dekiler	75
2.6.2. Sünen-i Tirmizî'dekiler	75
2.6.3. Sünen-i Ebû Dâvûd'dakiler	75
2.6.4. Sünen-i Nesâî'dekiler	75
2.6.5. Sünen-i İbn Mâce'dekiler	76
SONUÇ	77
KAYNAKÇA	79

KISALTMALAR

b.	Bin, İbn (oğlu)
Bkz	Bakınız
C.	Cilt
DEÜ	Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
DİA	Diyânet İslam Ansiklopedisi
H.z.	Hazreti
h.	Hicrî
İFAV	Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları
Nşr	Neşreden
ö	Ölüm tarihi
R.a	Radiyallahu Anh
S.	Sayfa
S.a.v.	Sallallahu Aleyhi ve Sellem
Terc.	Tercüme
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
Thk	Tahkik Eden
[yy]	Yayın yeri yok

GİRİŞ

Hız. Peygamber (s.a.v.)'den bize aktarılan her şey manasına gelen hadis, Hız. Peygamber'in söz, fiil, takrir, ahlaki ve fiziki özelliklerini konu edinir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in hadisleri Kur'an-ı Kerimin doğru anlaşılabilmesi, hükümlerinin doğru bir şekilde tatbik edilebilmesi için ikinci kaynak hükmündedir. Kur'an-ı Kerim'de herkesin kolay bir şekilde anlayabildiği ayetler olduğu gibi, Peygamberimiz açıklamadıkça anlaşılamayacak ayetler de mevcuttur. Hayat kitabımız Kur'an-ı Kerimin doğru bir şekilde anlaşılabilmesinin temel şartı, onu bizlere aktaran ve izah edip yorumlayan Hız. Peygamber'in hadislerini bilmektir. Hız. Peygamber (s.a.v.)'in tebliği ile İslama giren sahabe, önlerine çıkan her sorunu çözüme kavuşturmak için Hız. Peygamber (s.a.v.)'e danışmış Kur'an-ı Kerim'i doğru anlamak ve hayatlarına tatbik etmek için Hız. Peygamber (s.a.v.)'in söz, fiil ve takrirlerine göre yani sünnetine göre hayatlarına şekil vermişlerdir. Kur'an ve Sünnet'in ilk muhatabları sahabe sebebi nüzul ve vürutlara hâkim olup şahitlik ettikleri için, onların sünnet anlayışları bizlere ışık olacaktır.

Hız. Peygamber (s.a.v.)'in vefatından sonra fetihlerle birlikte İslamiyet hızla yayılmış, İslam toprakları genişlemiş, birçok farklı bölgeye yerleşme olmuştur. Ashab bu yerlerde ders halkaları kurarak Kur'an ve Hadis ilmiyle talebeler yetiştirmiş, gittikleri yerlerde önemli değişimler sağlamışlardır.

Bizim bu çalışmadaki amacımız Hız. Peygamber (s.a.v.)'e uzun yıllar hizmet eden Sevban b. Bücdüd'ün aktardığı hadislerin Kur'an, Sünnet, Muamelât, İbadet, Ahlak, İtikâd gibi konulardaki görüşlerini tesbit edip, inceleyip ortaya koymaktır. Bu bağlamda Sevban bin Bücdüd'ün Kütüb-i Sitte içerisindeki rivayetleri incelenecektir.

Birinci bölümde Sevban bin Bücdüd'ün hayatı ile ilgili tarih, tabakat ve rical kitaplarından edindiğimiz bilgilere yer verdik. Başlıca yaralandığımız kaynaklar şunlardır; İbn Sa'd'ın et-Tabakât'ı, Mizzi'nin Tehzîbu'l- Kemal'i, İbn Asakir'in Târihu Medineti Dimeşk'i, İbn Hacer el-Askalâni'nin el-İsâbe'si, Zehebî'nin Siyer'i, Ebu Nuaym'ın Hilyetü'l Evliya'sı... Elimizden geldiğince bütün kaynakları incelemeye çalıştık, ancak bilgiler birbirini tekrar eder nitelikte olduğu için geniş bir muhteva sunamadık. Hocaları ve talebelerinin isimlerini zikrederek bir kısmıyla ilgili bilgi vermeye çalıştık.

İkinci ve son bölümde ise Sevban bin Bücdüd'ün rivayet ettiği hadisler, konularına göre tasnif edilmiştir. Çalışmamızda Sevban bin Bücdüd'ün naklettiği rivayetlerin ortaya konması, değerlendirilmesi ve ravi bilgilerine ulaşmada Cevâmiu'l-Kelîm ve el-Mektebetü's-Şâmile gibi programları kullandık. Ancak programda hatalar mevcut olabileceği göz önünde bulundurularak matbu nüshalar ile karşılaştırmalar yapılmıştır.

Sonuç bölümünde ise genel bir değerlendirme yapıp önemli bulduğumuz hususları zikrettik.

Bu açıklamaları yaptıktan sonra Sevban bin Bücdüd'ün hayatını ele aldığımız bölüme geçebiliriz.

BİRİNCİ BÖLÜM

SEVBAN BİN BÜCDÜD'ÜN HAYATI VE HADİS İLMİNDEKİ YERİ

1.1. SEVBAN BİN BÜCDÜD'ÜN HAYATI

1.1.1. Doğumu

Hadis biliminde hadisi bizlere aktaran kimselere ravi ismi verilmektedir. Hadis terimi anlamıyla ise; rivayet usullerinden herhangi biri ile hadisi kavrayıp aldıktan sonra ravilerini söyleyerek hadisi daha sonraki nesillere aktaran kişi manasına gelmektedir. Başka bir şekilde ifade edecek olursak Hz. Muhammed (s.a.v.) ve yahut onunla alakalı bir olayın usulüne uyarak bir başka kişiye aktarılmasıdır. Ravi isminin yerine müsnid¹ kelimesi de kullanılmaktadır. Bu minvalde ravilerin emniyet ve ehliyet hususlarının ortaya konması için rical ilmi geliştirilmiştir.

Bir ravinin doğduğu, hayat sürdüğü ve vefat ettiği ortam, kendisine ait özel malumatlar rical ilmi açısından oldukça değerlidir. Bu bağlamda Sevban bin Bücdüd hakkında birtakım bilgiler paylaşacağız.

Sevban bin Bücdüd sevgili peygamberimiz zamanında yaşamış ünlü bir sahabidir. Doğumu hakkında kaynaklarımızda herhangi bir bilgiye maalesef rastlayamadık. Doğum tarihi kesin değildir.

Sevban bin Bücdüd Hz. Peygamber (s.a.v.)'in mevlası² yani azatlı kölesidir.³ Yemen asıllı olup Himyer kabilesinden ve Serât ehliendendir.⁴ Serât Mekke ve

¹ Müsnid; Hadis hakkında bilgisi olsun veya olmasın hadisi senedli olarak rivayet eden kimse demektir. (Bkz. İbrahim Hatiboğlu, “Müsnid” **DİA**, Ankara, TDV Yayınları, 2006, c.32, s.108).

² İslâm hukukunda kölesini âzat eden efendi, âzat edilen köle ve velâ sözleşmesinin taraflarından biri anlamlarında kullanılan bir terim. (Bkz. Bekir Topaloğlu, “Mevla”, **DİA**, Ankara, TDV Yayınları, 2005, c.29, s. 440).

³ Bkz. İbn Sa'd, **Tabakatü'l-Kübrâ** thk. Muhammed Abdulkadir Ata, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1990 VII, 400; Mizzi, **Tehzîbü'l-Kemal**, thk. Beşşar Avvad Ma'ruf, Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 1980 IV, 413-416; İbnü'l- Esîr, **Üsdü'l-Ğâbe fi Marifeti's-Sahabe**, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1980, I, 296, 297; Zehebi, **Siyeru A'lami'n- Nübelâ**, thk. Şuayb arnaut, Müessesetü'r- Risâle, 1985, III, 15-18; İbn Hacer, **el-İsabe fi Temyizi's-Sahabe**, thk. Adil Ahmed Abdulmevcut, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1994, I, 413.

⁴ Bkz. İbn Sa'd, **Tabakat**, VII,400; Bkz. Mizzi, **Tehzîbü'l-Kemal**, IV, 413-416; İbn Abdilberr, **el-İstiâb**, thk. Ali Muhammed el-Becâvî, Beyrut, 1992, I, 218; İbnü'l- Esîr, **Üsdü'l-Ğâbe**, I, 296; İbn Hacer, **el-İsabe**, I, 259.

Yemen arasında bir mevkidir.⁵ Künyesi Ebû Abdullah'tır, Ebu Abdurrahman el-Hâşimî ve İbn Cahdar da denilir.⁶ Hicaz civarlarında⁷ köle olarak düşmüş, Medine'de⁸ Hz. Peygamber (s.a.v.) onu satın alıp sonra azat etmiştir.⁹ Ardından Hz. Peygamber, dilerse ailesinin yanına gidebileceğini, dilerse de yanında kalabileceğini söylemiştir; Sevban Resulullah'ın yanında kalmayı tercih etti ve ömrünü ona hizmete adadı.¹⁰ Yerleşik hayatta ve seferde Resulullah'tan ayrılmayan İbn Bücdüd bütün seferlere onunla birlikte katılmıştır.¹¹ Suriye, Mısır ve Filistin'in fethine iştirak etmiştir.¹² Sevbân bin Bücdüd Hakem b. Sa'd aşiretine mensup olup¹³, Elhan ehlinden olduğu da söylenilmiştir.¹⁴ Abdüssamed b. Saîd Târihu Humus adlı kitabında onun Elhan'dan olduğunu söylemiştir.¹⁵ Vefat edinceye kadar her zaman Resulullah (s.a.v.)'in yakınlarında olmuştur. Hayatının sonlarına doğru ilk önce Şam'a sonra Remle'ye sonra Mısır'a, en sonunda da Humus'a yerleşti.¹⁶ Hicri 54 (674) yılında, Muaviye b. Ebû Süfyan'ın hilafeti zamanında Humus'ta vefat etmiştir.¹⁷ Mısır'da vefat ettiğini söyleyenler de olmuştur ancak onun Mısır'da

⁵ Bkz. Mizzi, Tehzîbü'l-Kemal, IV, 413-416; En-Nevevî, **Tehzîbu'l-Esmâ ve'l-Lügât**, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, I, 141; İbnü'l-Esir, Üsdü'l-Ğâbe, I, 296; İbn Abdülber; el-İstiâb, I, 218.

⁶ Mizzi, Tehzîbü'l-Kemal, IV, 413-416; İbn Sa'd, Tabakât, VII, 400; İbn Abdülber, el-İstiâb, I, 218; İbnü'l-Esir, Üsdü'l-Ğâbe, I, 296; İbn Hacer, el-İsâbe, I, 259; Zehebî, Siyer, III, 16; İbn Asâkir, **Târihu Dimeşk**, thk. Amr b. Gurâme el-Amirî, Darûl-Fikr, 1995, XI, 170; İbn Hacer, **Tehzîbu't-Tehzîb**, Dairatü'l-Maarif, 1326, II, 28.

⁷ Zehebî, **Târihu'l-İslam**, thk. Amr Abdüsselam Tedmirî, Dâru'l-Kitabü'l-Arabî, 1987, IV, 182; Es-Safedî, **el-Vâfi bi'l-Vefâyât**, thk. Ahmed Arnavut, Dâru'l-İhyau't-Turas, Beyrut, 2000, III, 494; Zehebî, Siyer, III, 15.

⁸ Belâzurî, **Ensâbü'l-Eşraf** thk. Süheyl Zekkar, Beyrut, 1996, I, 480

⁹ İbn Sa'd, Tabakât, VII, 400; İbn Abdülber; el-İstiâb, I, 218; Belâzurî, Ensâb, I, 481; İbn Hacer, Tehzîb, II, 28; İbnü'l-Esir, Üsdü'l-Ğâbe, I, 296; Zehebî, Siyer, III, 15; Es-Safedî, el-Vâfi bi'l-Vefâyât, III, 494; İbn Hacer, el-İsâbe, I, 413.

¹⁰ Mizzi, Tehzîbü'l-Kemal, IV, 413-416; İbnü'l-Esir, Üsdü'l-Ğâbe, I, 296; ; İbn Hacer, Tehzîb, II, 28.

¹¹ Es-Safedî, el-Vâfi bi'l-Vefâyât, III, 494; İbn Sa'd, Tabakât, VII, 400; Zehebî, Târih, IV, 182; Nevevî, Tehzîb, I, 140-141; Üsdü'l-Ğâbe, I, 296; İbn Abdülber; el-İstiâb, I, 218.

¹² İbnü'l-Esir, Üsdü'l-Ğâbe, I, 296, 297

¹³ Bkz. Mizzi, Tehzîbü'l-Kemal, IV, 413-416; İbn Abdülber; el-İstiâb, I, 218; İbnü'l-Esir, Üsdü'l-Ğâbe, I, 296; İbn Hacer, el-İsâbe, I, 413.

¹⁴ Bkz. Mizzi, Tehzîbü'l-Kemal, IV, 413-416; Zehebî, Siyer, III, 15-18.

¹⁵ Zehebî, Siyer, III, 15-18.

¹⁶ İbn Hacer, Tehzîb, II, 28; Es-Safedî, el-Vâfi bi'l-Vefâyât, III, 494; Nevevî, Tehzîb, I, 140-141; İbn Hacer, el-İsâbe, I, 413; Zehebî, Siyer, III, 15-18; İbn Abdülber; el-İstiâb, I, 218; İbn Sa'd, Tabakât, VII, 400; Mizzi, Tehzîbü'l-Kemal, IV, 413-416.

¹⁷ İbn Sa'd, Tabakât, VII, 400; Mizzi, Tehzîbü'l-Kemal, IV, 413-416; İbn Abdülber; el-İstiâb, I, 218; İbnü'l-Esir, Üsdü'l-Ğâbe, I, 296; İbn Hacer, el-İsâbe, I, 413; Zehebî, Siyer, III, 15-18; İbn Hacer, Tehzîb, II, 28; Belâzurî, Ensâb, I, 481; Zehebî, **el-Kâşif fi ma'rifeti men lehü rivâye fi'l-Kütübi's-Sitte** I, II (Nşr. Muhammed Avvâme-Ahmed Muhammed Nemru'l-Hatîb) Cidde: Dâru'l-Kible li's-Sekâfeti'l-İslamiyye Müessesetü Ulûmi'l-Kurân, 1413, 1992, I, 285; Es-Safedî, el-Vâfi bi'l-Vefâyât, III, 494; Zehebî; Târih, IV, 182

öldüğüne dair rivayet kabul görmemiştir.¹⁸ Mısır'da, Remle'de ve Humus'ta birer adet evi vardır. Humus'a bulunan evi memleketinden gelen yakınlarına tahsis etmiştir.¹⁹ Kendisini Resulullah'ın ev ahalisinden yani Ehli Beyt'ten kabul eden Sevban, Allah Rasûlünün aile efradına dua ettiği bir gün kendisinin de Ehli Beyt'ten olup olmadığını sormuş, Allah Rasûlü de ona, emirlerin veya başkalarının kapısından bir istekte bulunmadan yaşayabilirse o zaman Ehli Beyt'te dâhil olabileceğini söylemiştir.²⁰ İbn Bücdüd bu olay sonrasında zühd ve takvaya yönelim göstermiş ve kimseden bir beklenti içerisinde olmamıştır. Müminlerin annesi Aişe validemiz onun bu zühd yaşantısını her zaman insanlara örnek olarak sunmuştur.²¹

Hz. Sevban Hz. Muhammed (s.a.v.)'den hiç ayrı kalmaya tahammül edemeyen bir peygamber sevdalıydı. Farklı görev ve hizmetler nedeniyle Allah Resûlün'den (s.a.v.) ayrı kalmak zorunda olduğu zamanlar olmuştur. Bir seferinde rengi kaçmış, bedeni zayıflamış, yüzünde elem ve üzüntü ile perişan olmuş bir halde derin düşüncelerle Allah Resûlünün huzuruna geldi. Onun bu halini gören Efendimiz "Ey sevban, bir şey mi oldu, hasta mısın neyin var?" diye sordu. İbn Bücdüd sıkıntısını şöyle anlattı: "Hasta da değilim bir ağrım sızım da yok. Hiçbir rahatsızlığım yoktur. Yâ Resûlallah! Bizler senin yanına uğradıkça güzel sîmana bakıyor, yanında oturuyor, sohbetine iştirak ediyoruz. Fakat seni göremediğim vakitlerde sevgim artıyor, sana ulaşınca kadar elemden perişan oluyorum. Sonra öbür dünyayı hatırlıyorum ve ahirette sizi görememekten endişe ediyorum. Çünkü siz cennette resullerle birlikte âli makamlarda olacaksınız, ben ise cennete girebilsem bile sizin makamınızdan aşağı bir makamda olacağım. Sizi orada görememekten korkuyorum. Sevban bin Bücdüd'ü dinleyen Allah Resûlü (s.a.v.) onun sorusunu cevaplamaya hazırlanırken Cebrail (a.s.) çıkageldi ve Nisâ sûresinde geçen şu ayet-i kerîmeyi okudu: Kim Allah'a ve peygamberlere itaat ederse, işte onlar Allah'ın nimet ihsan eylediği, peygamberler, dosdoğru kişiler, şehidler ve iyilerle biraradadır. Bunlar ise ne güzel arkadaşlardır. Vahyin bitişinden sonra Hz. Sevban sevinci kat kat arttı. Adeta bir çocuk gibi sevinmişti. Allah Resûlü'ne (s.a.v.) olan sevgisinin

¹⁸ Zehebi, Siyer, III, 15-18; Ebû Ömer Halife b. Hayyat, **Kitâbu't-Tabakât**, thk. Süheyl Zekkar nşr. Dâru'l-Fikr, syf. 530.

¹⁹ Zehebi, Siyer, III, 15-18.

²⁰ İbn Hacer, el-İsabe, I, 413; Ebu Nuaym Ahmed b. Abdullah el-İsfahânî, **Hilyetü'l-Evliyâ ve Tabakâtü'l-Esfiyâ**, Beyrut: Daru'l- Fikr 1996, I, 180-183.

²¹ Belâzurî, Ensâb, I, 480-482.

karşılığını bu dünya bulduğu gibi, onun nur cemâlini cennette de görme müjdesine kavuşmuştu.²²

Sevban bin Bücdüd siyasi ve idari işlere karışmaz, ancak yeri geldiği zaman devlet adamlarını uyarmaktan geri kalmazdı.²³ Kendisi daha çok ilimle iştigal etmiş, Resulullah'tan 128 hadis-i şerif nakletmiştir.²⁴ Sevban birçok alanda hadis rivayet etmesine rağmen ibadet alanında rivayet ettiği hadisler diğer alanlardaki rivayetlerine galebe çalmaktadır. Kaynaklarda hayatına dair kapsamlı olarak bir bilgiye yer verilmemiş olup daha çok İbn Bücdüd'e ait hadisler zikredilmiştir.

1.1.2.Vefatı

Sevban bin Bücdüd Hz. Peygamber başta olmak üzere Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali (r.a.) hulefâ-i râşidîn dönemi ve Muaviyenin hilafeti dönemine tanıklık etmiş hicri 54 (674) senesinde vefat etmiştir.²⁵ Nevevî 45 senesinde vefat etmiş olabileceğini de söylemiştir.²⁶

1.1.3.Ailesi ve Çocukları

Babasının ismi Cahdar'dır.²⁷ Tesbit ettiğimiz kadarıyla Sevban b. Bücdüd'ün devam eden bir soyu, çocuk ve torunları yoktur.²⁸

²² Vâhidî, **Esbâbü nüzûli'l-Kurân**, Nşr. Seyyid Ahmet Sakr, Kahire 1389/1969, s. 168-169.

²³ Müsned V, 280-281.

²⁴ En-Nevevî, Tehzîb, I, 141.

²⁵ Mizzi, Tehzîbü'l-Kemal, IV,413-416; İbn Sa'd, Tabakat, VII,400; İbn Abdilberr, el-İstiâb, I, 218; Nevevî, Tehzîb, I, 140-141; Belâzurî, Ensâb, I, 480-482; İbn Hacer, Tehzîb, II, 28; Zehebî, **el-Kâşif fi ma'rifeti men lehü rivâye fi'l-Kütübi's-Sitte** I, II (Nşr. Muhammed Avvâme-Ahmed Muhammed Nemru'l-Hatîb) Cidde: Dâru'l-Kible li's-Sekâfeti'l-İslamiyye Müessesetü Ulûmi'l-Kurân, 1413, 1992, I, 285, Zehebî, Siyer, III, 15-18; İbn Hacer, el-İsâbe, I, 413; İbnü'l-Esir, Üsdü'l-Gâbe, I, 296; Zehebî, **Tarihu'l-İslam**, thk. Amr Abdüsselam Tedmirî, Dâru'l-Kitabü'l-Arabî, 1987, IV, 182; İbn Hibban, Ebû Hâtim Muhammed el-Bustî, es-Sikât, Dâiratü'l-Maarifi'l-Osmaniyye, Hind, 1973, III, 48.

²⁶ Nevevî, Tehzîbu'l-Esmâ ve'l-Lügât, I, 141.

²⁷ Zehebî, Siyer, III, 15-18.

²⁸ Zehebî, Siyer, III, 15-18; Mizzi, Tehzîbü'l-Kemal, IV,413-416.

1.2.SEVBAN BİN BÜCDÜD'ÜN KİŞİLİĞİ

1.2.1.İlmi Kişiliği

Sevban b. Bücdüd'ün daha çok ilimle meşgul olup Hz. Peygamber'den 128²⁹ hadis rivayet ettiğine daha önce değinmiştik. İbn Bücdüd'ün geniş bir ders halkası ve öğrencileri mevcuttu. Ashabdan Şeddad b. Evs, Tabiîn neslinden Cübeyr b. Nüfeyr, Ma'dan b. Ebu Talha, Ebu'l-Hayr el- Yezenî, Ebu Esmâ er-Rehabî, Ebu İdris el-Havlânî, Ebu Seleme b. Abdurrahman, Halid b. Ma'dan ve Râşid b. Sa'd kendisinden rivayette bulunmuştur.³⁰ Kütüb-i Sitte ve Ahmed b. Hanbelin Müsned'inde Sevbân'ın rivayet ettiği hadisler yer almaktadır. Dirâsetü Merviyâtî's-Sahâbe: Sehl b. Abdullah es-Sâ'idî ve'l-İrbâd b. Sâriye ve Sevbân mevlâ Resûlillâh sallallahû aleyhi ve sellem fî Müsnedi'l-İmâm Ahmed b. Hanbel adlı yüksek lisans tezinde Abdullah Muhammed Şüfey' Sevbân'ın Müsned'deki rivâyetlerini incelemiştir.³¹ Bunun dışında Sevbân b. Bücdüd hakkında yapılan herhangi bir çalışmaya rastlayamadık.

1.2.2.Ahlaki Kişiliği

Sevban bin Bücdüd hakkında kanaat edildi ki; o iffetlidir, vaadini yerine getiren vefalı, zarif, şık ve alımlı, şefkatli Peygamberin Azatlısı, güvenilirliğine kefil olunan, cennet sahasında koşturandır.³² Yusuf b. Abdülhamid rivayet etmiştir ki; “Bir gün Sevban'la karşılaştım, üzerinde elbise ve yüzük vardı. Neden bu elbise ve yüzüğü taktın, yüzük kralların mührüdür onlar takar dedim. Bunun üzerine Sevban Ondan sonra hiçbir yüzük takmadığını bildirdi.”³³ Yine Sevban'ın haber verdiği göre Resulullah (s.a.v.) bir Ehl-i Beyt'i için dua ediyordu Hz. Ali ve Hz. Fatıma'yı

²⁹ Nevevî, Tehzîbu'l-Esmâ ve'l-Lügât, I, 141; (Bkz. Hasan Cirit) “Sevbân”, **DİA**, Ankara, TDV Yayınları, 2009, c.36, s.583).

³⁰ Zehebi, Siyer, III, 16; İbn Asâkir, Târîhu Dimeşk, XI, 170; Es-Safedî, **el-Vâfi bi'l-Vefâyât**, thk. Ahmed Arnavut, Dâru'l-İhyau't-Turas, Beyrut, 2000, III, 494; İbn Hacer, Tehzîb, II,28; İbnü'l- Esir, Üsdü'l-Ğâbe, I, 296,297; İbn Abdilberr, el-İstiâb, I, 218; Mizzi, Tehzîbü'l-Kemal, IV,413-416; Zehebî, Tarih, IV, 182.

³¹ Esere ulaştık ve incelemeye çalıştık. Ancak yazı karakterinin okumaya el vermemesi nedeniyle faydalanamadık.

³² Ebu Nuaym, Hilye, I, 180-183.

³³ Ebu Nuaym, Hilye, I, 180-183.

zikretti başka bir kişinin ismini zikretmedi. Dedim ki Ya Nebiyyallah ben Ehl-i Beyt'ten miyim? Dedi ki: “Evet” Ancak iktidarın kapısını bir beklenti ile çalmayacaksın ve kimseden bir şey istemeyeceksin.” Sevban diğer bir rivayette naklediyor; Resulullah dedi ki: “Kim bana insanlardan bir şey istemeyeceğine güvence verirse ben de onun için cennete kefil olurum. Bunun üzerine Sevban dedi ki; “Ben!” dedi. Bu olaydan sonra Sevban kimseye bir şey sormaz oldu. Hatta bineğinin üzerindeyken kamçısı aşağıya düştüğünde, hiçkimseden istemez bizzat inip kendisi alırdı.³⁴

1.3.HADİS İLMİNDEKİ YERİ

Bu bölümde Sevban bin Bücdüd'ün hadis ilmindeki önemi ve yerinin daha iyi anlaşılması için hocaları ve talebeleri hakkında ulaşabildiğimiz bilgilere yer vererek onun hadis ilmindeki yerini aktarmaya çalıştık.

1.3.1 Hocaları

Sevban bin Bücdüd'ün hocalarının isimleri en detaylı biçimde Mizzî'nin Tehzîbu'l-Kemâl isimli eserindeki biyografisinde verilmiştir. Bu eserde zikredilen hocaların sayısı üçtür; Ebu Hüreyre, Ömer b. Hattab, Uveymir b. Malik el-Ensari.

1.3.1.1.Ebu Hüreyre (ö.58/678)

İsmi konusunda çeşitli rivayetler olan Ebu Hüreyre'nin İslama girmeden önceki ismi Abdüşems, künyesi ise Ebu'l-Esved'dir. Müslüman olduktan sonra kendine Resulullah tarafından Abdullah veya Abdurrahman adının verildiği rivayet edilmiştir.³⁵ Ebu Hüreyre Devs³⁶ kabilesine mensup olup, babasının ismi Hâris, annesinin ismi ise Meymûne bnt. Subeyh'tir. Lakabının Ebu Hureyre olmasının

³⁴ Ebu Nuaym, Hilye, I, 181-182.

³⁵ İbn Sa'd, Tabakât, VI, 242.

³⁶ Devs (Beni Devs): Kahtânîler'e mensup bir Arap kabilesi (Bkz. Mustafa Fayda “Devs”, DİA, İstanbul 1994, c.IX, s. 253.

sebebi ise kedileri çok seviyor olmasından dolayı Hz. Peygamber'in verdiği bir lakaptır.³⁷

Ashab arasında en fazla hadis nakledenlerden biri olan Ebu Hüreyre'nin naklettiği hadislerin sayısı tekrarlarla birlikte beş bini geçmektedir. Muksirûn³⁸ içerisinde olan yedi sahâbînin başında yer almaktadır.³⁹

Ebu Hüreyre'nin rivâyet ettiği hadislerin sayısının çok fazla olmasının nedenleri arasında şu hususlar yer alır. Onun Müslüman olmasıyla birlikte Hz. Peygamber'in her daim yanında olması, neredeyse etrafından hiç ayrılmaması, aynı dönemi yaşayan sahâbenin bulunmadığı ortamlarda bulunması,⁴⁰ hadisleri öğrenip hıfz etmek için ekstra çaba sarfetmesi ve Hz. Peygamber'in ona duası neticesiyle hafızasının çok güçlü olması sayılabilir.⁴¹

Vefat tarihi ihtilaflı olan Ebu Hüreyre'nin Hz. Aişe ile aynı yıl içerisinde 58/678'de vefat etmiş olabileceği rivayet edilmiştir.⁴²

1.3.1.2.Ömer b. Hattab (ö.23/644)

Ömer b. el-Hattab müminlerin emiri, Hafs'ın babasıdır. İbn ez-Zübeyr'in anlattığına göre Muğire oğlu Hâşim'in kızı Hanteme el-Mahzûmiyye onun annesidir. Onun Hişam'ın kızı, Ebu Cehil'in kız kardeşi olduğunu İbn İshak yoluyla Ebu Nuaym nakletmiştir. Yine Ebu Nuaym'dan rivayet edildiğine göre Ömer b. Hattab Büyük Ficar savaşından kırk yıl sonra doğmuştur. Nübüvvetten 30 yıl öncesi bu tarihe denk gelir. Fil hadisesinden on üç yıl sonra doğduğunu söyleyenler de vardır. Hz. Muhammed (s.a.v.) peygamber olarak vazifelendirildiğinde Müslümanlara karşı azılı bir düşmandı ve çok sert davranırdı. Sonra Müslümanlığa girdi ve Müslümanlığı kabul edişi Müslümanlar için büyük bir dönüm noktası oldu.⁴³

³⁷ İbn Hacer, Tehzîb, VII,263.

³⁸ Muksirûn; Binden fazla hadis rivayet eden sahâbîlere verilen isim (Bkz. Ahmet Yücel, Hadis Usûlü, İFAV, İstanbul, 2016, s.118).

³⁹ M. Yaşar Kandemir, "Ebu Hüreyre", DİA, İstanbul 2004, X, 162

⁴⁰ Kandemir, "Ebu Hüreyre", DİA, X, 162.

⁴¹ Subhî es-Salih, **Hadis İlimleri Ve Hadis İstılahları**, Terc. M. Yaşar Kandemir, İFAV. Yayınları, İstanbul 2012, 293.

⁴² İbn Hacer, Tehzîbu't-Tehzib, VII, 266.

⁴³ İbn Hacer el-Askalânî, , **el-İsabe fi Temyizi's-Sahabe**, terc. Naim Erdoğan; İlmi redaksiyon Mehmet Yılmaz, İstanbul, İz Yayıncılık, 2010, c.3, s. 475-476.

Kureşin bazı ileri gelenleri gibi önceleri putperest olan Hz. Peygamber'e ve İslâmiye düşmanlık gösteren, hatta kabilesinden Müslüman olanlara eziyet ve işkence eden Ömer nübüvvetin altıncı yılında (616) ⁴⁴ Müslüman oldu.

Onun İslamiyete girişine dair kaynaklarımızda iki rivayet mevcuttur. Birincisi hemen hemen bütün kaynaklarda yer alan meşhur riayettir. Buna göre Ömer, Hamzâ'nın İslamiyeti kabulünden sonra Hz. Peygamber'i Öldürmek için yola koyulmuş, yolda karşısına çıkan Nuaym b. Abdullah'tan kız kardeşi Fâtıma ile kocası Saîd b. Zeyd'in Müslüman olduğunu öğrenince onların evine gitmiştir. Onları Tâhâ sûresini okurken bulmuş, okuduklarını kendisine vermelerini istemiş, ancak dediğini yapmadıkları için kız kardeşi ve eniştesini dövmüş, kardeşi kendilerine Kur'an öğretene ve Ömer'den saklanan Habbâb b. Eret'i çağırarak Müslüman olduklarını Ömer'in yüzüne karşı söylemiştir. Bunun üzerine yumuşayan Ömer Müslüman olmaya karar vermiş, Habbâb'dan Allah Resulü'nün Erkam b. Ebi'l-Erkam'ın evinde olduğunu öğrenip oraya gitmiş ve kendisine biat ederek Müslüman olmuştur.⁴⁵ Diğer bir rivâyete göre içki içmek için arkadaşlarını aramış, hiçkimseyi bulamayınca Kâbe'ye gitmiştir. Orada Kâbe'yi önüne alan Resulullah'ın Beytü'l-Makdis'e doğru namaz kıldığını görünce Kâbe'nin örtüsü altına saklanarak ona yaklaşmış, Hz. Peygamber'in okuduğu Kureyşlilerin Kur'an için söyledikleri, "Şairlerin, kâhinlerin veya Muhammed'in uydurmasıdır." Şeklindeki sözlere cevap veren Hâkka Sûresi'nin 41-46. Âyetlerini duyunca Müslüman olmaya karar vererek Hz. Peygamber'i takip etmiş, Hz. Peygamber'in, evine girmeden önce onu farkedip "Ne var ya Ömer?" diye sorması üzerine, "Allah'a, resulüne ve onun Allah katından getirdiği şeylere iman etmeye geldim" deyince Resûlullah, "Ey Ömer! Allah sana hidayet nasip etti" diyerek göğsünü sıvazlamış ve imanda sebat etmesi için ona dua etmiştir.⁴⁶

Hz. Ömer'in meşhur lakabı Fârûk'tur. "Hak ile bâtılı birbirinden ayıran" anlamındaki bu lakabı kendisine Hz. Peygamber'in, Müslümanların veya Ehl-i Kitab'ın vermiş olduğuna dair rivayetler bulunmaktadır.⁴⁷

⁴⁴ İbn Sad, Tabakât, III, 269.

⁴⁵ İbn Sa'd, Tabakât, III, 267-269; İbn Hişam, **es-Sîretü'n-Nebeviyye**, thk. Mustafa es-Sakka, 1955, I, 343-346.

⁴⁶ İbn Hişam, Sîret, , I, 346-348; Mustafa Fayda, "Ömer", DİA, Ankara, 2007, c.34, s.44-51.

⁴⁷ İbn Sa'd, Tabakât, III, 270-271; Mustafa Fayda, "Ömer", DİA, Ankara, 2007, c.34, s.44-51.

26 Zilhicce 23 Çarşamba sabahı Hz. Ömer sabah namazını kıldırmak için mescide gittiğinde Ebû Lü'lü tarafından hançerle yaralanmış, gece vakti ruhunu teslim etmiştir (Zilhicce 23/Kasım 644). Oğlu Abdullah'ın yıkadığı cenazesini Hz. Peygamber'in serîri üzerine koydular. Namazını Mescid'de Süheyb b. Sinan kıldırmıştır. Baş, Hz. Ebû Bekir'in omuz hizasına gelecek şekilde onun yanına defnettiler.⁴⁸

1.3.1.3.Uveymir b. Malik el-Ensari (ö.32/652)

Uveymir b. Malik, Ebu Derdâ künyesiyle tanınmıştır. Yine adıyla da meşhurdur. İsmi konusunda ihtilaf mevcuttur. Bir kısım kimseye göre onun adı Âmir'dir, Uveymir ise lakabıdır. Onun bazı çocuklarından bunu Amr b. el-Fallas nakletti. Bedir Savaşı'nda Müslüman olduğu ve Uhud Savaşı'nda bulunarak çok zorluklar çektiğini Ebu Şehri Said b. Aziz'den rivayet etmiştir. Resulullah'ın Uhud Savaşında söyle dediğini Safvan b. Amr, Şureyh b. Ubeyd'den rivayet ederek der ki; “Uveymir ne çetin kahramandır! O ümmetimin hâkimidir.” Muâviye'nin onu, Hz. Ömer'in halifeliği zamanında Dımaşk'a kadı yaptığını İbn Hibban nakletmiştir. Ebu ed-Derdâ ve Kâ'bu'l-Ahbâr'ın, Hz. Osman'ın halifeliğinden iki yıl sonra öldüğünü Ebu Şehr, Said b. Abdulazizden nakletmiştir.⁴⁹

Uveymir b. Malik 179 hadis rivayet etmiş olup Enes b. Malik, Abdullah b. Amr b. As, Abdullah b. Abbas gibi ashabdan birtakım kimseler, karısı Ümmü'd-Derdâ, Cübeyr b. Nüfeyl, oğlu Bilal, Ebu İdris el-Havlanî, Said b. Müseyyeb, Atâ b. Yesâr gibi tabîler kendisinden hadis nakleden kimseler arasında bulunur.⁵⁰

⁴⁸ İbrahim Sarıçam, **Hz. Ömer**, DİA, Ankara, 2010, s.210-213.

⁴⁹ İbn Hacer el-Askalânî, , **el-İsabe fi Temyizi's-Sahabe**, terc. Naim Erdoğan; İlmi redaksiyon Mehmet Yılmaz, İstanbul, İz Yayıncılık, 2010, c.3, s. 576-577

⁵⁰ (Bkz. Abdullah Aydın) “Ebu'd-Derdâ”, **İslam Ansiklopedisi**, Ankara, DİA, 2005, c.10, s.310-311)

1.3.2.Talebeleri

1.3.2.1.Cübeyr b. Nüfeyr el-Hadramî (ö.81/699)

Cahiliye dönemini idrak eden Cübeyr b. Nüfeyr el-Hadramî, Hz. Ebu Bekr siddîk (r.a.)'ın hilafeti zamanında Müslüman olmuştur.⁵¹ Ebu Abdurrahman künyesidir.⁵² Ebu Abdullah el-Humusî de denir.⁵³ Yemen'de ikamet eden Cübeyr b. Nüfeyr için; Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında Müslüman olduğu halde onu görememiş diyenler olduğu gibi Hz. Ebu Bekr (r.a.) zamanında Medine'ye gelerek onunla görüşmüştür diyenler de vardır.⁵⁴ Medine'den sonra Şam'a gitmiş sonrasında ise Humus'ta yaşamına devam etmiştir.⁵⁵ Şam ehlinden tabîinin büyüklerindendir.⁵⁶

Hz. Ebu Bekr, Hz. Ömer, Ebû Zerr, el-Mikdat ve Ebu'd-Derdâ'dan rivayette bulunmuştur.⁵⁷ Ondan ise Halid b. Ma'dan, oğlu Abdurrahman, Mekhul, Ebu'z-Zahriyye, Hudeyr b. Kureyb, Rebîa b. Yezid, Şurahbil b. Müslim ve Süleyman b. Âmir hadis rivayetinde bulunmuşlardır.⁵⁸ Hz. Ebu Bekr Sıddîk (r.a.)'dan rivayetleri mürseldir. Hz. Ömer b. Hattab (r.a.)'dan rivayetleri ise ihtilaflıdır.⁵⁹

Cübeyr b. Nüfeyr hakkında Nesâî: “Tabîûnun büyükleri arasında sahabeden en güzel şekilde hadis rivayet eden üç şahıs vardır; Kays b. Ebi Hâzim, Ebû Osman en-Nehdî ve Cübeyr b. Nüfeyr'dir.” demiştir.⁶⁰ Söylenilen bu cümle onun hadis rivayetindeki önemini anlamamız açısından çok kıymetlidir.

Cübeyr b. Nüfeyr birçok âlim tarafından sika kabul edilmiştir.⁶¹ Ölüm tarihinde ihtilaf vardır. Zehebî el-Kâşif adlı eserinde onun 75/694 tarihinde vefat ettiğini, İbn Hacer “Takrib” adlı eserinde onun 80/699'da vefat ettiğini söylemiştir.⁶²

⁵¹ İbn Sa'd, Tabakat, VII, 440; İbn Hacer, Tehzîb, II, 64.

⁵² İbn Sa'd, Tabakat, VII, 440; İbn Hacer, Tehzîb, II, 64; İbn Abdilberr, el-İstiâb, I, 305.

⁵³ Zehebi, Siyer, IV, 76; İbn Hacer, Tehzîb, II, 64.

⁵⁴ İbnü'l- Esîr, Üsdü'l-Ğâbe, I,324; Zehebi, Siyer, IV, 76

⁵⁵ İbn Hacer, Tehzîb, II, 64; İbnü'l- Esîr, Üsdü'l-Ğâbe, I, 324

⁵⁶ İbn Hacer, el-İsabe, I, 259; İbn Hacer, Tehzîb, II, 64, İbnü'l- Esîr, Üsdü'l-Ğâbe, I, 324.

⁵⁷ Zehebi, Siyer, IV, 76.

⁵⁸ İbn Hacer, Tehzîb, II, 64; Zehebi, Siyer, IV, 76.

⁵⁹ İbn Hacer, Tehzîb, II, 64.

⁶⁰ İbn Hacer, Tehzîb, II, 64.

⁶¹ İbn Sa'd, Tabakât, VII, 440; Zehebî, el-Kâşif, I, 290; İbn Hacer, el-İsâbe I, 253; İbn Hacer, Tehzîb, II, 64, İbn Hacer Takrib, s.138.

⁶² Zehebî, el-Kâşif, I, 290; İbn Hacer, Takrib, s.138; Zehebi, Huffaz I, 52.

1.3.2.2.Hasan-ı Basrî⁶³ (ö.110/728)

El-Hasan b. Ebi'l-Hasan el-Basrî, Hz. Ömer'in hilâfetinin sonlarına doğru Hicrî 21 (M.642) yılında Medine'de dünyaya gelmiştir.⁶⁴ Babasının adı Yesar'dır ve Onun Meysan kasabasından Medine'ye getirilen esirler arasında olduğu söylenir. Yine Onun Enes b. Mâlik'in halasının azatlısı olduğu söylenir.⁶⁵Tâbiûn neslindendir ve sikadır.⁶⁶Annesinin ismi Hayre'dir ve Hayre Hz. Peygamber'in eşi olan Ümmü Seleme (r.a.)'nin azatlısıdır.⁶⁷

İlim olarak sahâbeye kaynak teşkil eden bir şahıs olan Hasan-ı Basrî'nin ilmi yetkinliğini anlamamız için şu örnek çok manidardır. Enes b. Mâlik bir gün kendisine sorulan bir soru için “Bunu mevlâmız Hasan el-Basrî'ye sorun” diyerek onun ilminin önemini vurgulamıştır.⁶⁸ Yine Ali b. Zeyd de “Hasan-ı Basrî gibisini görmedim” diyerek onun ilmine hayranlığını ifade etmiştir.⁶⁹Kütüb-i Sitte içerisinde rivayetleri bulunan Hasan-ı Basrî için kaynaklarda mütesâhil⁷⁰ olduğuna dair ithamlar yer almaktadır. Yani güvenilir-zayıf ayrımı yapmaksızın önüne gelen herkesten rivayette bulunmakla itham edilmiştir.⁷¹

İnsanda bir irâde özgürlüğünün varlığını ve buna bağlı olarak da hayır ve şerrin işlenmesinde kişinin tam anlamıyla özgür olduğunu söyleyen zühd ve takva önderi Hasan-ı Basrî, Perşembe akşamı vefat etmiş ve Cuma günü defnedilmiştir. (10/728) Halkın cenazeye işirâki çok yoğun olmuş ve rivâyet edildiğine göre o gün camide ikindi namazı kılınamamıştır.⁷²

⁶³Sevban b. Bücdüd ile karşılaşmamıştır. Bkz. Mizzi, **Tehzîbü'l-Kemal**, thk. Beşşar Avvad Ma'ruf, Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 1980 XVI.

⁶⁴İbn Sa'd, Tabakât, VII, 114.

⁶⁵İbn Sa'd, Tabakât, VII, 156.

⁶⁶İbn Hacer, Tehzîb, II, 17.

⁶⁷İbn Sa'd, Tabakât, VII, 156,157; İbn Hacer, Tehzîb, XII, 416.

⁶⁸İbn Sa'd, Tabakât, VII, 119.

⁶⁹İbn Sa'd, Tabakât, VII, 119.

⁷⁰Tesâhül; hadisi ve raâviyi değerlendiren gevşeklik gösterme ve işi sıkı tutmama demektir. Bunu yapana mütesâhil denilir. (Bkz. Abdullah Aydın, Hadis İstılahları sözlüğü, s.318).

⁷¹; İbn Hacer, Tehzîb, II, 270.

⁷²Osman Karadeniz, Hasan el-Basrî ve Kelâmî Görüşleri, D.E.Ü. İlâhiyât Fakültesi Dergisi, II, İzmir, 1985.

1.3.2.3.Hâlid b. Ma'dân el-Kelâî (ö.103/721)

Ebû Abdillâh Hâlid b. Ma'dân b. Ebî Kerib el-Kelâî Şamlı fıkıh âlimlerinin üçüncü tabakasıdır.⁷³ Muhammed b. Sa'd onu Şam ehli tabîîlerinin üçüncü tabakasında zikretmiştir.⁷⁴ Kelâî⁷⁵ nisbesinden hareketle Nişâbur'a bağlı Kelâ'da doğduğu düşünülmektedir. Şâmi ve Hımsî nisbeleriyle anılmaktadır.⁷⁶ Hâlid b. Ma'dân fıkıhın imamlarından sayılmıştır, İbn Sa'd, Ahmed b. Abdullah el-İclî, Yakup b. Şeybe, İbn Hiraş ve Nesâî onu sika saymıştır.⁷⁷ Bir kısmından Mürsel olmak üzere Muaz b. Cebel, Ebû Derdâ, Hz. Âişe, Ubâde b. Sâmî, Ebû Ubeyde b. Cerrah, Ebu Hureyre, Muaviye b. Ebû Süfyân ve Abdullah b. Ömer gibi sahabilerden hadis rivayet etmiştir.⁷⁸ Kendisinden ise Muhammed b. İbrâhim et-Teymî, Hassan b. Atiyye, Sevr b. Yezid ve Safvan b. Amr gibi muhaddisler rivayette bulunmuşlardır.⁷⁹ İbn Kuteybe Hâlid b. Ma'dân'ı Kaderiyye mezhebine mensup olanlar içinde saymıştır.⁸⁰

Sizden birinize hayır kapısı açıldığında acele etsin, çünkü o kapının kendisine ne zaman kapanacağını bilemez,⁸¹ diyerek hayırda acele edilmesi gerektiğini nasihat etmiştir. Kur'an okumanın dışında günde kırk bin tesbih okuduğu, öldüğünde yıkanmak için yatırıldığında parmaklarını hareket ettirdiği yani vefat ederken de tesbih okuduğu rivayet edilmiştir.⁸² Yezid b. Harun onun oruçlu iken vefat ettiğini söylemiştir.⁸³ Heysem, Medâin, İbn Maîn, Fellas ve İdde, Hâlid b. Ma'dân'ın 103 senesinde vefat ettiğini söylemişlerdir.⁸⁴ İbn Sa'd onun 103 senesinde vefat ettiğine dair icma vardır demiştir.⁸⁵

⁷³ Mizzi, Tehzîbü'l-Kemal, VIII,169.

⁷⁴ İbn Sa'd, Tabakât, V,400

⁷⁵ Buhârî, **Tarihu'l-Kebîr**, Dâru'l-Maârifî'l-Osmaniyye, Haydarabad, III, 176.

⁷⁶ Buhârî, Tarihu'l-Kebîr, III, 176, Zehebî, Siyer, IV,537, İbn Asâkir, Târîhu Dimeşk, VI, 189.

⁷⁷ Zehebî, Siyer, IV, 538, Zehebî, el-Kâşif, II, 279

⁷⁸ Zehebî, Siyer, IV, 537.

⁷⁹ Zehebî, Siyer, IV, 537.

⁸⁰ İbn Kuteybe, **Kitâbu'l-Maârif**, Servet Ukkâse, Kahire, 1992, s. 625.

⁸¹ Zehebî, Siyer, IV, 538.

⁸² Zehebî, Siyer, IV, 538.

⁸³ İbn Asâkir, Târîhu Dimeşk, V, 260, Zehebî, Siyer, IV, 538, İbn Sa'd, Tabakât, V, 455, Ebu Nuaym, Hilye, V, 210.

⁸⁴ İbn Sa'd, Tabakât, V, 455.

⁸⁵ Zehebî, Siyer, IV, 538.

1.3.2.4.Şeddâd b. Evs⁸⁶ (ö. 58/678)

Şeddâd b. Evs b. Sâbit b. el-Ensârî Medineli ensardandır. Künyesi Ebû Ya'la veya Ebû Abdurrahman'dır.⁸⁷ El-Ensârî, En-Neccârî ve el-Hazrecî nisbeleriyle anılır.⁸⁸ Babası Evs b. Sâbit, Hz. Peygamber'in şâiri olan Hassân b. Sâbit'in kardeşidir.⁸⁹ Bedir savaşı ve Akabe biatına katılmış olan Evs b. Sâbit Uhud savaşında şehid olmuştur.⁹⁰ Evs b. Sâbit'in Osman b. Affan'ın hilafeti sırasında Medine'de öldüğü rivayet edilmiştir.⁹¹ Annesi Neccaroğlu kabilesinden Adî b. Neccâr'ın soyundan olup, ismi Sırma veya Sureyme'dir.⁹² Şeddâd b. Evs'in Bedir savaşına katılığına dair rivayet⁹³ sahih kabul edilmemiştir.⁹⁴

Şeddâd b. Evs'den rivayette bulunanlar arasında; Ya'la, Ebû İdris el-Havlânî, Ebu'l-Eş'as es-San'ânî, Abdurrahman b. Ganem, Cübeyr b. Nüfeyr, Halid b. Ma'dan, Beşir b. Ka'b el-Adevi yer alır.⁹⁵

Bir gün Şeddâd b. Evs'in çok üzgün olduğunu gören Allah Resulü (s.a.v) ona; "Neyin var, ya Şeddâd?" diye sordu. Resûl-ü Ekrem'in vefatının yaklaştığını anlayan Şeddâd "Artık yeryüzü bana çok dar gelmeye başladı Ya Rasulallah!" diye cevap vererek üzümlüğünü ifade etmiştir. Allah Rasulü ise ona şu müjdeyi vererek teselli etmiştir: "Üzülme! Haberi olsun Şam ve Büytü'l-Makdis fetholunacak, sen ve senden sonra gelecek evlatların orada yönetici olacaksınız."⁹⁶

Ubâde b. Sâbit Şeddâd için : "O ilm ve hilm verilenlerdendi ve Şam ehli ondan rivayette bulunmuşlardır." demiş⁹⁷, Ebu'd-Derdâ: "Allah birine ilim verir hilm vermez veya hilm verir ilim vermez, ama Şeddâd'a hem ilim hem hilm vermiştir."⁹⁸

⁸⁶ Sevbân'ın onunla sohbeti vardır. Bkz. Mizzi, Tehzîbü'l-Kemal, 1980 XVI.

⁸⁷ İbn Hacer, el-İsâbe, II, 139-140; İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-Ğâbe, II, 507-508; İbn Abdülber, el-İstîâb, I, 209, Zehebî, Siyer, II, 460; İbn Hacer, Tehzîb, IV, 415; Taberânî, **Mu'cemu'l-Kebîr**, thk. Muhammed Şekûr, Mektebetü'l-İslâmî, Beyrut, VII, 273.

⁸⁸ Zehebî, Siyer, II, 460.

⁸⁹ İbn Sa'd, Tabâkat, VII, 401; İbn Abdülber, el-İstîâb, I, 37; Zehebî, Siyer, II, 460; İbn Hacer, el-İsâbe, II, 139-140

⁹⁰ İbn Abdülber, el-İstîâb, I, 37; İbn Hacer, el-İsâbe, II, 139-140.

⁹¹ İbn Abdülber, el-İstîâb, I, 37.

⁹² İbn Abdülber, el-İstîâb, I, 37; İbn Hacer, el-İsâbe, II, 139-140.

⁹³ İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-Ğâbe, II, 507-508.

⁹⁴ Buharî, Târihu'l-Kebîr, IV, 224.

⁹⁵ Mizzi, Tehzîbü'l-Kemâl, XII, 390.

⁹⁶ Taberânî, Mu'cemu'l-Kebîr, VII, 289; İbn Hacer, el-İsâbe, II, 140.

⁹⁷ İbn Hacer, el-İsâbe, II, 139-140; İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-Ğâbe, II, 507-508.

⁹⁸ İbn Abdülber, el-İstîâb, I, 209.

Allah Resûlü'nün ayakkabısını saklayan Şeddâd'dan sonra ayakkabı oğlu Muhammed'e verilmiş, kız kardeşinin isteği üzerine Muhammed bir tekini kız kardeşi Hazrec'e vermiştir. Bu ayakkabıdan haberdar olan Abbasi halifesi Mehdîbillah, Kudüse geldiğinde Hazrecin çocuklarına her birine bin dinar ve birer arazi vererek ayakkabının tekini satın almış, Muhammed'deki diğer tekini de almak istemiş ancak Muhammed'in çok hasta, yaşlı olması ve ağlaması onu bu fikrinden vazgeçirmiştir.⁹⁹

Şeddâd b. Evs Şam, Filistin, Beytü'l-Makdis ve Humusta bulundu. Hicri 58 (678) yılında yetmiş beş yaşlarında iken Filistin'de vefat etti. Onun Hicri 41 (661) veya 64 (683-684) yılında vefat ettiği de kaynaklarda geçmektedir.¹⁰⁰

1.3.2.5. Süleyman b. Yesar (ö.107/725)

Hz. Osman (r.a.)'ın hilâfedinin sonlarına doğru Hicri 34 (654)¹⁰¹ yılında doğduğu söylenmekle birlikte Hicrî 24-27 (644-647)¹⁰² yılında doğduğuna dair rivayetler de mevcuttur. Ebû Eyûb Süleyman b. Yesâr el-Hilâlî el-Medenî'ye ait künyeler; Ebû Eyûb, Ebû Abdurrahman, Ebû Abdullah, Ebû Turâb, Ebu'l-Velîd şeklindedir.¹⁰³ Babası ve kardeşleri ile birlikte mevaliden olan Süleyman b. Yesâr İran asıllıdır.¹⁰⁴ Fukahâ-i Seb'â¹⁰⁵ içerisinde tek arap olamayan Medine'lidir.¹⁰⁶ Yedi fakihin isimleri: Saîd b. el-Müseyyeb (ö.94/713), Urve b. ez-Zübeyr (ö.94/713), Ebû Bekir b. Abdurrahman (ö.94/713), Ubeydullah b. Abdullah b. Utbe (ö.98/716), Kasım b. Muhammed (ö.106/724), Hârice b. Zeyd (ö.100/718), Süleyman b. Yesâr (ö.107/725) şeklindedir.¹⁰⁷ O babası ve kardeşleri gibi Hz. Peygamber (s.a.v)'in muhterem zevcesi Meymûne bnt. el-Hâris b. Hazn b. Hilâliyye'nin azatlı kölesidir.¹⁰⁸

Câbir b. Abdillâh (ö.78/797), Aîşe bnt. Ebû Bekir (ö.58/678), Râfi' b. Hadîc (ö.74/693), Ebû Saîd el-Hudrî (ö.74/693), Hassân b. Sabit (ö.60/680), Ebû Râfi'

⁹⁹ Zehebî, Siyer, II, 463.

¹⁰⁰ İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-Ğâbe, II, 507-508; İbn Sa'd, Tabakât, VII, 401.

¹⁰¹ İbn Sa'd, Tabakât, V, 133; Zehebî, Siyer, IV, 444.

¹⁰² İbn Hacer, Tehzîb, IV, 229.

¹⁰³ İbn Sa'd, Tabakât, V, 133; Mizzî, Tehzîbu'l-Kemâl, XII, 101.

¹⁰⁴ İbn Asâkir, Târîh-u Dîmeşk, XL, 440.

¹⁰⁵ İslam hukukunda amel-i ehl-i Medine kavramının oluşmasında zemin hazırlayan yedi kişidir. (Bkz. Cengiz Kallek, "Fukahâ-i Seb'â" DİA, İstanbul, 1996, XIII, 214.)

¹⁰⁶ İbnu's-Salâh, Ulûmu'l-Hadîs, 404.

¹⁰⁷ Zehebî, Siyer, IV, 444.

¹⁰⁸ İbn Sa'd, Tabakât, V, 133; Zehebî, Siyer, IV, 444.

(ö.40/660) hocaları arasında yer alır.¹⁰⁹ Sika bir ravi olduğu kaynaklarda zikredilmektedir.¹¹⁰ Usâme b. Zeyd el-Leysî (ö.153/770), Bükeyr b. Abdillâh b. el-Eş'ec (ö.120/738), Cafer b. Abdillâh b. el-Hakîm el-Ensârî (ö.126/743), Zeyd b. Eslem (ö.145/762), talebeleri arasında yer alır.¹¹¹ Kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre âlimlerin çoğu Süleyman b. Yesâr'ın 107/725 yılında yani 73 yaşında vefat ettiğini söylemiştir.¹¹²

1.3.2.6. Diğer Talebeleri

Sevbân b. Bücdüd'ün Mizzî'nin Tehzîbu'l-Kemâl isimli eserinde adı geçen diğer talebeleri şunlardır; Raşid b. Sa'd el-Makraî, Ruzeyk ebu Abdullâh el-lahanî, Salim b. Ebi Ca'd, Said el-Humusî, Süleyman el-Menbihî, Şurahbil b. Müslim el-Havlanî, Şehr b. Havşeb, Ebu Abdüsselam Salih b. Rüstüm, Abdullâh b. Ebi Ca'd, Abdulla'la b. Adiyyu'l-Bahranî, Abdurrahman b. Ğanem el-Eş'arî, Abdurrahman b. Yezid b. Muaviye b. Ebi Süfyan, Madan b. Ebi Talha el-Yamerî, Makhul eş-Şamî¹¹³, Ebu İdris el-Havlanî, Ebu Esma er-Rahbî, Ebu'l-Eşas es-Sananî, Ebu Hayy el-Müezzinû, Ebu'l-Hayr el-Yezenî, Ebu Seleme b. Abdurrahman b. Avf, Ebu Selam el-Esved, Ebu'l-Aliye er-Riyahî, Ebu Amir el-Hanî, Ebu Amir el-Hüzenî, Ebu Abdurrahman el- Cüblanî, Ebu Kebşe es-Selvelî, Ebu Musbih el-Makraî¹¹⁴

1.4.SEVBÂN B. BÜCDÜD'ÜN AZ HADİS RİVAYET ETMESİ

Sahâbe Hz. Peygamber (s.a.v.)'den bilgi almaya olabildiğince istiyaklı ve bu işi gerçekleştirirken de son derece titizdi. Ebû Saîd el-Hudrî bu dikkati “Onlar sanki başlarına bir kuş konuvermiş gibi dikkatli dinlerdi.”¹¹⁵ Sözleriyle dile getirmektedir. Ancak sahâbe Resulullah'a ait bilgilerin tamamını ondan öğrenme fırsatına sahip

¹⁰⁹ Mizzî, Tehzîbu'l-Kemâl, XII, 102; Zehebî, Siyer, IV, 445.

¹¹⁰ Iclî, Ahmed b. Abdillâh, **Ma'rifetü's-Sikât**, thk. Abdülalim el-Bustî, Medine, 1985, I, 435; İbn Hibbân, Kitâbü's-Sikât, IV, 301; İbn Ebî Hatîm, el-Cerh ve't-Ta'dil, V, 149.

¹¹¹ Zehebî, Siyer, IV, 445; Mizzî, XII, 103.

¹¹² İbn Sa'd, V, 133; İbn Asâkir, LXXII, 242; Mizzî, Tehzîbu'l-Kemâl, XII, 104; Zehebî, Siyer, IV, 446.

¹¹³ Bkz. Mizzî, **Tehzîbü'l-Kemâl**, thk. Beşşar Avvad Ma'ruf, Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 1980 XVI.

¹¹⁴ Mizzî, Tehzîbu'l-Kemâl, IV, 413-416.

¹¹⁵ Buhârî, Cihad, 37.

değildi. Zira sahâbe hayatın doğal akışı içerisinde kendi meşguliyetleriyle uğraşırken kimi zaman Resûl-i Ekrem ile birlikte olma fırsatından geri kalmaktaydılar.¹¹⁶

Resûl-i Ekrem'in önemli konumunun farkında olan ashab, onun sözlerinin en güzel şekilde tesbitini yapmak ve bir sonraki nesle aktarabilmek için hadisleri ezberleme ve kayıt altına alma gayretinde olmuşlardır. Bunun sonucunda bazı sahabîler bütün gayret ve çalışmasını hadis nakletmeye ve hadis ilmine yoğunlaştırmıştır. Ancak zamanla hadis rivayeti fazlalaşınca birtakım olumsuzluklar meydana gelmiştir. Hadis nakli sırasındaki yanlışlar ve Hz. Peygamber'in sözlerinin ashab arasında farklı şekilde anlaşılıp yorumlanması gibi sebeplerden ötürü birtakım fikir ihtilafları meydana gelmiş ve bazı sahabîlerin rivayetlerine kimi zaman müdahil olunmuştur. Hadislerle çok fazla meşgul olmak nedeniyle Kur'an'ın ihmal edilebileceği endişesiyle sahâbe döneminde hadis nakletmeye karşı birtakım tedbirler alma yoluna gidilmiştir.¹¹⁷

Ashab sünnetin önemini çok iyi biliyordu ve Resulullah'ın sözlerinin, olduğu gibi korunması gerektiğine inanıyorlardı. Onun sözlerini naklederken hata yapmaktan son derece çekiniyorlardı. Bu sebeptendir ki birçok sahâbî hadis rivayeti konusunda geri planda kalmayı tercih etmiştir.¹¹⁸ Anlaşıyor ki hata ve yanlışla düşüncesi birçok sahâbiyi hadis rivayet etmekten alıkoymuştur.

Genel olarak bir inceleme yaptığımızda görüyoruz ki, sahâbîler hadislerin Kur'an'la karışması, Kur'an'ı ihmal etme düşüncesi, nakil esnasında yapılabilecek hata ve yanlışlıklar, Hz. Peygamber'in sözlerinin farklı değerlendirilmeleri neticesinde fikir ayrılıklarının ortaya çıkma ihtimali ve istemeden bile olsa Hz. Peygamber'e yalan isnadında bulunmak endişesiyle hadis nakletmek hususunda temkinli davranmışlar ve son derece hassas hareket etmişlerdir.

Sevbân b. Bücdüd Hz. Peygamber'e uzun yıllar hizmet etmiş, O vefat edene kadar ondan hiç ayrılmamış bir sahâbîdir. Sevbân gibi Hz. Peygamber'in yakınlarında olan Ebû Hureyre'nin 5374 hadis rivayet edip muksirûndan¹¹⁹ olması

¹¹⁶ Ahmet Yücel, Hadis Tarihi, İFAV, İstanbul, 2014, s. 26-27.

¹¹⁷ Mustafa Karataş, Hadis Rivâyeti Karşısında Sahâbenin Tutumu, Diyanet İlmi Dergi, 2000, c.36, sayı: 1, s.5.

¹¹⁸ İbn Kuteybe, Ebû Muhammed Abdullah b. Müslim, **Te'vilü Muhtelifi'l-Hadîs**, Mektebetü'l-İslamiyye, [yy], 1992, s. 42.

¹¹⁹ Binden fazla hadis rivayet eden sahâbîlere verilen isim (Bkz. Ahmet Yücel, Hadis Usûlü, İFAV, İstanbul, 2016, s.118).

diğer taraftan Sevbân'ın 128 hadis rivayet edip mukillûndan¹²⁰ olması bizleri düşündürmüştür. Ancak yukarıda zikrettiğimiz sebepler arasından herhangi birisinden dolayı Sevbân fazla hadis rivayet etme konusunda imtina etmiş olabilir.

1.5.KULLANDIĞI EDÂ SİGALARI¹²¹

Sevbân b. Bücdüd'ün Kütüb-i Sitte içerisinde yer alan rivâyetlerini incelediğimizde kullandığı edâ sigalarını şu şekilde verebiliriz:

قال: Müslim'de 9, Ebû Dâvud'da 8, Tirmizî'de 3, Nesâî'de 2, İbn Mâce'de 18 hadis, toplamda 40 hadis bu lafızla nakledilmiştir.

ان: Müslim'de 2, Ebû Dâvud'da 4, Tirmizî'de 2, Nesâî'de 2, İbn Mâce'de 2 hadis olmak üzere toplamda 12 hadis bu lafızla rivâyet edilmiştir.

عن: Müslim'de 2, Ebû Dâvud'da 3, Tirmizî'de 4, İbn Mâce'de 4 hadis olmak üzere toplamda 13 hadis bu lafızla rivâyet edilmiştir.

حدث: Müslim'de 1, Ebû Dâvud'da 2, Nesâî'de 1 hadis olmak üzere toplamda 4 hadis bu lafızla rivâyet edilmiştir.

سمعت: Nesâî'de 1, İbn Mâce'de 2 hadis olmak üzere toplamda 3 hadis bu lafızla rivâyet edilmiştir.

يحدث: Nesâî'de 1 hadis bu lafızla rivâyet edilmiştir.

¹²⁰ Binden az hadis rivayet eden sahâbîlere verilen isim (Bkz. Ahmet Yücel, Hadis Usûlü, İFAV, İstanbul, 2016, s.118).

¹²¹ Edâ Sigaları: Alınan hadisleri diğerlerine aktarırken alınış şekline göre kullanılan kalıp ifade şekilleridir. (Bkz. Abdullah Aydın, **Hadis İstılahları Sözlüğü**, İFAV, İstanbul, 2013, s.59).

İKİNCİ BÖLÜM

SEVBAN B. BÜCDÜN'ÜN KÜTÜB-İ SİTTE'DEKİ RİVÂYETLERİ

2.1.SAHÎH-İ MÜSLİM

2.1.1.İbadet İle İlgili Hadisleri

2.1.1.1.Allah Katında En Makbul Amel Nedir?

حَدَّثَنِي زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الْأَوْزَاعِيَّ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْوَلِيدُ بْنُ هِشَامٍ الْمُعِيطِيُّ، حَدَّثَنِي مَعْدَانُ بْنُ أَبِي طَلْحَةَ الْيَعْمَرِيُّ، قَالَ: "لَقِيتُ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ: أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ أَعْمَلُهُ، يُدْخِلُنِي اللَّهُ بِهِ الْجَنَّةَ؟ أَوْ قَالَ: قُلْتُ: بِأَحَبِّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ، فَسَكَتَ، ثُمَّ سَأَلْتُهُ، فَسَكَتَ، ثُمَّ سَأَلْتُهُ الثَّالِثَةَ، فَقَالَ: سَأَلْتُ عَنْ ذَلِكَ، رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: "عَلَيْكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ لِلَّهِ، فَإِنَّكَ لَا تَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً، إِلَّا رَفَعَكَ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْكَ بِهَا خَطِيئَةٌ"، قَالَ مَعْدَانُ: ثُمَّ لَقِيتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ، فَسَأَلْتُهُ، فَقَالَ لِي مِثْلَ، مَا قَالَ لِي ثَوْبَانُ

Züheyr b, Harb bize rivâyet etti. (Dedi ki): Bize Velîd bin Müslim rivâyet etti. Dedi ki: Evzâî'yi şöyle söylerken duydum: Bana Velîd b. Hişâm El-Muâyti rivâyet etti. (Dedi ki): Bana Ma'dân b. Ebî Talha el-Ya'merî rivâyet etti. Dedi ki: Rasûlullah'ın (Sallallahu Aleyhi ve sellem) azatlı kölesi Sevbân'a rastladım da: Bana Allah'ın beni onu yapmam sebebiyle cennete koyacağı bir amel haber ver; dedim. Ya da şöyle söylemiş: Allah katında en makbul ameli haber ver! dedim. Sevbân sustu. Sonra kendisinden (Aynı şeyi) tekrar istedim, yine sustu. Sonra üçüncü defa ondan aynı şeyi istedim. Bunun üzerine şöyle söyledi: Ben bu meseleyi Resûlullah'a (Sallallahu aleyhi ve sellem) sordum da: "Allâha çokça secde et: Eğer sen Allah'a bir defa secde edersen o secde sayesinde Allah senin bir derecenin artırır; ve o secde sayesinde de bir günâhını affeder." buyurdular. Ma'dân şöyle demiştir : «Sonra Ebû'd-Derda'ya rastladım. Ona da sordum. Bana Sevbân'ın dediği gibi söyledi.»¹²²

¹²² Müslim, Salât, 225

2.1.1.2. Resûlullah (s.a.s)'ın Namazından Çıktığı Zaman Üç Defa İstiğfar Etmesi

حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ أَبِي عَمَّارٍ اسْمُهُ شَدَّادُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: "كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَنْصَرَفَ مِنْ صَلَاتِهِ، اسْتَغْفَرَ ثَلَاثًا، وَقَالَ: "اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ، وَمِنْكَ السَّلَامُ، تَبَارَكْتَ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ"، قَالَ الْوَلِيدُ: فَقُلْتُ لِلأَوْزَاعِيِّ، كَيْفَ الاسْتِغْفَارُ؟ قَالَ: تَقُولُ: اسْتَغْفِرُ اللَّهَ، اسْتَغْفِرُ اللَّهَ

Dâvûd b. Ruşeyd'den rivâyetle (Dâvûd b. Ruşeyd dedi ki): Bize Velid, Evzâfden, o da Ebû Ammâr'dan (Onun ismi Şeddâd b. Abdillâh'dır.) o da Ebû Esmâ'dan, o da Sevbân'dan rivâyetle nakletmiştir. Sevbân şöyle söylemiştir: "Resûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) namazından çıktığı zaman üç defa istiğfar eder ve: "Allah'ım, sensin selâm; selâmet de sendendir. Mübarek sensin. Ey Celâl ve İkrâm sahibi!" derdi." Velid, Evzâi'ye: Bu istiğfar nasıl olacak? dedim. Estağfirullah, estâğfirullah dersin; demiştir.¹²³

2.1.1.3. Cenaze Namazı Kılan Kimsenin Sevabı

وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، حَدَّثَنِي قَتَادَةُ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ الْيَعْمَرِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: "مَنْ صَلَّى عَلَى جَنَازَةٍ فَلَهُ قِيرَاطٌ، فَإِنْ شَهِدَ دَفْنَهَا فَلَهُ قِيرَاطَانِ، الْقِيرَاطُ مِثْلُ أُحْدٍ"،

Bize Muhammed bin Beşşâr'dan rivâyetle, O şöyle demiştir: Bize Yahya yâni İbni Saîd rivâyet etti. O da: Bize Şu'be nakletti. Şu'be'de: Bana Katâde, Salim b. Ebî'l Ca'd'dan, o da Ma'dân b. Ebî Tâlha el-Ya'meri'den, o da Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem)'ın azatlısı Sevbân'dan naklen rivâyet etti demiştir ki, Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) "Her kim birinin cenâze namazını kılsa, o kimseye bir kırat; cenâzenin defninde bulunursa iki kırat (sevap) vardır. Kîrât: Uhut Dağı kadardır." buyurmuştur.¹²⁴

¹²³ Müslim, Mesâcid ve Mevziu's Salat, 135

¹²⁴ Müslim, Cenaiz, 57

2.1.1.4.Kişinin İnfak Edeceği En Faziletli Dinar

حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ، وَفَتْيَبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، كِلَاهُمَا، عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ أَبُو الرَّبِيعِ: حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ أَبِي قَلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " أَفْضَلُ دِينَارٍ يُنْفَقُهُ الرَّجُلُ دِينَارٌ يُنْفَقُهُ عَلَى عِيَالِهِ، وَدِينَارٌ يُنْفَقُهُ الرَّجُلُ عَلَى دَابَّتِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَدِينَارٌ يُنْفَقُهُ عَلَى أَصْحَابِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ "، قَالَ أَبُو قَلَابَةَ: وَبَدَأَ بِالْعِيَالِ، ثُمَّ قَالَ أَبُو قَلَابَةَ: وَآيُّ رَجُلٍ أَكْثَمُ أَجْرًا مِنْ رَجُلٍ يُنْفِقُ عَلَى عِيَالٍ صِغَارٍ، يُعْفُهُمْ أَوْ يَنْفَعُهُمُ اللَّهُ بِهِ وَيُغْنِيَهُمْ

Bize Ebû'r-Rabî' Ez-Zehrânî ile Kuteybetü'bnu Saîd ikisi birden Hammâd bin Zeyd'den naklen rivâyet ettiler. Ebû'r-Rabî' dedi ki: Bize Hammâd rivayet etti. O da: Bize Eyyûb, Ebû Kılâbe'den, o da Ebû Esmâ 'dan, o da Sevbân'dan naklen, Sevbân şöyle rivâyet etti demişlerdir: Rasûlullah (Sallahu Aleyhi ve sellem): "Bir kimsenin infâk edeceği en faziletli dînâr, çoluğuna çocuğuna infâk ettiği dinar ile Allah yolunda hayvanına infâk ettiği dînâr bir de yine Allah yolunda arkadaşlarına sarfettiği dinardır." buyurdular. Ebû Kılâbe: «Rasûlullah (Sallahu aleyhi ve sellem) (infâk işine) çoluk çocuktan başlamıştır.» demiş, sonra sözüne şöyle devam etmiştir: "Küçük çocuklarının namuslu yetişmesini sağlayan yahut onları Allah'ın menfaatlendirip, kendisi ile zengin kılacağı nafakayı çoluğuna çocuğuna infâk eden bir adamdan kim sevap bakımından daha üstün olabilir?"¹²⁵

2.1.1.5.Bunun Etini Islah Et

حَدَّثَنِي زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا مَعْنُ بْنُ عِيسَى، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ أَبِي الرَّاهِرِيِّ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: ذَبَحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ضَحِيَّتَهُ، ثُمَّ قَالَ يَا ثَوْبَانُ: " أَصْلِحْ لَحْمَ هَذِهِ "، فَلَمْ أَزَلْ أَطْعِمُهُ مِنْهَا حَتَّى قَدِمَ الْمَدِينَةَ.

Bana Züheyr b. Harb şöyle dedi: Bize Ma'n bin İsa rivâyet etti. (Dedi ki) : Bize Muâviye b. Sâlih Ebû Zahiriyye'den, o da Cübeyr b. Nüfeyr'den, o da Sevbân'dan naklen rivâyet etti. O dedi ki Sevbân şöyle söylemiştir: Rasûlullah

¹²⁵ Müslim, Zekat, 38

(Sallallahu aleyhi ve sellem) kurbanını kesti. Sonra: “Yâ Sevban! Bunun etini ıslâh et (hazırla)” buyurdu. Artık Medine’ye gelinceye kadar kendisine ondan yedirmeye devam ettim.¹²⁶

2.1.1.6. Veda Haccında Verilen Et

وَحَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، أَخْبَرَنَا أَبُو مُشَيْرٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمْرَةَ، حَدَّثَنِي الرَّبِيعِيُّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرٍ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ: " أَصْلِحْ هَذَا اللَّحْمَ "، قَالَ: فَأَصْلَحْتُهُ فَلَمْ يَزَلْ يَأْكُلُ مِنْهُ حَتَّى بَلَغَ الْمَدِينَةَ.

Bana İshak b. Mansûr rivâyet etti. Rivâyet zincirinde Ebû Müshir, Yahya b. Hamza, Zübeydi, Abdurrahman b. Zübeyr b. Nüfeyr, Abdurrahman’ın babası belirtilmiş. Abdurrahman’ın babası da Peygamber Efendimizin azatlısı Sevban’dan dinlemiş. Sevbân aktarıyor: Allah’ın Rasûlü, Veda haccında bana, (bir et vererek) “bunu uygun koşulda sakla” dedi. Ben de eti terbiye edip sakladım. Efendimiz, Medine’ye gidene kadar sürekli bunu yediler.¹²⁷

2.1.2. Muamelat İle İlgili Hadisleri

2.1.2.1. Hasta Ziyareti

حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، وَأَبُو الرَّبِيعِ الزَّهْرَانِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ يَعْنِيَانَ ابْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قَلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ أَبُو الرَّبِيعِ: رَفَعَهُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَفِي حَدِيثِ سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " عَائِدُ الْمَرِيضِ فِي مَخْرَفَةِ الْجَنَّةِ حَتَّى يَرْجِعَ "

Bize Saîd b. Mensur ile Ebû'r-Rabi'a Zehrânî rivâyet ettiler. Şöyle dediler: Hammad (yâni İbni Zeyd) Eyyûb'dan, o da Ebû Kılâbe'den, o da Ebû Esmâ'dan, o da Sevtan'dan rivâyetle, Ebû'r-Râbi': O Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve sellem) 'e ait

¹²⁶ Müslim, Edahi, 35

¹²⁷ Müslim, Edahi, 36

merfu hadistir¹²⁸, dedi. Saîd'in hadîsinde ise: şöyle demiştir: Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) : “Hastayı ziyaret eden, geri donünceye kadar cennetin hurmalık yolundadır.” buyurdular, denilmiştir.¹²⁹

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَبِيبٍ الْحَارِثِيُّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، حَدَّثَنَا خَالِدٌ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ الْمُسْلِمَ إِذَا عَادَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ لَمْ يَزَلْ فِي خُرْفَةِ الْجَنَّةِ حَتَّى يَرْجِعَ "

Yahya b. Yahya Et-Temîmî'den rivayetle, o şöyle demiştir: Bize Hüseyim, Hâlid'den, o da Ebû Kılâbe'den, o da Ebû Esmâ'dan, o da Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem)'ın azatlısı Sevban'dan naklen rivâyetle, şöyle söylemişlerdir. Sevban: Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem): “Her kim bir hastayı ziyaret ederse, donünceye kadar cennetin hurmalarındadır.” buyurmuşlardır, demiştir.¹³⁰

2.1.2.2. Müslümanın Kardeşini Ziyareti

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَبِيبٍ الْحَارِثِيُّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، حَدَّثَنَا خَالِدٌ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ الْمُسْلِمَ إِذَا عَادَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ لَمْ يَزَلْ فِي خُرْفَةِ الْجَنَّةِ حَتَّى يَرْجِعَ "

Yahya bin Habib El-Hârisî şöyle dedi: Yezid bin Zürey', sırasıyla bize Hâlid, Ebû Kılâbe, o da Ebû Esma' Er-Rahabî'den, o da Sevban'dan, Sevban da Peygamber (Sallallahu aleyhi ve sellem)'den rivâyetle şöyle söylemiştir: “Gerçekten müslüman kardeşi müslüman dolaştığı vakit, dönünceye kadar cennetin hurmalarındadır.”¹³¹

¹²⁸ Merfû Hadîs; Sözlükte yükseltilmiş, kaldırılmış şey anlamında olup, terim olarak; Hz. Peygamber'e dayandırılan söz, fiil ve takrirlere denir. (Bkz. Yücel, Ahmet, Hadis Usûlü, İFAV, İstanbul, 2016, s.135).

¹²⁹ Müslim, Birr ve Sıla, 39

¹³⁰ Müslim, Birr ve Sıla, 40.

¹³¹ Müslim, Birr ve Sıla, 41.

2.1.2.3. Hasta Ziyaretinin Önemi

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَزُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ جَمِيعًا، عَنْ يَزِيدَ، وَاللَّفْظُ لِرُحَيْمِرٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا عَاصِمُ الْأَحْوَلُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ وَهُوَ أَبُو قَلَابَةَ، عَنْ أَبِي الْأَشْعَثِ الصَّنْعَانِيِّ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: " مَنْ عَادَ مَرِيضًا لَمْ يَزَلْ فِي حُرْفَةِ الْجَنَّةِ "، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا حُرْفَةُ الْجَنَّةِ؟ قَالَ: جَنَاهَا.

Bize Ebû Bekir bin Ebî Şeybe ile Züheyr bin Harb hep birden Yezid'den rivâyet ettiler. Lâfız Züheyr'indir. Şöyle söylediler: Yezid bin Hârûn şöyle söyledi: Âsım eI-Ahvel, bize Abdullah b. Zeyd'den (Bu zat Ebû Kılâbe'dir), o da Ebû'l-Eş'as Es-San'ânî'den, o da Ebû Esma Er-Rahabî'den, sırasıyla o da Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem)'in azatlısı Sevban'dan, o da Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem)'den rivâyetle haber verdi ki: "Bir kimse bir hastayı ziyaret ederse, cennetin hurfesinde olur." Yâ Rasûlallah! Cennetin hurfesi nedir? diye sorulmuş. "Onun devşirilmiş yemişidir." buyurmuşlar.¹³²

2.1.3. İtikadi Konulardaki Hadisleri

2.1.3.1. Yahudi Âlimin Rasulallah (s.a.v)'a Sorduğu Soru

حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَوَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو تَوْبَةَ وَهُوَ الرَّبِيعُ بْنُ نَافِعٍ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ يَعْنِي ابْنَ سَلَامٍ، عَنْ زَيْدٍ، يَعْنِي أَخَاهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَلَامٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو أَسْمَاءَ الرَّحْبِيُّ، أَنَّ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَدَّثَهُ، قَالَ: " كُنْتُ قَائِمًا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَجَاءَ حَبْرٌ مِنْ أَحْبَارِ الْيَهُودِ، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدُ، فَدَفَعْتُهُ دَفْعَةً كَادَ يُصْرَعُ مِنْهَا، فَقَالَ: لِمَ تَدْفَعُنِي؟ فَقُلْتُ: أَلَا تَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: إِنَّمَا نَدْعُوهُ بِاسْمِهِ الَّذِي سَمَّاهُ بِهِ أَهْلُهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " إِنَّ اسْمِي مُحَمَّدٌ الَّذِي سَمَّانِي بِهِ أَهْلِي "، فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: جِئْتُ أَسْأَلُكَ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " أَيْفَعَاكَ شَيْءٌ إِنْ حَدَّثْتُكَ؟ "، قَالَ: أَسْمَعُ بِأَذْنِي، فَكَتَبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَعُودَ مَعَهُ، فَقَالَ: " سَلْ "، فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: أَيْنَ يَكُونُ النَّاسُ يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " هُمْ فِي الظُّلْمَةِ

¹³² Müslim, Birr ve Sıla, 42.

دُونَ الْجِسْرِ "، قَالَ: فَمَنْ أَوَّلُ النَّاسِ إِجَارَةً؟ قَالَ: " فَقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ "، قَالَ الْيَهُودِيُّ: فَمَا تُحَقِّقُهُمْ حِينَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ؟ قَالَ: " زِيَادَةُ كَيْدِ النَّوْنِ "، قَالَ: فَمَا غَدَاؤُهُمْ عَلَى إِثْرِهَا؟ قَالَ: " يُنْحَرُ لَهُمْ ثَوْرُ الْجَنَّةِ الَّذِي كَانَ يَأْكُلُ مِنْ أَطْرَافِهَا "، قَالَ: فَمَا شَرَابُهُمْ عَلَيْهِ؟ قَالَ: " مِنْ عَيْنٍ فِيهَا، تُسَمَّى سَلْسَبِيلًا "، قَالَ: صَدَقْتَ، قَالَ: وَجِئْتُ أَسْأَلُكَ عَنْ شَيْءٍ لَا يَعْلَمُهُ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ، إِلَّا نَبِيٌّ، أَوْ رَجُلٌ، أَوْ رَجُلَانِ، قَالَ: " يَنْفَعُكَ إِنْ حَدَّثْتُكَ "، قَالَ: أَسْمَعُ بِأُذُنِي، قَالَ: جِئْتُ أَسْأَلُكَ عَنِ الْوَلَدِ، قَالَ: " مَاءُ الرَّجُلِ أَبْيَضُ، وَمَاءُ الْمَرْأَةِ أَصْفَرُ، فَإِذَا اجْتَمَعَا فَعَلَا مَنِيَّ الرَّجُلِ مَنِيَّ الْمَرْأَةِ، أَذْكَرَا بِإِذْنِ اللَّهِ، وَإِذَا عَلَا مَنِيَّ الْمَرْأَةِ مَنِيَّ الرَّجُلِ أَنْتَا بِإِذْنِ اللَّهِ "، قَالَ الْيَهُودِيُّ: لَقَدْ صَدَقْتَ وَإِنَّكَ لَنَبِيٌّ، ثُمَّ انْصَرَفَ فَذَهَبَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " لَقَدْ سَأَلَنِي هَذَا عَنِ الَّذِي سَأَلَنِي عَنْهُ، وَمَا لِي عِلْمٌ بِشَيْءٍ مِنْهُ حَتَّى أَتَانِي اللَّهُ بِهِ ".

Bana Hasan b. Ali el-Hulvânî şöyle söyledi: Ebû Tevbe ki Rabî' b. Nâfi'dir—rivayet etti. Şöyle söyledi: Muâviye yâni İbni Sellân, bize Zeyd'den yani kardeşinden naklen rivayet etti. Zeyd Ebû Sellâm'dan dinlemiş. Demiş ki: Bana Ebû Esmâ' er-Rahabî rivayet etti. Ona da Resulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem)'ın âzâdlısı Sevbân rivayet etmiş. Demiş ki: Rasulullah (Sallallahu aleyhi ve sellem)'dan rivâyet etti. Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem)'ın yanında ayakta duruyordum. Derken yahudi ulemâsından bir âlim gelerek esselâmu aleyke yâ Muhammedi dedi. Buna binâen ben onu öyle bir ittim ki az daha yere yuvarlanıyordu. — Beni neden itiyorsun? dedi. — Yâ Rasûlullah desene! Diyince, Yahudi: — Biz ona sadece ailesinin verdiği isimle sesleniriz; dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem): — “Gerçekten benim ismim ailemin bana verdiği isim Muhammed'dir.” buyurdu. Arkasından yahudî : — Sana Bir takım şeyler sormaya geldim; dedi. Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) : — “Acaba söylersem sana bir faydası olur mu?” dedi Yahudi: Can kulağı ile dinlerim; cevabını verdi. Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) yanındaki bir sopa ile yere bazı çizgiler çizerek: — “Sor.” dedi. Yahudî! — Yerle göklerin başka bir şekle çevirileceği gün insanlar nerede olacak? dedi. Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem): — “Köprünün yanı başında karanlık içerisinde olacaklar.” cevâbını verdi. Yahudi: — “Peki insanlardan (köprüyü) ilk kim geçecek” diye sordu. — “Fakir muhacirler.”-dedi. Yahudi: — Ya cennete girerken onların hediyesi ne olacak? dedi. — “Balık ciğerinin ziyâdesi!” buyurdular.

— Onun arkasından yiyecekleri ne olacak? diye sordu. — “Onlara cennetin etrafında otlayan cennet Öküzü kesilecek.” buyurdu, — Onun üstüne ne içecekler? dedi. — “Orada Selsebîl adı verilen bir kaynaktan (içecekler).” buyurdular Yahudi: — Doğru söyledin; dedi ve şunu ilâve etti: Hem ben sana yeryüzünde yaşayanların bir peygamberden yahut bir veya iki kişiden başka hiçbirinin bilmeyeceği bir şeyi sormaya geldim. Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem): — “Acaba söylersem sana bir faydası olur mu?” buyurdu. Yahudi: — İki kulağımla dinlerim; dedi ve ilâve etti: Sana çocuğun nasıl meydana geldiğini sormaya geldim. Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem): — “Erkeğin menisi beyaz, kadının menisi ise sarıdır. Bunlar bir yere gelirdi, erkeğin menisi kadınıninkine galebe çalarsa Allah'ın izni ile erkek çocuk doğururlar. Kadının menisi erkeğinkine galebe çaldığı zaman da Allah'ın izni ile kız doğururlar.” buyurdular. Yahudi: — Vallahi doğru söyledin sen gerçekten bir Peygambersin; dedi sonra çekilip gitti. Müteakiben Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem): — “Hakikaten bu adam bana soracağını sordu. Ama ben onun sorduklarından bir şey bilmiyordum. Tâ ki Allah onları bana bildirdi.” buyurdular.¹³³

2.1.3.2. Ümmetimden Bir Taife

حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، وَأَبُو الرَّبِيعِ الْعَتَكِيُّ، وَفُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا حَمَّادٌ وَهُوَ ابْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " لَا تَرَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ، لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَذَلِكَ "، وَلَيْسَ فِي حَدِيثِ فُتَيْبَةَ وَهُمْ كَذَلِكَ.

Bize Saîd b. Mensur ile' Ebû'r Rabi' El-Atekî ve Ku-teyhe b. Saîd rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Hammad İbni Zeyd'dir. Eyyûb'dan, o da Ebû Kılâbe'den, o da Ebû Esmâ'dan, o da Sevbân'dan rivâyetle, Sevbân şöyle demiş: Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem): “Ümmetimden bir taife hakka yardımcı olmakta devam edecektir. Onlara muhalefette bulunanlar zarar veremiyecek. Nihayet Allah'ın emri onlar bu haldeyken gelecektir.” buyurdular. Kuteybe'nin hadisinde “Onlar bu haldeyken” kaydı yoktur.¹³⁴

¹³³ Müslim, Hayız, 34.

¹³⁴ Müslim, İmare, 170.

2.1.3.3. Havzımın Genişliği Hadisi

حَدَّثَنَا أَبُو غَسَّانَ الْمُسَمَعِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، وَابْنُ بَشَّارٍ، وَالْفَاظُ هُمْ مُتَقَارِبَةٌ، قَالُوا: حَدَّثَنَا مُعَاذُ وَهُوَ ابْنُ هِشَامٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ الْيَعْمَرِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ قَالَ: " إِنِّي لَبِعُفْرِ حَوْضِي أَذُودُ النَّاسَ لِأَهْلِ الْيَمَنِ، أَضْرِبُ بِعَصَايَ حَتَّى يَرْفُضَ عَلَيْهِمْ، فَسُئِلَ عَنْ عَرْضِهِ؟ فَقَالَ: مِنْ مَقَامِي إِلَى عَمَّانَ، وَسُئِلَ عَنْ شَرَايِهِ؟ فَقَالَ: أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ، وَأَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ، يَغْتُ فِيهِ مِيزَابَانِ يَمْدَانِهِ مِنَ الْجَنَّةِ، أَحَدُهُمَا مِنْ ذَهَبٍ وَالْآخَرُ مِنْ وَرَقٍ ".

Bize Ebû Gassân El-Mismaî ile Muhammed b. Müsennâ ve İbni Beşşâr rivayet ettiler. Lâfızları birbirine yakındır. (Dediler ki) : Bize Muâz (bu zât İbni Hişam'dır) nakletti. Şöyle söyledi: Bana babam Katade'den, o da Salim b. Ebi'l Ca'd'dan, o da Ma'dân b. Ebi Talha el-Ya'meri'den, o da Sevban'dan rivayetle dedi ki: Nebiyyullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir: "Ben havzımın kenarında Yemenliler için insanları koğacağım. Sopamla vuracağım. Hatta üzerlerine (su) sıçrayacak." Müteakiben havzın genişliği soruldu da : "Bulunduğum yerden Umman'a kadardır." buyurdu. Suyu da soruldu: "Sütten daha ak yani beyaz, baldan da tatlıdır. Havzıma gürül gürül iki tane oluk akar. O olukları Cennetten akıtırlar. Biri altından, diğeri gümüştendir." buyurdular.¹³⁵

2.1.3.4. Ümmetin Erişeceği Mülk (Hâkimiyet) Hadisi

حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ الْعَتَكِيُّ، وَقُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ كِلَاهُمَا، عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ وَاللَّفْظُ لِقُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " إِنَّ اللَّهَ زَوَى لِي الْأَرْضَ، فَرَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا، وَإِنَّ أُمَّتِي سَيَبْلُغُ مُلْكُهَا مَا زُوِيَ لِي مِنْهَا، وَأُعْطِيتُ الْكَزْزِينَ الْأَحْمَرَ وَالْأَبْيَضَ، وَإِنِّي سَأَلْتُ رَبِّي لِأُمَّتِي أَنْ لَا يُهْلِكَهَا بِسَنَةِ عَامَّةٍ، وَأَنْ لَا يُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ فَيَسْتَبِيحَ بَيْضَتَهُمْ، وَإِنَّ رَبِّي قَالَ يَا مُحَمَّدُ: إِنِّي إِذَا قَضَيْتُ قَضَاءً، فَإِنَّهُ لَا يَرُدُّ وَإِنِّي أُعْطَيْتُكَ لِأُمَّتِكَ أَنْ لَا أَهْلِكَهُمْ بِسَنَةِ عَامَّةٍ، وَأَنْ لَا أُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ

¹³⁵ Müslim, Fadâil, 37.

يَسْتَبِيحُ بَيْضَتَهُمْ، وَلَوْ اجْتَمَعَ عَلَيْهِمْ مَنْ بِأَفْطَارِهَا، أَوْ قَالَ: مَنْ بَيْنَ أَفْطَارِهَا حَتَّى يَكُونَ بَعْضُهُمْ
يُهْلِكُ بَعْضًا وَيَسْبِي بَعْضُهُمْ بَعْضًا "

Ebû'r-Rabî El-Atekî ile Kuteybe bin Saîd ikisi birden Hammad bin Zeyd'den rivayetle – bu lâfız Kuteybe'nindir. Şöyle söylemiştir; Hammad, sırasıyla Eyyubdan, o da Ebû Kılâbe'den, Ebû Kılâbe' de Ebû Esma'dan, Ebû Esma' da Sevban'dan rivayetle şöyle demiştir: Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdular: “Gerçekten Allah benim için arzı topladı da, onun doğusunu batısını gördüm. Şüphesiz, ümmetim benim için toplanan arza ulaşacaktır. Bana kırmızı ve beyaz iki define de verildi. Rabbimden ümmetim için onu kıtlık senesinde helak etmemesini istedim. Bir de onların üzerine kendilerinden başka bir düşman musallat edip de onların köküne kibrit suyu damlatmamasını istedim. Rabbim: —Ey Muhammed! Bir hüküm verdiğimde, o geri çevrilmez. Ümmetin için sana onları kıtlıkla helâk etmeyeceğime ve kendilerinden başka olduğu halde, onlara bir düşman musallat edip de köklerine kibrit suyu damlatmayacağım konusunda söz verdim. Şâyet, üzerlerine yerin her tarafındakiler —ya da arzın memleketleri arasındakiler ifadesini kullanmış— bir araya gelmiş olsunlar. Ne var ki, birbirlerini helâk edip, birbirlerini esir alana kadar.” demiştir.¹³⁶

2.2. SÜNEN-İ EBU DAVUD

2.2.1. İbadet İle İlgili Hadisleri

2.2.1.1. Yapılması Kimseye Helal Olmayan Üç Şey

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَيْسَى، حَدَّثَنَا ابْنُ عِيَّاشٍ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ شُرَيْحٍ الْخَضْرَمِيِّ،
عَنْ أَبِي حَيٍّ الْمُؤَدِّبِ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " ثَلَاثٌ لَا يَجِلُّ لِأَحَدٍ أَنْ يَفْعَلَهُنَّ: لَا
يَوْمٌ رَجُلٌ قَوْمًا فَيُخْصُّ نَفْسَهُ بِالْأَعْيَادِ دُونَهُمْ فَإِنْ فَعَلَ فَقَدْ خَانَهُمْ، وَلَا يَنْظُرُ فِي قَعْرِ بَيْتٍ قَبْلَ أَنْ
يَسْتَأْذِنَ فَإِنْ فَعَلَ فَقَدْ دَخَلَ، وَلَا يُصَلِّي وَهُوَ حَقْنٌ حَتَّى يَتَخَفَّفَ "، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ السُّلَمِيُّ،

¹³⁶ Müslim, Fiten ve Eşrâtu's-Sâa, 19.

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا ثَوْرٌ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ شُرَيْحٍ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ أَبِي حَيٍّ الْمُؤَدِّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَا يَحِلُّ لِرَجُلٍ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يُصَلِّيَ وَهُوَ حَقْنٌ حَتَّى يَتَخَفَّفَ، ثُمَّ سَاقَ نَحْوَهُ عَلَى هَذَا اللَّفْظِ، قَالَ: وَلَا يَحِلُّ لِرَجُلٍ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يُؤْمَ قَوْمًا إِلَّا بِإِذْنِهِمْ وَلَا يَخْتَصَّ نَفْسَهُ بِدَعْوَةٍ دُونَهُمْ، فَإِنْ فَعَلَ فَقَدْ خَانَهُمْ، قَالَ أَبُو دَاوُدَ: هَذَا مِنْ سُنَنِ أَهْلِ الشَّامِ لَمْ يُشْرِكْهُمْ فِيهَا أَحَدٌ

...Sevbân bin Bücdüd (radiyallahu anh)'ün naklettiğine göre; Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur. "Yapılması hiç kimseye helal olmayan üç şey vardır ki onlar şunlardır: Bir topluluğa imam olan kimsenin sadece kendisi için dua edip de o topluluğa dua etmemesi, böyle yapınca o topluma ihânet etmiş demektir. Bir kimse izin almaksızın bir eve bakamaz, eğer bakarsa o eve (izinsiz) girmiş gibi sayılır. Bir kimse tualete gidip rahatlamadıkça sıkışık olarak namaz kılamaz."¹³⁷

2.2.1.2. Sarık Ve Ayakkabı Üzerine Mesh

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ ثَوْرٍ، عَنْ رَاشِدِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: "بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَرِيَّةً فَأَصَابَهُمُ الْبَرْدُ، فَلَمَّا قَدِمُوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَمَرَهُمْ أَنْ يَمْسَحُوا عَلَى الْعَصَائِبِ وَالنَّسَاجِينَ "

...Sevbân (radiyallahu anh) dan, rivâyetle Sevbân şöyle söylemiştir: "Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) (gece baskını için) Seriyeye (askerî birlik) göndermişti. (Şiddetli bir) soğuğa tutuldular. Rasûlullah (s.a.v)'ın yanına döndükleri zaman onlara sarıklarının ve ayakkabılarının üzerlerine meshetmelerini emretti."¹³⁸

2.2.1.3. Gusûl Hakkında Fetva

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَوْفٍ، قَالَ: قَرَأْتُ فِي أَصْلِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عِيَّاشٍ، قَالَ ابْنُ عَوْفٍ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ أَبِيهِ، حَدَّثَنِي ضَمُضٌ بْنُ زُرْعَةَ، عَنْ شُرَيْحِ بْنِ عُبَيْدٍ، قَالَ: أَفْتَانِي جُبَيْرُ بْنُ نُفَيْرٍ،

¹³⁷ Ebu Davud, Taharet, 43.

¹³⁸ Ebu Davud, Tahare, 58.

عَنِ الْغُسْلِ مِنَ الْجَنَابَةِ، أَنَّ ثَوْبَانَ حَدَّثَهُمْ: أَنَّهُمْ اسْتَفْتَوْا النَّبِيَّ عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: " أَمَّا الرَّجُلُ فَلْيُنَشِّرْ رَأْسَهُ فَلْيَغْسِلْهُ حَتَّى يَبْلُغَ أَصُولَ الشَّعْرِ، وَأَمَّا الْمَرْأَةُ فَلَا عَلَيْهَا أَنْ لَا تَتَّقِضَهُ لِتَغْرِفَ عَلَى رَأْسِهَا ثَلَاثَ غَرَفَاتٍ بِكَفَّيْهَا "

...Şureyh b. Ubeyd şöyle demiştir: "Cübeyr b. Nüfeyr bana cünüplükten yıkanmak hususunda fetva verdi. (Cübeyr'in dediğine göre) Sevbân, onlara (Cübeyr ve arkadaşlarına): Gusül hususunda Rasûlullah (s.a.)'den fetva istesiklerini bunun üzerine de (Rasûlullah s.a.) : "Erkeğin, (saçı örgülü ise) o saçlarını dağıtsın ve diblerine su varıncaya kadar yıkasın. Kadın ise (saçının örgülerini) çözmediğinde bunda bir vebal yoktur. Cünüp kimse, iki eli ile başına üç avuç su döksün."¹³⁹

2.2.1.4. Sehiv Secdesi

حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ، وَالرَّبِيعُ بْنُ نَافِعٍ، وَعُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَشُجَاعُ بْنُ مَخْلَدٍ بِمَعْنَى الْإِسْنَادِ، أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ حَدَّثَهُمْ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْكَلَاعِيِّ، عَنْ رُهِيرِ يَعْنِي ابْنَ سَالِمِ الْعَنْسِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، قَالَ عَمْرُو: وَحَدَّثَهُ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ثَوْبَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " لِكُلِّ سَهْوٍ سَجْدَتَانِ بَعْدَ مَا يُسَلِّمُ ". وَلَمْ يَذْكُرْ عَنْ أَبِيهِ غَيْرَ عَمْرُو

...Sevbân'dan (radiyallahu anh) rivâyetle; Peygamber (Sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Her yanılma için selâmdan sonra iki secde vardır." (Ebu Dâvud dedi ki:) kaydım Amr (b. Osman'dan başka hiç bir râvi zikretmemiştir).¹⁴⁰

2.2.1.5. Namazdan Ayrılma

حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى، أَخْبَرَنَا عِيسَى، عَنْ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ أَبِي عَمَّارٍ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنْصَرِفَ مِنْ صَلَاتِهِ " اسْتَغْفَرَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ "، ثُمَّ قَالَ: " اللَّهُمَّ ... ". فَذَكَرَ مَعْنَى حَدِيثِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا

¹³⁹ Ebu Davud, Taharet, 99.

¹⁴⁰ Ebu Davud, Salat, 194, 195.

...Rasûlullah'ın (Sallallahu aleyhi ve sellem) azatlı kölesi Sevbân (Allah ondan razı olsun)'ın rivâyetine göre, Nebî (s.a.v) namazından ayrılmak istediği zaman üç defa istiğfar eder sonra da şöyle derdi: "Allahümme... Ey Allahım..." Ravi (önceki) Aişe hadisinin manasını zikretti.¹⁴¹

2.2.1.6. Kan Alanın da Aldıranda Orucu Bozulmuştur

حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ هِشَامٍ. ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، جَمِيعًا عَنْ يَحْيَى، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ يَغْنِي الرَّحْبِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ، عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " أَفْطَرَ الْحَاجِمُ وَالْمَحْجُومُ ". قَالَ شَيْبَانُ: أَخْبَرَنِي أَبُو قِلَابَةَ، أَنَّ أَبَا أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ، حَدَّثَهُ أَنَّ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، عَنْ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو قِلَابَةَ الْجَرْمِيُّ، أَنَّهُ أَخْبَرَهُ، أَنَّ شَدَّادَ بْنَ أَوْسٍ بَيْنَمَا هُوَ يَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَذَكَرَ نَحْوَهُ

...Sevbân (Allah ondan razı olsun)'dan, rivâyetle Peygamber (s.a.)'ın şöyle buyurmuştur: "Kan alanın da aldiranın da orucu bozulmuştur."¹⁴² (Ravî) Şeybân rivayetinde dedi ki; Ebû Kılâbe bana; "Peygamber (s.a.)'in azatlısı Sevbân Ebu Esma er-Rahabî'ye, bunu bizzat Rasûlullah'tan duyduğunu haber vermiştir." dedi.¹⁴³

Bir başka rivayette şu şekilde geçmektedir;

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ، وَعَبْدُ الرَّزَّاقِ. ح وَحَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ يَغْنِي ابْنَ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ، أَخْبَرَنِي مَكْحُولٌ، أَنَّ شَيْخًا مِنَ الْحَيِّ، قَالَ عُثْمَانُ فِي

¹⁴¹ Ebu Davud, Tefriu' ebvabi'l-vitr, 25.

¹⁴² Kan vermenin orucu bozup bozmaması ile ilgili olarak birbirine zıt iki rivayet vardır. Bunlardan birine göre Hz. Peygamber (s.a.v.) "Hacamat yapanın ve yaptırının (vücuttan tedavi maksadıyla kan alanın ve aynı amaçla vücudundan kan aldiranın) orucu bozulur." buyurmuştur. Öte yandan Resûlullah'ın (s.a.v.) oruçlu iken hacamat yaptırdığı rivayet edilmiştir. Bu iki hadisi birlikte değerlendiren bilginlerin çoğu, birinci hadisi "Hacamat yapan kişinin, kanı özel alet ile emerken ağzına kaçırabileceği, hacamat yaptıran ise kan verdiği için zayıf düşerek hasta olabileceği için oruçları bozulma tehlikesi ile karşı karşıya kalır." şeklinde yorumlamış ve ikinci hadisi esas alarak kan vermenin orucu bozmayacağı sonucuna varmışlardır. (Bkz. Din İşleri Yüksek Kurulu Fetvalar, DİB Yayınları, İstanbul, 2019, s. 275.)

¹⁴³ Ebu Davud, Sıyam, 28.

حَدِيثُهُ: مُصَدَّقٌ أَخْبَرَهُ، أَنَّ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَخْبَرَهُ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " أَفْطَرَ الْحَاجِمُ وَالْمَحْجُومُ "

...Rasûlullah (s.a.v)'in azatlısı Sevbân (radiyallahu anh), Peygamber (Sallallahu aleyhi ve sellem)'in; "Kan alanın ve kan aldıranın orucu bozuldu" buyurduğunu haber vermiştir.¹⁴⁴

Bir başka rivayette şu şekilde geçmektedir;

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا مَرْوَانُ، حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ حُمَيْدٍ، أَخْبَرَنَا الْعَلَاءُ بْنُ الْحَارِثِ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " أَفْطَرَ الْحَاجِمُ وَالْمَحْجُومُ ". قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَرَوَاهُ ابْنُ ثَوْبَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَكْحُولٍ، بِإِسْنَادِهِ مِثْلُهُ

...Sevbân (radiyallahu anh)'dan naklen, Peygamber (Sallallahu aleyhi ve sellem)'in şöyle buyurmuştur; "Kan alanın ve kan aldıranın orucu bozuldu." Ebû Dâvud dedi ki; Sevbân'ın oğlu, bu hadisin benzerini babasından o da Mekhûl'den, Mekhûl'den önceki isimler aynı kalmak şartıyla rivayet etmiştir.¹⁴⁵

2.2.1.7. Kustu Ve Orucunu Açtı

حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ، عَنْ يَحْيَى، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرِو الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَعِيشَ بْنِ الْوَلِيدِ بْنِ هِشَامٍ، أَنَّ أَبَاهُ حَدَّثَهُ، حَدَّثَنِي مَعْدَانُ بْنُ طَلْحَةَ، أَنَّ أَبَا الدَّرْدَاءِ. حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ " قَاءَ فَأَفْطَرَ "، فَلَقِيتُ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي مَسْجِدِ يَمَشُوقَ، فَقُلْتُ: إِنَّ أَبَا الدَّرْدَاءِ. حَدَّثَنِي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَاءَ فَأَفْطَرَ. قَالَ: صَدَقَ، وَأَنَا صَبَّيْتُ لَهُ وَضُوءَهُ

...Ma'dân bin Talha'dan nakledildiğine göre, Ebu'd-Derdâ ona, Rasûlullah (Sallallahu aleyhi ve sellem) 'ın (kendi isteği dışında) istifra edip, orucunu açtığını bildirmiştir. Ma'dân: Dimeşk mescidinde Peygamber (s.a.v)'in azatlı kölesi Sevbân (Allah ondan razı olsun)'la karşılaştım ona; Ebû-d-Derdâ bana, Rasûlullah (s.a.)'ın,

¹⁴⁴ Ebu Davud, Siyam, 28.

¹⁴⁵ Ebu Davud, Siyam, 28.

istifra edip, orucunu açtığını söyledi, dedim. Doğru söylemiş, Peygambere abdest suyunu da ben döktüm, dedi. demiştir.¹⁴⁶

2.2.1.8. Veda Haccında Kurban

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ النَّفِيلِيُّ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ خَالِدٍ الْخِطَّاطُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ أَبِي الزَّاهِرِيَّةِ، عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ ثَوْبَانَ قَالَ: ضَحَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ قَالَ: " يَا ثَوْبَانُ أَصْلِحْ لَنَا لَحْمَ هَذِهِ الشَّاةِ "، قَالَ: فَمَا زِلْتُ أُطْعِمُهُ مِنْهَا حَتَّى قَدِمْنَا الْمَدِينَةَ

... Sevban'dan demiştir ki: Rasûlullah (s.a.) (Veda Haccında bir) kurban kesti. Sonra (bana): "Ey Sevban! Şu koyunun etini İslah et" (Hazırla, yenilebilir duruma getir.) dedi (ben de bu emri yerine getirdim ve) Medine'ye gelinceye kadar kendisine ondan yedirmeye devam ettim. ...¹⁴⁷

2.2.2. İtikadi Konulardaki Hadisleri

2.2.2.1. Cenaze İle Birlikte Melekler De Yürüyordu

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى الْبَلْخِيُّ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، عَنْ ثَوْبَانَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَتَى بِدَابَّةٍ، وَهُوَ مَعَ الْجَنَازَةِ، فَأَبَى أَنْ يَرْكَبَهَا، فَلَمَّا انْصَرَفَ أَتَى بِدَابَّةٍ فَرَكِبَ، فَقِيلَ لَهُ: فَقَالَ: " إِنَّ الْمَلَائِكَةَ كَانَتْ تَمْشِي، فَلَمْ أَكُنْ لِأَرْكَبْ وَهُمْ يَمْشُونَ، فَلَمَّا ذَهَبُوا رَكِبْتُ "

...Sevban'dan (nakledildiğine göre); Allah'ın Rasûlü, (s.a.v) bir cenazenin yanında iken (kendisine) bir hayvan getirilmiş de ona binmeyi kabul etmemiş (Cenazeyi defnetme işini) bitirince bir başka hayvan getirilmiş de ona binmiştir. (İlk getirilen hayvana binmediği halde ikinci hayvana binişinin sebebi) kendisine sorulunca da (şöyle) cevap vermiştir: "Gerçekten (cenaze ile birlikte) melekler de yürüyordu. Melekler yürürken ben (hayvana) binecek değilim. (Fakat cenazenin

¹⁴⁶ Ebu Davud, Sıyam, 32.

¹⁴⁷ Ebu Davud, Dahaya, 11, 12.

*kabre konmasını müteakip melekler gidince (hayvana) bin (mekte bir sakınca görme) dim.*¹⁴⁸

2.2.2.2. Allah Yeryüzünü Dürüp Topladı

حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى، قَالَا: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قَلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " إِنَّ اللَّهَ زَوَى لِي الْأَرْضَ، أَوْ قَالَ: إِنَّ رَبِّي زَوَى لِي الْأَرْضَ فَرَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا وَإِنَّ مُلْكَ أُمَّتِي سَيَلُغُ مَا زُوِيَ لِي مِنْهَا وَأُعْطِيتُ الْكَزْزَيْنِ الْأَحْمَرَ وَالْأَبْيَضَ، وَإِنِّي سَأَلْتُ رَبِّي لِأُمَّتِي أَنْ لَا يُهْلِكَهَا بِسَنَةِ بَعَامَةٍ وَلَا يُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ فَيَسْتَبِيحَ بَيْضَتَهُمْ؟ وَإِنَّ رَبِّي قَالَ لِي: يَا مُحَمَّدُ إِنِّي إِذَا قَضَيْتُ قَضَاءَ فَإِنَّهُ لَا يُرَدُّ وَلَا أَهْلِكُهُمْ بِسَنَةِ بَعَامَةٍ وَلَا أَسْلُطُ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ فَيَسْتَبِيحَ بَيْضَتَهُمْ وَلَوْ اجْتَمَعَ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِ أَقْطَارِهَا، أَوْ قَالَ: بِأَقْطَارِهَا حَتَّى يَكُونَ بَعْضُهُمْ يُهْلِكُ بَعْضًا، وَحَتَّى يَكُونَ بَعْضُهُمْ يَسْبِي بَعْضًا، وَإِنَّمَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي الْأَيْمَةَ الْمُضِلِّينَ وَإِذَا وَضَعَ السَّيْفُ فِي أُمَّتِي لَمْ يُرْفَعْ عَنْهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَلْحَقَ قَبَائِلُ مِنْ أُمَّتِي بِالْمُشْرِكِينَ وَحَتَّى تَعْبُدَ قَبَائِلُ مِنْ أُمَّتِي الْأَوْثَانَ وَإِنَّهُ سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي كَذَابُونَ ثَلَاثُونَ كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ وَأَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ لَا نَبِيَّ بَعْدِي وَلَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى الْحَقِّ "، قَالَ ابْنُ عِيسَى: ظَاهِرِينَ ثُمَّ اتَّفَقَا لَا يَضُرُّهُمَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ

... Sevban (Allah ondan razı olsun)'dan nakledildi ki; Allah Rasûlü (s.a.v) şöyle buyurdu: "Allah (c.c) benim için yer yüzünü dürüp topladı -Yahut "Rabbim benim için yeryüzünü dürüp topladı." dedi. Doğusunu ve batısını gördüm. Şüphesiz benim ümmetimin hükümranlığı, dünya'dan benim için dürülüp toparlanan yere ulaşacak. Ayrıca bana kırmızı (altın) ve beyaz (gümüş) olan iki hazine verdi. Ben, Rabbim'den ümmetim için, onları genel bir kıtlıkla helak etmemesini, onlara kendilerinden başka bir düşman musallat edip de köklerini kazımamasını istedim. Rabbim, bana şöyle dedi: "Yâ Muhammed, (s.a) şüphesiz ben bir şeyi takdir ettiğim zaman, artık o geri çevrilmez. Ben, onları genel bir kıtlıkla helak etmeyeceğim. Onlar aleyhine dünyanın dört bucağından toplansalar bile, köklerini kazısın diye, başlarına kendilerinden başka bir düşmanı musallat etmem. Ta ki, birbirlerini helak

¹⁴⁸ Ebu Davud, Cenaiz, 43, 44.

etsinler ve birbirlerini esir etsinler." Ben Ümmetim için ancak sapıtıcı (yoldan çıkartıp bid'atları emreden) liderlerden korkarım. Benim ümmetimin arasına kılıç girdi mi (iç kavgalar çıkınca), artık kıyamet gününe kadar bir daha çıkmaz. Ümmetimden bazı kabileler, müşriklere iltihak etmedikçe ve yine ümmetimden bazı kabileler putlara tapmadıkça kıyamet kopmaz. Şüpesiz, ümmetim içerisinde otuz tane yalancı çıkacak. Onların her biri kendisini peygamber sanacak. Halbuki, ben, Peygamberlerin sonuncusuyum. Benden sonra Peygamber yoktur. Benim ümmetimden bir grup da Allah'ın emri gelinceye kadar hak üzerine -İbn İsa, "Üstün olarak" dedi. - devam edecek. -Sonra, iki râvî ittifak ettiler - Onlara muhalefet edenler kendilerine zarar vermeyecektir.¹⁴⁹

2.2.2.3. Vehn Nedir?

حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشَقِيُّ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ بَكْرِ، حَدَّثَنَا ابْنُ جَابِرٍ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ السَّلَامِ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "يُوشِكُ الْأُمَمُ أَنْ تَدَاعَى عَلَيْكُمْ كَمَا تَدَاعَى الْأَكْلَةُ إِلَى قَصْعَتِهَا، فَقَالَ قَائِلٌ: وَمِنْ قَلَّةٍ نَحْنُ يَوْمَئِذٍ؟ قَالَ: بَلْ أَنْتُمْ يَوْمَئِذٍ كَثِيرٌ وَلَكِنَّكُمْ غُنَاءٌ كَغُنَاءِ السَّيْلِ وَلَيُنْزَعَنَّ اللَّهُ مِنْ صُدُورِ عَدُوِّكُمْ الْمَهَابَةَ مِنْكُمْ وَلَيَقْذِفَنَّ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمُ الْوَهْنَ، فَقَالَ قَائِلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْوَهْنُ؟ قَالَ: حُبُّ الدُّنْيَا وَكَرَاهِيَةُ الْمَوْتِ "

Sevban (radiyallahu anh)'dan nakledildiğine göre Allah Rasûlü (s.a.v) şöyle buyurmuştur: " Yemek yiyen Milletler yakında (başkalarını) çanaklarına (sofralarına) buyur ettikleri gibi size karşı (savaşmak için) birbirlerini buyredecekler." Birisi: " O gün bizim az olmamızdan dolayı mı bu olacak?" dedi. Allah Rasûlü (s.a.v) ; "Hayır, bilakis o gün siz kalabalık ancak akıntının, selin önündeki çöp gibi zayıf olacaksınız. Allahu Teâlâ düşmanlarınızın gönlünden sizden korkma hissini çekip alacak sizin gönlünüze de vehn atacak" buyurdu. Yine içlerinden bir adam: Vehn nedir? Ey Allah'ın Rasûlü diye sordu, bunun üzerine Rasûlullah, "Vehn, dünyayı (fazlaca) sevmek ve ölümü kötü görmektir" buyurdu.¹⁵⁰

¹⁴⁹ Ebu Davud, Fiten ve Melahim, 1.

¹⁵⁰ Ebu Davud, Melahim, 5.

2.2.3. Muamelata Dair Hadisleri

2.2.3.1. Kimseden Bir Şey İstememek

حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، عَنْ ثَوْبَانَ ، قَالَ: وَكَانَ ثَوْبَانُ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " مَنْ تَكْفُلُ لِي أَنْ لَا يَسْأَلَ النَّاسَ شَيْئًا وَاتَّكَفَلَ لَهُ بِالْجَنَّةِ؟ " فَقَالَ ثَوْبَانُ: أَنَا، فَكَانَ لَا يَسْأَلُ أَحَدًا شَيْئًا

*Resûlullah (s.a.)'in azatlısı Sevbân'dan aktarılmıştır: Efendimiz buyurdu ki: "Kim başkalarından bir şey istemeyeceğine söz verirse, ben de ona cenneti söz vereyim" Sevbân: "Ben" diye (atıldı). Çünkü o, kimseden bir şey istemezdi.*¹⁵¹

2.2.3.2. Zorunluluk Olmadan Boşanmaya Kalkan Kadın

حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا طَلَاقًا فِي غَيْرِ مَا بَأْسٍ، فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ "

*...Sevbân'dan; demiştir ki: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem; "Zorunluluk olmadan boşanmaya kalkan bir kadına cennet kokusu haramdır" buyurdu"*¹⁵²

2.2.3.3. Güzel Nimetlerle İlgili Hadis

حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ، عَنْ حُمَيْدِ الشَّامِيِّ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْمُنْبَهِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: " كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا سَافَرَ كَانَ آخِرُ عَهْدِهِ بِإِنْسَانٍ مِنْ أَهْلِهِ فَاطِمَةَ، وَأَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ عَلَيْهَا إِذَا قَدِمَ فَاطِمَةَ، فَقَدِمَ مِنْ غَزَاةٍ لَهُ وَقَدْ عَلَّقَتْ مِسْحًا أَوْ سِتْرًا عَلَى بَابِهَا وَحَلَّتِ الْحَسَنَ، وَالْحُسَيْنَ قُلُوبَيْنِ مِنْ فِضَّةٍ فَقَدِمَ فَلَمْ يَدْخُلْ فَظَنَّتْ أَنَّ مَا مَنَعَهُ أَنْ يَدْخُلَ مَا رَأَى، فَهَنَكَتِ السِّتْرَ وَفَكَكَتِ الْقُلُوبَيْنِ عَنِ الصَّبِيِّينِ وَقَطَعَتْهُ بَيْنَهُمَا، فَانْطَلَقَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ

¹⁵¹ Ebu Davud, Zekat, 27.

¹⁵² Ebu Davud, Talak, 18.

ﷺ وَهُمَا يَبْكِيَانِ، فَأَخَذَهُ مِنْهُمَا، وَقَالَ: يَا ثَوْبَانُ اذْهَبْ بِهَذَا إِلَى آلِ فُلَانٍ أَهْلِ بَيْتٍ بِالْمَدِينَةِ إِنَّ هَؤُلَاءِ أَهْلُ بَيْتِي أَكْرَهُ أَنْ يَأْكُلُوا طَيِّبَاتِهِمْ فِي حَيَاتِهِمْ الدُّنْيَا يَا ثَوْبَانُ اشْتَرِ لِفَاطِمَةَ قِلَادَةً مِنْ عَصَبٍ وَسِوَارَيْنِ مِنْ عَاجٍ "

... Allah Rasûlü'nün (s.a.v) azatlısı Sevban (Allah ondan razı olsun)'dan şöyle rivayet edilmiştir: Allah Rasûlü (s.a.v) bir yolculuğa çıktığında ailesinden son veda ettiği ve döndüğünde de yanına ilk girdiği insan Fâtıma (radiyallahu anha) idi. Allah Rasûlü (s.a.v) bir gazvesinden döndü. Hz. Fâtıma (Allah ondan razı olsun) kapısının üzerine çul -veya perde- asmış, Hüseyin ve Hasen'e gümüşten iki bilezik takmıştı. Rasûlullah (bu sefer) Hz. Fâtımanın yanına girmedi. Hz. Fâtıma, Rasûlullah'ın gördüklerinden dolayı girmediğini zannetti ve çulu (ya da perdeyi) yırttı, çocuklardan bilezikleri çıkarıp her birini ikisi arasında paylaştırdı. Bunun üzerine Hasen ve Hüseyin ağlayarak Rasûlullah (s.a)'a geldiler. Rasûlullah bileziği onların elinden aldı (ve Sevban'a verib) "Ya Sevbân, şunu Medine'deki falan aileye götür, Şüphesiz bunlar (Ha-sen, Hüseyin ve Ebeveyinleri, benim ailemdir. Onların güzel nimetlerini, dünya hayatlarında yemelerini uygun bulmuyorum. Yâ Sevban, Fâtıma için aşık kemiği (veya deniz aygırı dışından) bir gerdanlık ve fil dışından (yada deniz kaplumbağası) iki bilezik satın al" buyurdu.¹⁵³

2.3. SÜNEN-İ TİRMİZİ

2.3.1. İbadetle İlgili Hadisleri

2.3.1.1. Kustu Ve Orucunu Bozdu

حَدَّثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ أَبِي السَّفَرِ وَهُوَ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْهَمْدَانِيُّ الْكُوفِيُّ، وَإِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ أَبُو عُبَيْدَةَ: حَدَّثَنَا، وَقَالَ إِسْحَاقُ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ حُسَيْنِ الْمُعَلِّمِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرِو الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ يَعِيشَ بْنِ الْوَلِيدِ الْمَخْزُومِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ " قَاءَ، فَأَفْطَرَ، فَتَوَضَّأَ، فَلَقِيتُ ثَوْبَانَ فِي مَسْجِدِ دِمَشْقَ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: صَدَقَ أَنَا صَبَبْتُ لَهُ

¹⁵³ Ebu Davud, Tereccul, 21.

وَضُوءُهُ " . قَالَ أَبُو عِيسَى: وَقَالَ إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ: مَعْدَانُ بْنُ طَلْحَةَ . قَالَ أَبُو عِيسَى: وَابْنُ أَبِي طَلْحَةَ أَصَحُّ . قَالَ أَبُو عِيسَى: وَقَدْ رَأَى غَيْرُ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَغَيْرِهِمْ مِنَ التَّابِعِينَ، الْوُضُوءَ مِنَ الْقِيءِ وَالرُّعَافِ، وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، وَابْنِ الْمُبَارَكِ، وَأَحْمَدَ، وَإِسْحَاقَ، وَقَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: لَيْسَ فِي الْقِيءِ وَالرُّعَافِ وَضُوءٌ، وَهُوَ قَوْلُ مَالِكٍ، وَالشَّافِعِيِّ، وَقَدْ جَوَّدَ حُسَيْنُ الْمُعَلِّمِ هَذَا الْحَدِيثَ، وَحَدِيثُ حُسَيْنٍ أَصَحُّ شَيْءٍ فِي هَذَا الْبَابِ، وَرَوَى مَعْمَرٌ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ فَأَخْطَأَ فِيهِ، فَقَالَ: عَنْ يَعِيشَ بْنِ الْوَلِيدِ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ الْأَوْرَاعِيَّ، وَقَالَ: عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، وَإِنَّمَا هُوَ: مَعْدَانُ بْنُ أَبِي طَلْحَةَ

Ebû'd Derdâ (Allah ondan razı olsun)'dan nakledildiğine göre: "Allah Rasûlü (s.a.v.) istifra etti, orucunu bozdu ve abdest aldı." Râvî şöyle demiştir: "Şam mescidinde Sevbân ile karşılaştım ve o'na bu hadisi anlattım." O da "Doğrudur ben de abdest suyunu dökmüştüm." demiştir. Tirmîzî: İshâk bin Mansur: Ma'dan bin Talha diyor. Halbûki: "İbn ebî Talha" ismi daha doğrudur. Tirmîzî: Nebî (s.a.v.)'nin ashabı ve tabiinden pek çok kimsenin görüşü: "Kusma, balgam ve burun kanamasından dolayı abdest gerekir" demişlerdir. Sûfyân es Sevrî, İbni Mübarek, Ahmed ve İshâk da bu görüştedirler. Bazı ilim adamları: "Kusma, balgam ve burun kanamasından dolayı abdest gerekmez." demişlerdir. Mâlik ve Şâfiî'de bu görüşü desteklemişlerdir. Hüseyin el-Muallim bu hadisin ceyyid olduğunu söylemiştir. Bu konuda en sahih olanı, Hüseyin el-Muallim'in hadisidir. Ma'mer bu hadisi Yahya b. Kesir'den nakletmek de ve senesinde hataya düşerek şöyle demiştir: Sırasıyla Yeîş bin Velid'den, Velid'de Hâlid bin Ma'dan'dan ve Ebû'd Derdâ'dan bir taraftan senesinde el Evzaî'yi saymamış diğer taraftan da Hâlid bin Ma'dan demiştir. Halbûki senedde kendisine yer verilen "Ma'dan bin ebî Talha'dır." ¹⁵⁴

2.3.1.2. Sarık Üzerine Mesh

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُرْنِيِّ، عَنْ الْحَسَنِ، عَنْ ابْنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: " تَوَضَّأَ النَّبِيُّ ﷺ وَمَسَحَ عَلَى

¹⁵⁴ Tirmizi, Tahare, 64.

الْخُقَيْنِ وَالْعِمَامَةِ "قَالَ بَكْرٌ: وَقَدْ سَمِعْتُهُ مِنْ ابْنِ الْمُغِيرَةِ، قَالَ: وَذَكَرَ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ فِي هَذَا الْحَدِيثِ فِي مَوْضِعٍ آخَرَ، أَنَّهُ مَسَحَ عَلَى نَاصِيَّتِهِ وَعِمَامَتِهِ، وَقَدْ رُوِيَ هَذَا الْحَدِيثُ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ، عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، ذَكَرَ بَعْضُهُمُ الْمَسْحَ عَلَى النَّاصِيَةِ وَالْعِمَامَةِ، وَلَمْ يَذْكُرْ بَعْضُهُمُ النَّاصِيَةَ، وَسَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ الْحَسَنِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ حَنْبَلٍ، يَقُولُ: مَا رَأَيْتُ بِعَيْنِي مِثْلَ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقَطَّانِ. قَالَ: وَفِي الْبَابِ عَنْ عَمْرِو بْنِ أُمَيَّةَ، وَسَلْمَانَ، وَثَوْبَانَ، وَأَبِي أُمَامَةَ. قَالَ أَبُو عِيْسَى: حَدِيثُ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَهُوَ قَوْلٌ غَيْرُ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ مِنْهُمْ أَبُو بَكْرٍ، وَعُمَرُ، وَأَنَسٌ، وَبِهِ يَقُولُ الْأَوْزَاعِيُّ، وَأَحْمَدُ، وَإِسْحَاقُ، قَالُوا: يَمَسُخُ عَلَى الْعِمَامَةِ، وَقَالَ غَيْرُ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَالتَّابِعِينَ: " لَا يَمَسُخُ عَلَى الْعِمَامَةِ إِلَّا بِرَأْسِهِ مَعَ الْعِمَامَةِ "، وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، وَمَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، وَابْنِ الْمُبَارَكِ، وَالشَّافِعِيِّ. قَالَ أَبُو عِيْسَى: وَسَمِعْتُ الْجَارُودَ بْنَ مُعَاذٍ، يَقُولُ: سَمِعْتُ وَكِيعَ بْنَ الْجَرَّاحِ، يَقُولُ: إِنَّ مَسْحَ عَلَى الْعِمَامَةِ يُجْزئُهُ لِلْأَثَرِ

Muğîre bin Şu'be (Allah ondan razı olsun) şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.) abdest alıp mestleri ve sarığı üzerine meshetti." Hadisi rivâyet edenlerden Bekr, bunu Muğîre'nin oğlundan duyduğunu söylemiştir. Muhammed bin Beşşâr da bu hadise ilâveten: "Allah Rasûlü (s.a.v.) alnındaki saçını ve sarığını meshetti." demiştir. Muğîre bin Şu'be aynı hadisi değişik yollarla nakletmiş, Kimisinde: "Alnını ve sarığını" kimisinde ise sadece "sarığını" ifadesine yer vermiştir. Ahmed bin Hasen'den rivâyetle Ahmed b. Hanbel'in: "Gözüm Yahya bin Sait el Kattân gibisini görmedi." diye söylediğini duydum. Bu hususda Amr bin Ümeyye, Selman, Sevbân ve Ebû Ümâme'den hadis nakletmiştir. Tirmîzî: Muğîre bin Şu'be'nin naklettiği hadis hasen sahihtir, demiştir. Rasûlullah(s.a.v.)'ın ashabından olan Ebû Bekir, Ömer, Enes gibi sahabeler de Evzâî, Ahmed ve İshâk, "Sarık üzerine mesh verilir" dediler demişlerdir. Yine Rasûl (s.a.v.)'ün ashabından ve tabiinden olan birçok kimse de: "Yalnızca sarığa mesh verilmez, sarıkla birlikte başın bir kısmının da meshedilmesi gerekir" demişlerdir, Sûfyân es Sevrî, Mâlik bin Enes, İbn'ül Mübarek ve Şâfiî de bu görüşü desteklemektedir. Yine Tirmîzî: Carûd bin Muâz'dan duyduğuma göre: Vekî bin Cerrâh: "Sadece sarık üzerine meshetmekte, hadisi şerife göre yeterlidir." dediğini söylerken duydum demiştir.¹⁵⁵

¹⁵⁵ Tirmizi, Tahare, 75.

2.3.1.3. Küçük Veya Büyük Abdest İhtiyacı Duyan Namaza Başlayamaz

حَدَّثَنَا هَنَادُ بْنُ السَّرِيِّ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَرْقَمِ، قَالَ: أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَأَخَذَ بِيَدِ رَجُلٍ فَقَدَّمَهُ وَكَانَ إِمَامَ قَوْمِهِ، وَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: " إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ وَوَجَدَ أَحَدُكُمْ الْخَلَاءَ فَلْيَبْدَأْ بِالْخَلَاءِ ". قَالَ: وَفِي الْبَابِ عَنْ عَائِشَةَ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَثَوْبَانَ، وَأَبِي أُمَامَةَ. قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَرْقَمِ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، هَكَذَا رَوَى مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، وَيَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ وَغَيْرُ وَاحِدٍ مِنَ الْحَفَاطِ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَرْقَمِ، وَرَوَى وَهَيْبٌ وَغَيْرُهُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَرْقَمِ، وَهُوَ قَوْلٌ غَيْرُ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَالتَّابِعِينَ، وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ، وَإِسْحَاقُ، قَالَا: لَا يَقُومُ إِلَى الصَّلَاةِ وَهُوَ يَجِدُ شَيْئًا مِنَ الْغَائِطِ وَالْبَوْلِ، وَقَالَا: إِنْ دَخَلَ فِي الصَّلَاةِ فَوَجَدَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ فَلَا يَنْصَرِفُ مَا لَمْ يَشْغُلْهُ، وَقَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: لَا بَأْسَ أَنْ يُصَلِّيَ وَبِهِ غَائِطٌ أَوْ بَوْلٌ مَا لَمْ يَشْغُلْهُ ذَلِكَ عَنِ الصَّلَاةِ

Abdullah bin Erkâm (Allah ondan razı olsun)'dan rivâyetle: Abdullah bin Erkâm'ın imam olduğu bir gün namaz kılmak için kâmet getirilince, o birinin elinden tutarak ihraba yapmak üzere ihrâba geçirdi: Allah Rasûlü(s.a.v.)'nden: "Kişi namaza dururken tuvalet ihtiyacı hissederse namazdan önce tuvalet ihtiyacını karşılasın." dediğini duydum demiştir. Tirmîzî: Bu husus da Âişe, Ebû Hüreyre, Sevbân ve Ebû Ümâme'den hadis nakletmiş, ve Abdullah b. Erkâm'ın bu hadisi hasen sahihtir, demiştir. İmâm Mâlik, Yahya bin Saîd el Kattan ve hadis hafızlarından olan birçok kimse Hişâm bin Urve, babası ve Abdullah bin Erkâm'dan bu hadisi bu şekilde bize aktardılar. Bu hadis Vuheyb ve Hişâm bin Urve, babası ve başka bir kimse vasıtasıyla Abdullah b. Erkâm'dan yine nakledilmiştir. Allah Rasûlü (s.a.v.)'nin ashabı ve tabiinden birçok kişi bu görüşü desteklemektedir. Ahmed, İshâk bu görüşte olmakla birlikte şöyle söylemişlerdir: "Küçük ya da büyük abdest ihtiyacı olan namaza bu şekilde başlamaz, eğer namaza başlar ve böyle bir ihtiyaç duyarsa, bu şey tamamen kendisini meşgul etmediği müddetçe o kişi namazını bırakmaz" Bazı ilim adamları: "Bir kimseyi, küçük ya da büyük abdest ihtiyacı,

namazından engelleyecek kadar meşgul etmediği müddetçe bunda bir sakınca bir beis yoktur” demişlerdir.¹⁵⁶

2.3.1.4. Namazdan Çıkma

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، أَخْبَرَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنِي شَدَّادُ أَبُو عَمَّارٍ، حَدَّثَنِي أَبُو أَسْمَاءَ الرَّحْبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي ثَوْبَانُ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: "كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنْصَرِفَ مِنْ صَلَاتِهِ اسْتَغْفَرَ اللَّهَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ". قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَأَبُو عَمَّارٍ اسْمُهُ: شَدَّادُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ

Allah Rasûlü (s.a.v.)'nün azatlı kölesi Sevbân'dan (Allah Ondan razı olsun)rivâyetle Sevbân: "Allah Rasûlü (s.a.v.) namazdan çıkmak istediğinde üç defa estağfirullah dedikten sonra şu duayı okurdu; "Allahümme entessalamü ve minkessalamü tebârekte yazelcelali velikram" demiştir.

Tirmîzî: Bu hadis için hasen sahihtir, Ebû Ammâr'ın adı da Şeddâd b. Abdullah'tır demiştir.¹⁵⁷

2.3.1.5. Müezzinlik Yapma

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو ثُمَيْلَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو حَمْرَةَ، عَنْ جَابِرٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: "مَنْ أَدَّنَ سِنِينَ مُحْتَسِبًا كُتِبَتْ لَهُ بَرَاءَةٌ مِنَ النَّارِ". قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، وَثَوْبَانَ، وَمَعَاوِيَةَ، وَأَنَسٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي سَعِيدٍ. قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ ابْنِ عَبَّاسٍ حَدِيثٌ غَرِيبٌ، وَأَبُو ثُمَيْلَةَ اسْمُهُ: يَحْيَى بْنُ وَاصِحٍ، وَأَبُو حَمْرَةَ السُّكْرِيُّ اسْمُهُ: مُحَمَّدُ بْنُ مَيْمُونٍ، وَجَابِرُ بْنُ يَزِيدَ الْجُعْفِيُّ، ضَعْفُوهُ تَرَكَهُ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ. قَالَ أَبُو عِيسَى: سَمِعْتُ الْجَارُودَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ وَكِيعًا يَقُولُ: لَوْلَا جَابِرُ الْجُعْفِيُّ لَكَانَ أَهْلُ الْكُوفَةِ بِغَيْرِ حَدِيثٍ، وَلَوْلَا حَمَادُ لَكَانَ أَهْلُ الْكُوفَةِ بِغَيْرِ فَهْ

¹⁵⁶ Tirmizi, Tahare, 108.

¹⁵⁷ Tirmizi, Salat, 108.

İbn Abbâs (Allah kendisinden razı olsun)'dan nakledildiğine göre, Allah Rasûlü(s.a.v.): "Her kim yedi yıl Allah rızası için müezzinlik ederse Cehennem nârından kurtulacağı yazılır."buyurmuştur. Tirmîzî: Bu hususta Abdullah bin Mes'ûd, Sevbân, Muaviye, Enes, Ebû Hureyre ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir, İbn Abbâs hadisi garibtir. Çünkü Ebû Tümeyle'nin ismi: "Yahya b. Vazih" dır. Ebû Hamza es Sükkerî'nin ismi ise "Muhammed b. Meymun" dur, Câbir bin Yezîd el Cufî zayıf görülmüş, bu sebeble Yahya bin Saîd ve Abdurrahman bin Mehdî, Yezîd el Cufî'nin hadislerini kabul etmeyip terk etmişlerdir demiştir. Yine Carud'tan işittim Vekî'den aktararak: "Kûfe, Câbir el Cufî olmasaydı hadissiz, Hammad olmasaydı da fıkıhsız kalırdı" dedi demiştir.¹⁵⁸

2.3.1.6. Cennete Götüren Amel

حَدَّثَنَا أَبُو عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ، قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ رَجَاءٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ الْأَوْزَاعِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْوَلِيدُ بْنُ هِشَامٍ الْمُعِيطِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي مَعْدَانُ بْنُ طَلْحَةَ الْيَعْمَرِيُّ، قَالَ: لَقِيتُ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ لَهُ: دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ يَنْفَعَنِي اللَّهُ بِهِ وَيُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ، فَسَكَتَ عَنِّي مَلِيًّا ثُمَّ التَفَتَ إِلَيَّ، فَقَالَ: عَلَيْكَ بِالسُّجُودِ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ " قَالَ مَعْدَانُ بْنُ طَلْحَةَ: فَلَقِيتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ، فَسَأَلْتُهُ عَمَّا سَأَلْتُ عَنْهُ ثَوْبَانَ، فَقَالَ: عَلَيْكَ بِالسُّجُودِ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ " قَالَ مَعْدَانُ بْنُ طَلْحَةَ الْيَعْمَرِيُّ، وَيُقَالُ ابْنُ أَبِي طَلْحَةَ، قَالَ: وَفِي الْبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبِي أُمَامَةَ، وَأَبِي فَاطِمَةَ، قَالَ أَبُو عِيْسَى: حَدِيثُ ثَوْبَانَ، وَأَبِي الدَّرْدَاءِ فِي كَثْرَةِ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَقَدْ اخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي هَذَا الْبَابِ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: طُولُ الْقِيَامِ فِي الصَّلَاةِ أَفْضَلُ مِنْ كَثْرَةِ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: كَثْرَةُ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ أَفْضَلُ مِنْ طُولِ الْقِيَامِ، وَقَالَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ: قَدْ رَوَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي هَذَا حَدِيثَانِ وَلَمْ يَفْضِلْ فِيهِ بَشْيَءٍ، وَقَالَ إِسْحَاقُ: أَمَّا فِي النَّهَارِ فَكَثْرَةُ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ وَأَمَّا بِاللَّيْلِ فَطُولُ الْقِيَامِ إِلَّا أَنْ يَكُونَ رَجُلٌ لَهُ جُزْءٌ بِاللَّيْلِ يَأْتِي عَلَيْهِ، فَكَثْرَةُ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ فِي هَذَا أَحَبُّ إِلَيَّ لِأَنَّهُ يَأْتِي عَلَى جُزْئِهِ، وَقَدْ رَجَحَ كَثْرَةُ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ، قَالَ

¹⁵⁸ Tirmizi, Salat, 38.

أَبُو عِيْسَى: وَإِنَّمَا قَالَ إِسْحَاقُ: هَذَا لِأَنَّهُ كَذَا وَصِفَ صَلَاةُ النَّبِيِّ ﷺ بِاللَّيْلِ وَوَصِفَ طُولُ الْقِيَامِ، وَأَمَّا بِالنَّهَارِ فَلَمْ يُوصَفْ مِنْ صَلَاتِهِ مِنْ طُولِ الْقِيَامِ مَا وَصِفَ بِاللَّيْلِ

Madan bin Talha el-Ya'merî (Allah ondan razı olsun)'den nakledildiğine göre: Allah Rasûlü (s.a.v.)'in azatlı kölesi Sevbân'ı gördüm ve ona : “Beni Cennete götüreceksin ve kendisiyle faydalanacağım bir amel söyle.” dedim demiştir. Bunun üzerine Sevbân biraz sükût etti ve bana yönelerek şöyle söyledi: “Secdelerini çoğaltmaya devam et; Bir kul Allah için bir secde ederse Allah makamını bir derece yükseltir, bir hatasını da silip affeder dediğini duydum demiştir. Ma'dan bin Talha (Allah ondan razı olsun)'dan: Ebû'd Derdâ'yı gördüm ve Sevbân'a sorduğum şeyi ona da sordum o da : “Secdelere devam et” dedi demiştir. Allah Rasûlü (s.a.v.), “ Bir kul Allah için bir secde ederse Allah da onun makamını bir derece yükseltir, bir hata ve günahını da silip affeder.” buyurdu demiştir. Ma'dan b. Talha el Yağmerî'ye, ona İbn ebî Talha'da denir.

Tirmîzî: Bu hususta Ebû Hüreyre, Ebû Ümâme ve Fatıma'dan da hadis nakledilmiş: Rükû' ve secdelerin fazlalaştırılmasıyla ilgili Sevbân ve Ebû'd Derdâ'nın naklettiği hadisler hasen sahihtir. İlim adamları bu hususta farklı fikirler ileri sürmüşlerdir. Bazıları: Namazda kıyâmı uzatmak, rükû' ve secdeleri uzatmaktan daha hayırlıdır diye söylerken, Bazıları da: Rükû' ve secdelerin fazlalığı kıyâmın uzunluğundan daha hayırlıdır, dediler demiştir. Ahmed b. Hanbel diyor ki: Bu konuda iki hadis nakledilmiş ve içerisinde bir hüküm ihtiva etmemektedir, demiştir. İshâk: Gündüz vakti namazlarında rükû' ve secdenin çokluğu gece namazlarında ise kıyâmın uzunluğu değerli ve kıymetlidir. Ancak bir kişi gece Kur'ân'dan bir miktar okumayı âdet etmiş ise bu durumda rükû' ve secdeleri artırmak daha sevimlidir, çünkü hem Kur'ân'ı okuyup bitirmiş hem de secde ve rûku'sunu artırmış, olur, demiştir. Tirmîzî de: İshâk'ın böyle demesinin nedeni Allah Rasûlü'nün (s.a.v.) gece namazının uzunluğunun önemini bildirmek istemesindendir, demiş ve sözlerinin devamında Allah Rasûl(s.a.v.)'ünün gündüz namazlarına gelince; aynen gece namazları gibi gündüz namazlarında da ayakta duruşu gece namazı gibi uzundu, demiştir.¹⁵⁹

¹⁵⁹ Tirmizi, Salat, 169.

2.3.1.7. Ramazan Orucu

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: " مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ أَتْبَعَهُ سَنًا مِنْ شَوَّالٍ فَذَلِكَ صِيَامُ الدَّهْرِ ". وَفِي الْبَابِ عَنْ جَابِرٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَتَوْبَانَ. قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي أَيُّوبَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَقَدْ اسْتَحَبَّ قَوْمٌ صِيَامَ سِنَةِ أَيَّامٍ مِنْ شَوَّالٍ بِهَذَا الْحَدِيثِ، قَالَ ابْنُ الْمُبَارَكِ: هُوَ حَسَنٌ هُوَ مِثْلُ صِيَامِ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، قَالَ ابْنُ الْمُبَارَكِ: وَيُرْوَى فِي بَعْضِ الْحَدِيثِ وَيُلْحَقُ هَذَا الصِّيَامُ بِرَمَضَانَ، وَاخْتَارَ ابْنُ الْمُبَارَكِ أَنْ تَكُونَ سِنَةُ أَيَّامٍ فِي أَوَّلِ الشَّهْرِ، وَقَدْ رُوِيَ عَنْ ابْنِ الْمُبَارَكِ، أَنَّهُ قَالَ: إِنْ صَامَ سِنَةُ أَيَّامٍ مِنْ شَوَّالٍ مُتَفَرِّقًا فَهُوَ جَائِزٌ، قَالَ: وَقَدْ رَوَى عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ، وَسَعْدُ بْنُ سَعِيدٍ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ النَّبِيِّ ﷺ هَذَا. وَرَوَى شُعْبَةُ، عَنْ وَرْقَاءَ بْنِ عُمَرَ، عَنْ سَعْدِ بْنِ سَعِيدٍ هَذَا الْحَدِيثَ، وَسَعْدُ بْنُ سَعِيدٍ هُوَ أَخُو يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيِّ، وَقَدْ تَكَلَّمَ بَعْضُ أَهْلِ الْحَدِيثِ فِي سَعْدِ بْنِ سَعِيدٍ مِنْ قَبْلِ حِفْظِهِ. حَدَّثَنَا هَذَا، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُعْفِيُّ، عَنْ إِسْرَائِيلَ أَبِي مُوسَى، عَنْ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ، قَالَ: كَانَ إِذَا ذَكَرَ عِنْدَهُ صِيَامَ سِنَةِ أَيَّامٍ مِنْ شَوَّالٍ، فَيَقُولُ: وَاللَّهِ لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ بِصِيَامِ هَذَا الشَّهْرِ عَنْ السَّنَةِ كُلِّهَا

Ebû Eyyûb (Allah ondan razı olsun)'dan nakledildiğine göre: Allah Rasûlü(s.a.v.): "Her kim Ramazan orucunu tutup ona Şevval ayından altı gün daha ilave ederse bütün bir yılı oruçlu geçirmiş gibi olur." buyurdu, demiştir. Câbir, Ebû Hureyre ve Sevbân'dan da bu hususta hadis nakledilmiştir.

Tirmîzî: Ebû Eyyûb'tan nakledilen bu hadis hasen ve sahihtir. İlim adamlarından bazıları bu hadisle Şevval'de altı tane oruç tutmayı müstehab saymışlar, İbn'ül Mübarek der ki: Her aydan üç gün oruç tutmak güzel bir oruçtur. Bazı hadislerde bu orucun Ramazan orucuna ekleneceğini ve tercihen Şevval'in ilk günlerinde tutulmasını ancak farklı günlerde de tutulursa caiz olacağını der. Tirmîzî: Abdulaziz b. Muhammed bu hadisi şerifi Saffan bin Süleym'den, sırasıyla Sa'd b. Saîd'den, S'ad'da Ömer b. Sabit'den ve Ömer'de Ebû Eyyûb'tan bu şekilde rivâyet etmiştir. Şu'be ise Verka b. Ömer'den, Şube'den Sa'd b. Saîd'den bu hadisi rivâyet etmiştir. Sa'd b. Said, Yahya b. Saîd el Ensarî'nin kardeşidir. Sa'd b. Saîd'i hafızası bakımından eleştirmişlerdir. Hennâd'ın naklettiğine göre; Huseyn b. Ali el Cufî,

*İsrail'den, Ebû Musa'dan, O da Hasan'ı Basrî'den rivâyet ettiğine göre Hasan'ı Basrî'ye, Şevval ayında tutulacak altı gün orucu hatırlatıp diyor ki: "Allah bu ayda tutulan oruç ile; tüm bir seneyi oruçla geçirmiş gibi razı olmuştur, demiştir."*¹⁶⁰

2.3.1.8. Kan Aldıran Ve Alanın Orucu Bozulmuştur

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، وَمُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ النَّيْسَابُورِيُّ، وَمحمود بن غيلان، ويحيى بن موسى، قالوا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَارِظٍ، عَنْ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " أَفْطَرَ الْحَاجِمُ وَالْمَحْجُومُ ". قَالَ أَبُو عِيسَى: وَفِي الْبَابِ عَنْ عَلِيٍّ، وَسَعْدٍ، وَشَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ، وَثُوبَانَ، وَأُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، وَعَائِشَةَ، وَمَعْقِلِ بْنِ سِنَانٍ وَيُقَالُ ابْنُ يَسَارٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَأَبِي مُوسَى، وَبِلَالٍ، وَسَعْدٍ. قَالَ أَبُو عِيسَى: وَحَدِيثُ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَذَكَرَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، أَنَّهُ قَالَ: أَصَحُّ شَيْءٍ فِي هَذَا الْبَابِ حَدِيثُ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ، وَذَكَرَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّهُ قَالَ: أَصَحُّ شَيْءٍ فِي هَذَا الْبَابِ حَدِيثُ ثُوبَانَ، وَشَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ، لِأَنَّ يَحْيَى بْنَ أَبِي كَثِيرٍ رَوَى عَنْ أَبِي قِلَابَةَ الْحَدِيثَيْنِ جَمِيعًا، حَدِيثُ ثُوبَانَ، وَحَدِيثُ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ. وَقَدْ كَرِهَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَغَيْرِهِمُ الْحِجَامَةَ لِلصَّائِمِ، حَتَّى أَنْ بَعْضُ أَصْحَابِ النَّبِيِّ اخْتَجَمَ بِاللَّيْلِ، مِنْهُمْ أَبُو مُوسَى الْأَشْعَرِيُّ، وَابْنُ عُمَرَ، وَبِهَذَا يَقُولُ ابْنُ الْمُبَارَكِ. قَالَ أَبُو عِيسَى: سَمِعْتُ إِسْحَاقَ بْنَ مَنْصُورٍ، يَقُولُ: قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ: مَنْ اخْتَجَمَ وَهُوَ صَائِمٌ فَعَلَيْهِ الْقَضَاءُ، قَالَ إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ: وَهَكَذَا قَالَ أَحْمَدُ، وَإِسْحَاقُ. حَدَّثَنَا الرَّغْفَرَانِيُّ، قَالَ: وَقَالَ الشَّافِعِيُّ: قَدْ رَوَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ " أَنَّهُ اخْتَجَمَ وَهُوَ صَائِمٌ " وَرَوَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " أَفْطَرَ الْحَاجِمُ وَالْمَحْجُومُ " وَلَا أَعْلَمُ وَاحِدًا مِنْ هَذَيْنِ الْحَدِيثَيْنِ ثَابِتًا، وَلَوْ تَوَقَّى رَجُلٌ الْحِجَامَةَ وَهُوَ صَائِمٌ كَانَ أَحَبَّ إِلَيَّ، وَلَوْ اخْتَجَمَ صَائِمٌ لَمْ أَرِ ذَلِكَ أَنْ يُفْطَرَهُ. قَالَ أَبُو عِيسَى: هَكَذَا كَانَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ بِبَغْدَادَ، وَأَمَّا بِمِصْرَ فَمَالَ إِلَى الرُّخْصَةِ وَلَمْ يَرِ بِالْحِجَامَةِ لِلصَّائِمِ بَأْسًا، وَاحْتَجَّ بِأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اخْتَجَمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ وَهُوَ مُحْرَمٌ صَائِمٌ

Rafi' bin Hadîç (Allah ondan razı olsun)'den rivâyet edildiğine göre, Allah Rasûlü (s.a.v.): "Kan aldıran ve alan kimsenin orucu bozulmuştur." demiştir. Ali, Sa'd, Şeddâd bin Evs, Sevbân, Üsâme bin Zeyd, Âişe Ma'kıl bin Sinan (Makıl İbn

¹⁶⁰ Tirmizi, Savm, 53.

Yesâr), Ebû Hureyre, İbn Abbâs, Ebû Musa, Bilâl ve Sa'd'tan da bu minvâlde hadis rivâyet edilmiştir.

Hadisin devamında Tirmîzî şu açıklamalara yer vermiştir: Rafî' bin Hadîç'ten nakledilen bu hadis sahih ve hasendir. Ahmed bin Hanbel: "Bu hususta en güvenilir rivâyet, Rafî' bin Hadîç'in rivâyetidir, bu rivâyet en sağlamdır." demiştir. Ali b. Abdullah'dan da: Bu hususta en sahih rivâyet Sevbân bin bücdüd ve Şeddâd bin Evs'in rivâyetidir. Çünkü Yahya bin ebî Kesir, Ebû Kılâbe'den iki hadisi de olduğu gibi rivâyet etmiştir. Sevbân ve Şeddâd'ın rivâyetleri... Allah Rasûlü (s.a.v.)'nin ashabından birileri ve bazı ilim adamları oruçlu kimsenin kan aldırmasını hoş karşılamamış, bazı sahabîler de bu sebeble gece kan aldırılmışlardır. Ebû Musa el Eşarî ve İbn Ömer bu kimselerden bazılarıdır. İbn'ül Mübarek'te bu görüşü benimsemiştir.

Tirmîzî, İshâk bin Mansur'un: Abdurrahman bin Mehdî; "Kim oruçluyken kan aldırırsa orucunu kaza etmesi gerekmektedir." dediğini duydum demiştir. İshâk bin Mansur ise: Ahmed ve İshâk'ın bu görüşü desteklediğini, Za'ferânî'nin de ona, Şâfî'nin: Allah Rasûlü(s.a.v.)'nin "Oruçluyken kan aldırıldığı, ayrıyeten kan alan ve aldırın kişinin de orucunun ifsat olduğunu" bildirdiği gibi hadisi şerifler bize kadar gelmiştir dediğini aktarmıştır. Bu sebeble bu iki hadisi şerif'ten sabit olanın hangisi olduğunu bilmediğini, Ancak oruçlu olan kişinin oruçlu olduğu vakit kan aldırması bana daha sevimlidir. Eğer zaruret olur da oruçlu olan kimse kan aldırarak olursa orucunun bozulacağını zannetmiyorum, demiştir. Tirmîzî, sözlerine ilâve olarak: Şâfî'nin Bağdat'taki görüşü bu şekildeydi. Ancak Mısır'da oruçlu kişinin kan aldirabileceği görüşüne meyletmiş, delil olarak Allah Rasûlü'nün(s.a.v.), haccetül veda'da ihramlıyken kan aldırıldığını gösterip, oruçlu olan kişinin kan aldırmasında bir beis görmediğini bu hususta da bozulacağını zannetmediğini, devamında ise: Şâfî'nin Bağdat'taki görüşünün bu yönde olduğunu, Ancak o da Mısır'da hâkim olan oruçlu olan kişinin kan aldirabileceği düşüncesini benimsediğini, oruçlu olanın kan aldırmasında bir beis görmediğini bu hususta da Rasûlullah (s.a.v.)'in ihramlıyken kan aldırıldığı hadisesini delil olarak aldığını söylemiştir.¹⁶¹

¹⁶¹ Tirmizi, Savm, 60.

2.3.1.9. Her Kim Bir Cenaze Namazı Kılarsa

حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " مَنْ صَلَّى عَلَى جَنَازَةٍ فَلَهُ قِيرَاطٌ، وَمَنْ تَبِعَهَا حَتَّى يُقْضَى دَفْنُهَا فَلَهُ قِيرَاطَانِ أَحَدُهُمَا، أَوْ أَصْغَرُهُمَا مِثْلُ أَحَدٍ " فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِابْنِ عُمَرَ، فَأَرْسَلَ إِلَى عَائِشَةَ فَسَأَلَهَا عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَتْ: صَدَقَ أَبُو هُرَيْرَةَ، فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: لَقَدْ فَرَطْنَا فِي قَرَارِيطَ كَثِيرَةٍ، وَفِي الْبَابِ: عَنْ الْبَرَاءِ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُعْقِلٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، وَأَبِي سَعِيدٍ، وَأَبِي بَنْ كَعْبٍ، وَابْنِ عُمَرَ، وَثَوْبَانَ. قَالَ أَبُو عِيْسَى: حَدِيثُ أَبِي هُرَيْرَةَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، قَدْ رُوِيَ عَنْهُ مِنْ غَيْرِ وَجْهِ بَابٍ آخَرٍ

Ebû Hureyre (Allah ondan razı olsun)'den yapılan rivâyete göre, Ebu Hureyre: Allah rasûlü'nün (s.a.v.): Kim bir cenaze için onun namazını kılarsa ona bir kîrât sevap vardır. Yine kim cenazeye dikkat eder ve defnedilinceye kadar orada bulunursa ona her birinin veya en ufağının Uhud dağı kadar olduğu, iki kîrât sevap vardır, buyurduğunu söylemiştir. İbn Hureyre sözlerine ilave olarak Bu olayı İbn Ömer'e anlattığını, Onun da Âişe'ye birini yollayarak bu hadisi şerifi sorduğunu, Âişe'nin de: "Ebû Hüreyre doğru söyledi" dediğini, Buna binâen İbn Ömer'in: "Demek oluyor ki pek çok kîrâtlık sevapları kaçırmışız." dediğini söylemiştir.

Tirmîzî: Berâ, Abdullah bin Muğaffel, Abdullah bin Mes'ûd, Ebû Saîd, Übey bin Ka'b, İbn Ömer ve Sevbân'dan da bu hususta hadis rivâyet edilmiş, Ebû Hureyre'nin naklettiği hadis sahih ve hasen olup farklı tarîklerle nakledilmiştir, demiştir.¹⁶²

2.3.1.10. Resulullah (s.a.v)'a Biat

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ "، قَالَ: وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ

¹⁶² Tirmizi, Cenâiz, 49.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجَلَانَ، عَنِ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "الدِّينُ النَّصِيحَةُ" ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لِمَنْ؟ قَالَ: "لِلَّهِ، وَلِكِتَابِهِ، وَلِأَيِّمَةِ الْمُسْلِمِينَ، وَعَامَّتِهِمْ"، قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَفِي الْبَابِ عَنْ ابْنِ عُمَرَ، وَتَمِيمِ الدَّارِيِّ، وَجَرِيرٍ، وَحَكِيمِ بْنِ أَبِي يَزِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، وَثَوْبَانَ

Cerir bin Abdullah (Allah ondan razı olsun)'dan naklen Cerir bin Abdullah: "Rasulullah'ın(s.a.v.) siyasetteki otoritesini kabul edip O'na biat etmemin sebebi, namaz kılmak, zekât vermek ve müslümanlara nasihat etmek, onlarla samimi olmaktır" demiştir.

Tirmizî, bu hadisin sahih olduğunu söylemiştir.¹⁶³

2.3.2. İtikada Dair Hadisleri

2.3.2.1. Ümmet İçin Verilen Müjde

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ زَوَى لِي الْأَرْضَ، فَرَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا، وَإِنَّ أُمَّتِي سَيَبْلُغُ مُلْكُهَا مَا زُوِيَ لِي مِنْهَا، وَأُعْطِيتُ الْكَنْزَيْنِ الْأَحْمَرَ وَالْأَصْفَرَ، وَإِنِّي سَأَلْتُ رَبِّي لِأُمَّتِي أَنْ لَا يُهْلِكَهَا بِسَنَةِ عَامَّةٍ، وَأَنْ لَا يُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ فَيَسْتَبِيحَ بَيْنَهُمْ، وَإِنَّ رَبِّي قَالَ: يَا مُحَمَّدُ، "إِنِّي إِذَا قَضَيْتُ قَضَاءً فَإِنَّهُ لَا يَرُدُّ، وَإِنِّي أَعْطَيْتُكَ لِأُمَّتِكَ أَنْ لَا أُهْلِكَهُمْ بِسَنَةِ عَامَّةٍ، وَأَنْ لَا أُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ، فَيَسْتَبِيحَ بَيْنَهُمْ، وَلَوْ اجْتَمَعَ عَلَيْهِمْ مَنْ بِأَقْطَارِهَا، أَوْ قَالَ: مَنْ بَيْنَ أَقْطَارِهَا حَتَّى يَكُونَ بَعْضُهُمْ يُهْلِكُ بَعْضًا، وَيَسْبِي بَعْضُهُمْ بَعْضًا"، قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ

¹⁶³ Tirmizî, Birr ve Sıla, 17.

Sevbân Mevla Rasûlullah (Allah ondan razı olsun)'dan nakledildiğine göre, Allah Rasûlû (s.a.v.): Allah, arzı benim için katladı dürdü büktü bende arzın doğu ve batı tarafını gördüm, benim için katlanan ve bana gösterilen yerlere kadar ümmetimin saltanatı ulaşacaktır. Ve bana birinin sarı diğerinin de kırmızı olduğu iki hazine verildi ve ümmetimi genel olan kıtlıkla helâk etmemesini ve onların köklerini kurutacak kendilerinden olmayan haricî düşmanları onların başına musallat etmemesini istedim. Rabbim ise: "Ey Muhammed şüphesiz ki hüküm verdim bu hüküm değiştirilmez, Ümmetin için de sana; onları genel bir kıtlıkla helak etmeyecek ve ümmetine karşı dünyanın çeşitli yerlerinde bir araya gelseler bile, köklerini kurutacak kendilerinden olmayan bir düşmanı onların başına musallat etmeyecek, ancak en son ümmetin birbirini kırarak ve birbirlerini esir edecektir."

*Tirmizî: Bu hadis için hasen ve sahih demiştir.*¹⁶⁴

2.3.2.2. Kılıç Ortaya Konulduğunda

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قَلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " إِذَا وُضِعَ السَّيْفُ فِي أُمَّتِي لَمْ يُرْفَعْ عَنْهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ " ، قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ

Sevbân (Allah ondan razı olsun)'dan yapılan rivâyete göre, Allah Rasûlû (s.a.v.): "Meselelerin halli konusunda, ümmetimin arasında kıyamete kadar bir daha kaldırılmamak üzere kılıç ortaya konulacaktır, emiştir.

*Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.*¹⁶⁵

2.3.2.3. Peygamberlik İddiasında Bulunan Yalancılar

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قَلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَلْحَقَ قَبَائِلُ مِنْ أُمَّتِي بِالْمُشْرِكِينَ، وَحَتَّى يَعْبُدُوا

¹⁶⁴ Tirmizi, Fiten, 14.

¹⁶⁵ Tirmizi, Fiten, 32.

الأوثان، وإِنَّهُ سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي ثَلَاثُونَ كَذَّابُونَ كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ، وَأَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ لَا نَبِيَّ بَعْدِي
"، قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ

Sevbân (Allah ondan razı olsun)'dan nakledildiğine göre: Allah Rasûlü(s.a.v.): "Ümmetimden bir tâife müşriklere katılıp da putlara tapmadığı müddetçe kıyamet kopmayacaktır. Ümmetimden Peygamber olduğunu iddia eden, otuz yalancı zuhur edecek, Ne var ki ben Peygamberlerin sonuncusuyum benden sonra da Peygamber gelmeyecektir."

*Tirmizî: Bu hadis, sahih ve hasendir demiştir.*¹⁶⁶

2.3.2.4. Sapık Ve Saptırcı Devlet Adamları

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قَلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ،
عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " إِنَّمَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي الْأَيِّمَةَ الْمُضِلِّينَ "

*Sevbân (Allah ondan razı olsun)'dan naklediğine göre, Rasûlullah (s.a.v.): "Sapık ve saptırcı devlet adamlarının çıkması, Ümmetim hakkındaki tek korkumdur." demiştir.*¹⁶⁷

2.3.2.5. Resulullah(s.a.v)'in Havzı

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُهَاجِرِ، عَنِ الْعَبَّاسِ، عَنْ أَبِي
سَلَامٍ الْحَبَشِيِّ، قَالَ: بَعَثَ إِلَيَّ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، فَحَمَلْتُ عَلَى الْبَرِيدِ، قَالَ: فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ،
قَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ لَقَدْ شَقَّ عَلَى مَرْكَبِي الْبَرِيدُ، فَقَالَ: يَا أَبَا سَلَامٍ مَا أَرَدْتُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ
وَلَكِنْ بَلَّغْنِي عَنْكَ حَدِيثُ تُحَدِّثُهُ، عَنْ ثَوْبَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْحَوْضِ فَأَحْبَبْتُ أَنْ تُشَافِهَنِي بِهِ،
قَالَ أَبُو سَلَامٍ: حَدَّثَنِي ثَوْبَانُ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " حَوْضِي مِنْ عَدَنَ إِلَى عَمَّانَ الْبَلْقَاءِ، مَاؤُهُ أَشَدُّ
بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ، وَأَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ، وَأَكَاوِيْبُهُ عَدَدُ نُجُومِ السَّمَاءِ، مَنْ شَرِبَ مِنْهُ شَرْبَةً لَمْ يَظْمَأْ
بَعْدَهَا أَبَدًا، أَوَّلُ النَّاسِ وَرُودًا عَلَيْهِ فُقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ الشُّعْثُ رُءُوسًا الدُّنُسُ ثِيَابًا الَّذِينَ لَا يَنْكَحُونَ

¹⁶⁶ Tirmizî, Fiten, 43.

¹⁶⁷ Tirmizî, Fiten, 51.

الْمُنْتَعِمَاتِ وَلَا تُفْتَحَ لَهُمُ السُّدَدُ"، قَالَ عُمَرُ: لَكِنِّي نَكَحْتُ الْمُنْتَعِمَاتِ وَفُتِحَ لِي السُّدَدُ، وَنَكَحْتُ فَاطِمَةَ بِنْتَ عَبْدِ الْمَلِكِ لَا جَرَمَ أَنِّي لَا أَعْسِلُ رَأْسِي حَتَّى يَشَعْتَ وَلَا أَعْسِلُ ثَوْبِي الَّذِي يَلِي جَسَدِي حَتَّى يَتَسَخَّحَ"، قَالَ أَبُو عِيْسَى: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ وَقَدْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثُ عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ ثَوْبَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَأَبُو سَلَامٍ الْحَبَشِيُّ اسْمُهُ: مَمْطُورٌ وَهُوَ شَامِيٌّ ثَقَّةٌ

Ebû Sellam el Hubşî (Allah ondan razı olsun)'dan rivâyetle: Ömer bin Abdülaziz bana bildirdi; posta atının üzerine binerek yanına gittim, Ey Müminlerin Emiri dedim posta atıyla gelmek çok zahmetli oldu. Ömer bin Abdülaziz buna binâen: "Sana zahmet vermek istemezdim. Ancak Allah Rasûlü(s.a.v.)'nün havuz ile ilgili Sevbân'dan rivâyet ettiği hadis bana ulaştı, bir de bizzat senin senden duyayım istedim." Ebû Sellam: "Sevbân, Allah Rasûl (s.a.v)'ünden şu şekilde aktardı. Benim havzım, Aden'den, Belka Ammanı'na ulaşacak derecede büyüktür. Suyu, sütten beyaz, baldan da tatlıdır. Kadehleri, gökyüzündeki yıldızların sayısı kadardır. Kim ondan bir yudum içerse asla susamaz. Havuza ilk varacak olan insanlar; muhâcirlerin fakirlerinden olan saçları dağınık, elbiseleri pis ve rahatlık içinde yaşayan kadınlarla evlenemeyen, İmkânların kendisine açılmadığı kişilerdir." Ömer bin Abdülaziz: "Ancak ben, rahatlık içinde yaşamını idâme ettiren kadınlarla da evlendim ve bir sürü kapı da bana açıldı. Fatma bintu Abdülmelik ile evlendim ben saçlarımın örgüsünü açmadan, başımı yıkamam, elbisemi de kirlenmediği müddetçe yıkamam."

*Tirmizî: Hadis bu haliyle garib hadistir. Aynı haliyle hadis Ma'dan b. Ebî Talha ve Sevbân'dan da nakledilmiştir. Ebû Sellam EI Habeşî'nin adı Memtûr'dur. Kendisine güvenilen bir kişi ve aynı zamanda Şamlıdır.*¹⁶⁸

2.3.2.6. En Değerli Şey Hadisi

حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: "لَمَّا نَزَلْنَا فِي الدَّهَبِ وَالْفِضَّةِ قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ، فَقَالَ بَعْضُ أَصْحَابِهِ: أَنْزِلْ فِي الدَّهَبِ وَالْفِضَّةِ مَا أَنْزَلَ لَوْ عَلِمْنَا أَيُّ الْمَالِ خَيْرٌ فَنَتَّخِذُهُ، فَقَالَ: "أَفْضَلُهُ لِسَانٌ ذَاكِرٌ، وَقَلْبٌ شَاكِرٌ، وَزَوْجَةٌ مُؤْمِنَةٌ تُعِينُهُ عَلَى إِيْمَانِهِ"، قَالَ: هَذَا

¹⁶⁸ Tirmizi, Sıfatü'l-Kıyâme, 15.

حَدِيثُ حَسَنٌ سَأَلْتُ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْمَاعِيلَ، فَقُلْتُ لَهُ: سَأَلِمُ بْنُ أَبِي الْجَعْدِ سَمِعَ مِنْ ثَوْبَانَ؟ فَقَالَ: لَا، فَقُلْتُ: لَهُ مِمَّنْ سَمِعَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: سَمِعَ مِنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، وَأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، وَذَكَرَ غَيْرَ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ

Tirmizî'nin, Abd b. Hümejd-Ubeydullah b. Musa-İsrail-Mansur-Salim b. Ebü'l-Ca'd-Sevbân isnadıyla naklettiğine göre, "Ey mü'minler! Bilmelisiniz ki, rahipler ve hahamların çoğu, insanların mallarını haksızca yiyorlar ve insanları Allah yolundan engelliyorlar. Ancak tüm altını ve gümüşü biriktirip Allah yolunda harcamayanlara, ahirette şiddetli azabı müjdele" (Tevbe, /34.) ayeti inince biz Hz. Peygamber ile birlikte bir seferdeydik. 'Peygamber Efendimizin sahabelerinden bazıları bu âyetin nüzulünün altın ve gümüş toplamının kötü olduğu hakkında indiğini, hangi malın daha hayırlı olduğunu bilsek onu edinirdik' dediler. Buna binâen Rasûl'ün şöyle söylemiştir: "En kıymetli şey Allah'ı sürekli zikreden dil, Allah'ın verdiklerine şükredip de kulluk eden kalp, dinini yaşaması hususunda eşine yardım eden kadındır"

Tirmizî, Bu hadisin hasen olduğunu, Muhammed b. ismail'e şöyle söylediğini ifâde etmiştir. Sâlim bin Ebü'l Ca'd, Sevbân (Allah ondan razı olsun)'dan hadis duymuş mudur? Diyince o 'Hayır' dedi. Öyleyse Peygamber'in sahabelerinden kimlerden hadis duymuştur? Diye sordum, Câbir bin Abdullah ve Enes b. Mâlik'den duymuştur diyip ve Rasûlün sahabelerinden birkaç isim söyledi.¹⁶⁹

2.3.2.7. Allah Üzerine Hak Olur

حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَشْجِيُّ، حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ أَبِي سَعْدٍ سَعِيدِ بْنِ الْمَرْزُبَانِ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " مَنْ قَالَ حِينَ يُمَسِّي: رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يُرْضِيَهُ ". قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ

Sevbân Mevlâ Rasûlullah (Allah ondan razı olsun)'dan nakledildiğine göre, Allah Rasûlü (s.a.v.): "Kim akşam olduğu vakit: Rab olarak Allah, din olarak İslam

¹⁶⁹ Tirmizi, Tefsîru'l-Kur'ân, 9.

ve Peygamber olarak Muhammed'den razıyım, salat ve selâm O'na" derse bu kişiyi razı etmesi Allah'ın üzerinde bir hak olmuştur. (Tirmizî, bu hadisi nakletmiş)

*Tirmizî; Hadis, bu haliyle garib ve hasendir, demiştir.*¹⁷⁰

2.3.3. Muamelata Dair Hadisleri

2.3.3.1. Hasta Ziyareti

حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، حَدَّثَنَا خَالِدُ الْحَدَّاءُ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِنَّ الْمُسْلِمَ إِذَا عَادَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ لَمْ يَزَلْ فِي خُرْفَةِ الْجَنَّةِ ". وَفِي الْبَابِ: عَنْ عَلِيٍّ، وَأَبِي مُوسَى، وَالْبَرَاءِ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَنْسٍ، وَجَابِرٍ. قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ ثَوْبَانَ حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَرَوَى أَبُو غِفَارٍ، وَعَاصِمُ الْأَحْوَلُ هَذَا الْحَدِيثَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي الْأَشْعَثِ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوَهُ، وَسَمِعْتُ مُحَمَّدًا، يَقُولُ: مَنْ رَوَى هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ أَبِي الْأَشْعَثِ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ فَهُوَ أَصَحُّ، قَالَ مُحَمَّدٌ: وَأَحَادِيثُ أَبِي قِلَابَةَ إِنَّمَا هِيَ عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، إِلَّا هَذَا الْحَدِيثَ فَهُوَ عِنْدِي عَنْ أَبِي الْأَشْعَثِ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ. حَدَّثَنَا بَنْ وَزِيرُ الْوَاسِطِيِّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، عَنْ عَاصِمِ الْأَحْوَلِ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي الْأَشْعَثِ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوَهُ وَزَادَ فِيهِ، قِيلَ: " مَا خُرْفَةُ الْجَنَّةِ، قَالَ: جَنَاهَا ". حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الصَّبِيِّ، حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوَ حَدِيثِ خَالِدٍ، وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ عَنْ أَبِي الْأَشْعَثِ. قَالَ أَبُو عِيسَى 12: وَرَوَاهُ بَعْضُهُمْ، عَنْ حَمَادِ بْنِ زَيْدٍ، وَلَمْ يَرْفَعْهُ

Sevbân, Mevlâ Rasûlullah (Allah ondan razı olsun)'dan rivâyetle, Allah Rasûlü(s.a.v.) şöyle söylemiştir: “ Bir Müslümanın, Müslüman kardeşi hastalandığı vakit onu ziyaret ettiğinde tıpkı Cennet bahçelerinde meyve toplamış gibi olur.” Bu hususta Ali, Ebû Musa, Berâ, Ebû Hüreyre, Enes ve Câbir(Allah onlardan razı olsun)'den de hadis nakledilmiştir.

Tirmizî, Sevbân'ın naklettiği bu hadisin hasen ve sahih olduğunu, Ebû Gıfâr ve Âsım el Ahvel'in de bu hadisi Ebû Kılâbe'den, onun'da Ebûl Eş'as'tan, sırasıyla o'nun da Ebû Esmâ'dan ve Sevbân'dan benzer halde nakletmişlerdir.

¹⁷⁰ Tirmizî, Daavât, 13.

*Muhammed'den: Kim bu hadisi şerifi Ebûl Eş'as ve Ebû Esma'dan naklederse daha sahihtir, demiştir. Muhammed: Ebû Kılâbe'nin bu rivâyet haricindeki tüm rivâyetlerinin Ebû Esma'dan olup, bu rivâyetinin de Ebûl Eş'as ve Ebû Esma'dan olup bu iki râvî'den rivâyet etmiştir.*¹⁷¹

2.3.3.2. Melekler Yaya Olarak Katılmışlar

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ، أَخْبَرَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ رَاشِدِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي جَنَازَةٍ، فَرَأَى نَاسًا رُكَبَانًا، فَقَالَ: " أَلَا تَسْتَحْيُونَ، إِنَّ مَلَائِكَةَ اللَّهِ عَلَى أَقْدَامِهِمْ وَأَنْتُمْ عَلَى ظُهُورِ الدَّوَابِّ ". قَالَ: وَفِي الْبَابِ، عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، وَجَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ. قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ ثَوْبَانَ قَدْ رُوِيَ عَنْهُ مَوْقُوفًا، قَالَ مُحَمَّدٌ: الْمَوْقُوفُ مِنْهُ أَصَحُّ

Sevbân Mevlâ Rasûlullah (Allah ondan razı olsun)'dan rivâyetle, Sevbân: Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber bir cenazede bir araya geldiğimizde, Allah Rasûlü(s.a.v.), bineklerine binip de cenazenin peşinden giden kişiler gördü ve onlara: "Siz utanmadınız mı? Melekler yürüyerek iştirak etmiş, siz de şuan binek üstündesiniz."

*Tirmizî: Muğîre bin Şu'be ve Câbir bin Semure'den de hadis nakletmiştir. Ayrıca, Sevbân'ın bu rivâyeti kendisinden mevkûf olarak da nakledilmiş olup, Muhammed: Mevkuf rivâyet mürsel rivâyetten daha sahihtir, dedi demiştir.*¹⁷²

2.3.3.3. Peygamberlerin Sünneti Olan Dört Şey

حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكِيعٍ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غِيَاثٍ، عَنْ الْحَجَّاجِ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ أَبِي الشَّيْمَالِ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " أَرْبَعٌ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِينَ: الْحَيَاءُ، وَالتَّعَطُّرُ، وَالسَّيَّوَالُ، وَالنِّكَاحُ ". قَالَ: وَفِي الْبَابِ، عَنْ عُثْمَانَ، وَثَوْبَانَ، وَابْنِ مَسْعُودٍ، وَعَائِشَةَ، وَعَبْدَ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو، وَأَبِي نَجِيحٍ، وَجَابِرٍ، وَعَكَّافٍ. قَالَ أَبُو عِيسَى: حَدِيثُ أَبِي أَيُّوبَ حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَدَّاشٍ الْبَغْدَادِيُّ، حَدَّثَنَا عَبَادُ بْنُ الْعَوَّامِ، عَنْ الْحَجَّاجِ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ أَبِي الشَّيْمَالِ،

¹⁷¹ Tirmizi, Cenaiz, 2.

¹⁷² Tirmizi, Cenaiz, 28.

عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوَ حَدِيثِ حَفْصٍ. قَالَ أَبُو عِيسَى: وَرَوَى هَذَا الْحَدِيثَ هُشَيْمٌ، وَمُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الْأَوَاسِطِيُّ، وَأَبُو مُعَاوِيَةَ، وَغَيْرُ وَاحِدٍ، عَنْ الْحَجَّاجِ، عَنْ مَكْحُولٍ، عَنْ أَبِي أَيُّوبَ، وَلَمْ يَذْكُرُوا فِيهِ عَنْ أَبِي الشَّيْمَالِ، وَحَدِيثُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ، وَعَبَادُ بْنُ الْعَوَّامِ أَصَحُّ

Ebû Eyyûb (Allah ondan razı olsun)'dan nakledildiğine göre: Allah Rasûlü (s.a.v.): “Bütün peygamberlerin sünnetleri şu dört şeydir: Utanma hissi, güzel koku, misvak kullanmak ve evlenmek.”

Tirmîzî: Osman, Sevbân, İbn Mes'ûd, Ebû Necîh, Âişe, Abdullah bin Amr Câbir ve Akkâf'tan da bu konu da hadis nakledilmiş, Ebû Eyyûb hadisi hasen gariptir, Mahmûd bin Hıdaş el Bağdadî Abbâd bin Avvam tarikiyle Mekhûl, Ebûş Şimal Ebû Eyyûb'tan, Hafş'ın aktardığı hadisin bir benzerini nakletmiş, demiştir, Tirmîzî, sözlerinin devamında bu hadis, Muhammed bin Yezîd, Hüşeym, Ebû Muaviye ve el Vâsitî gibi birçok kişi tarafından, Mekhûl, Haccac ve Ebû Eyyûb'dan nakledilmiş olmakla birlikte isnadında Ebûş Şimal'e yer verilmemiştir, demiş, Abbâd bin Avvam ve Hafş bin Gıyas'ın rivâyetinin daha sahih görüldüğünü söylemiştir.¹⁷³

2.3.3.4. Sebepsiz Yere Boşanan Kadın

حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، حَدَّثَنَا مُرَاجِمُ بْنُ ذَوَادٍ بْنُ عُثْبَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ لَيْثٍ، عَنْ أَبِي الْخَطَّابِ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ، عَنْ ثَوْبَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " الْمُخْتَلَعَاتُ هُنَّ الْمُنَافِقَاتُ ". قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ مِنْ هَذَا الْوَجْهِ، وَلَيْسَ إِسْنَادُهُ بِالْقَوِيِّ وَرَوَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " أَيُّمَا امْرَأَةٍ اخْتَلَعَتْ مِنْ زَوْجِهَا مِنْ غَيْرِ بَأْسٍ لَمْ تَرْخِ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ "

Sevbân, Mevlâ Rasûlullah (Allah ondan razı olsun)'dan rivâyetle, Nebi(s.a.v.): “Nedeni olmadan hul’ aracılığıyla talak talep eden kadınlar münafiklardır.”

Tirmîzî: Hadis'in bu yönüyle garib olduğunu, Sened zincirinin de çok kuvvetli olmadığını, Rasûl (s.a.v.)'ün de: Bir kadın geçerli bir mazeret olmadıkça eşinden hul’ aracılığıyla ayrılmayı isterse O kadın, Cennetin kokusunu duymaz, dediğinin nakledildiğini demiştir.¹⁷⁴

¹⁷³ Tirmizi, Nikâh, 1.

¹⁷⁴ Tirmizi, Talak ve Lian, 11.

Bir diğerk rivayette řu şekilde geçmektedir;

أَنْبَأَنَا بِذَلِكَ بُنْدَارٌ، أَنْبَأَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ، أَنْبَأَنَا أَيُّوبُ، عَنْ أَبِي قَلَابَةَ، عَمَّنْ حَدَّثَهُ، عَنْ ثَوْبَانَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: " أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلْتُ زَوْجَهَا طَلَاقًا مِنْ غَيْرِ بَأْسٍ فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ ". قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ . وَيُرَوَّى هَذَا الْحَدِيثُ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قَلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ وَرَوَاهُ بَعْضُهُمْ، عَنْ أَيُّوبَ بِهَذَا الْإِسْنَادِ وَلَمْ يَرْفَعْهُ

Sevbân'ın naklettiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: “Bir kadın geçerli bir mazeret olmadıkça eşinden hul’ aracılığıyla ayrılmayı isterse O kadın, Cennetin kokusunu duymaz, o oku kadına haram olur.”

*Tirmîzî: Bu hadis için hasendir ve aynı zamanda Ebû Kılâbe, Eyyûb, Ebû Esma ve Sevbân’dan da nakledilmiştir. Birtakım hadisçiler Eyyûb’tan bu isnad zinciriyle nakletmişler ve hadis merfu olarak bize kadar gelmiştir.*¹⁷⁵

2.3.4. Ahlâka Dair Hadisleri

2.3.4.1. Cennete Götüren Ameller

حَدَّثَنِي أَبُو رَجَاءٍ قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " مَنْ مَاتَ وَهُوَ بَرِيءٌ مِنْ ثَلَاثٍ: الْكِبْرِ، وَالْغُلُولِ، وَالْدِّينِ، دَخَلَ الْجَنَّةَ ", وَفِي الْبَابِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَزَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ

*Sevbân (Allah ondan razı olsun)’dan rivâyetle, Allah Rasûlü (s.a.v.): “Kim kibirden ve ganimete ihânet etmekten ve borca düşmekten berî olarak ölürde; (şirke düşmezse) muhakkak Cennete gidecektir.” buyurmuştur. Bu hususta: Ebû Hureyre ve Zeyd bin Hâlid el Cühenî’den de hadis nakledilmiştir, demiştir.*¹⁷⁶

¹⁷⁵ Tirmizi, Talak ve Lian, 11.

¹⁷⁶ Tirmizi, Siyer, 21.

2.3.4.2. Her Kimin Ruhu Şu Üç Şeyden Uzak Olarak Ayrılırsa

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " مَنْ فَارَقَ الرُّوحَ الْجَسَدَ وَهُوَ بَرِيءٌ مِنْ ثَلَاثٍ: الْكُزْرِ، وَالْغُلُولِ، وَالْدِّينِ، دَخَلَ الْجَنَّةَ "، هَكَذَا قَالَ سَعِيدٌ: " الْكُزْرُ "، وَقَالَ أَبُو عَوَانَةَ فِي حَدِيثِهِ: " الْكِبْرُ "، وَلَمْ يَذْكُرْ فِيهِ عَنْ مَعْدَانَ، وَرَوَايَةُ سَعِيدٍ أَصَحُّ

Sevbân (Allah ondan razı olsun) 'dan rivâyetle, Allah Rasûlü (s.a.v.): "Kimin ruhu, bedeninden ayrılırken üç şeyden uzak olarak ayrılırsa, (şirke düşmemiş olursa) muhakkak Cennete girecektir bu üç şey; 1- Zekâtı verilmeyen mal, 2- Ganimet malına ihânet etmek, 3- Borçtan berî olmak." 'tır. Saîd farklı bir hadiste "zekâtı verilmeyen mal" yerine Ebû Avâne, "kibir" ifâdesini kullanmış ve hadisin sened zincirinde "Ma'dan" ı zikretmemiştir. Saîd'in naklettiği hadisin de daha sahih, sağlam ve güvenilir olduğunu söylemiştir.¹⁷⁷

2.3.4.3. Biat Hadisi

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: " بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ "، قَالَ: وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عِيسَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَجَلَانَ، عَنِ الْقَعْقَاعِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " الدِّينُ النَّصِيحَةُ " ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، لِمَنْ؟ قَالَ: " لِلَّهِ، وَلِكِتَابِهِ، وَلِأَيِّمَةِ الْمُسْلِمِينَ، وَعَامَّتِهِمْ "، قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ، وَفِي الْبَابِ عَنْ ابْنِ عُمَرَ، وَتَمِيمِ الدَّارِيِّ، وَجَرِيرٍ، وَحَكِيمِ بْنِ أَبِي يَزِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، وَثَوْبَانَ

¹⁷⁷ Tirmizi, Siyer, 21.

Cerir bin Abdullah (Allah ondan razı olsun)'dan rivâyetle, Cerîr: " Rasûl'ün siyasi otoritesini kabul edip de O'na bu hususta biat etmem namaz kılmak, zekât vermek ve müslümanlara nasihatte bulunup samimi olmak içindir." demiştir.

*Tirmizî: Bu hadis sahihtir.*¹⁷⁸

2.3.4.4. En Değerli Para

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قَلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: " أَفْضَلُ الدِّينَارِ دِينَارٌ يُنْفَقُهُ الرَّجُلُ عَلَى عِيَالِهِ، وَدِينَارٌ يُنْفَقُهُ الرَّجُلُ عَلَى دَابَّتِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَدِينَارٌ يُنْفَقُهُ الرَّجُلُ عَلَى أَصْحَابِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ "، قَالَ أَبُو قَلَابَةَ: بَدَأَ بِالْعِيَالِ، ثُمَّ قَالَ: " فَأَيُّ رَجُلٍ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنْ رَجُلٍ يُنْفِقُ عَلَى عِيَالٍ لَهُ صِغَارٍ يُعْفُهُمُ اللَّهُ بِهِ وَيُغْنِيهِمُ اللَّهُ بِهِ " قَالَ أَبُو عِيسَى: هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ

Sevbân (r.a)'dan nakille, Allah Rasûlü (s.a.v.): "En kıymetli para, kişinin çoluğuna çocuğuna sarfettiği ile Allah yolunda savaş için kullanılan at ve bu yoldaki silah arkadaşları için harcanan paradır. Ebû Kılâbe: Çoluğuna çocuğuna şeklinde söze başlayıp, ufak yaştaki çoluğa çocuğa nafaka temin edip bu yolla Allah'ın onları kanaatkâr kılıp gönlünü zengin ettiği ve sevap bakımından daha büyük olan kim vardır." Şeklinde devam etmiştir.

*Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir.*¹⁷⁹

2.3.5. Tıbbı Dair Hadisleri

2.3.5.1. Biriniz Sıtma Hastalığına Yakalandığında

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَشْفَرُ الرَّبَاطِيُّ، حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، حَدَّثَنَا مَرْزُوقُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الشَّامِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ، أَخْبَرَنَا ثَوْبَانُ، عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: " إِذَا أَصَابَ أَحَدَكُمْ الْحُمَّى فَإِنَّ الْحُمَّى قِطْعَةٌ مِنَ النَّارِ فَلْيُطْفِئْهَا عَنْهُ بِالْمَاءِ فَلْيَسْتَنْقِ نَهْرًا جَارِيًا لِيَسْتَقْبِلَ جَرِيَةَ الْمَاءِ، فَيَقُولُ: بِسْمِ اللَّهِ اللَّهُمَّ اشْفِ عَبْدَكَ وَصَدِّقَ رَسُولَكَ، بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ فَلْيَغْتَمِسْ فِيهِ

¹⁷⁸ Tirmizi, Birr ve Sıla, 17.

¹⁷⁹ Tirmizi, Birr ve Sıla, 42.

ثَلَاثَ غَمَسَاتٍ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، فَإِنْ لَمْ يَبْرَأْ فِي ثَلَاثٍ فَخَمْسٌ، وَإِنْ لَمْ يَبْرَأْ فِي خَمْسٍ فَسَبْعٌ، فَإِنْ لَمْ يَبْرَأْ فِي سَبْعٍ، فَتَسْعٌ فَإِنَّهَا لَا تَكَادُ تُجَاوِزُ تِسْعًا بِإِذْنِ اللَّهِ"، قَالَ أَبُو عِيْسَى: هَذَا حَدِيثٌ غَرِيبٌ

Sevbân (Allah ondan razı olsun)'dan rivâyetle, Peygamber(s.a.v.): "Kim sıtma hastalığına yakalanırsa bilsin ki sıtma hastalığı ateşten bir parçadır. Sıtma'yı suyla söndürsün ve sabahleyin namazdan sonra ve güneşin tulû' etmesinden önce bir nehir ya da bir akarsuya girip, suyun aktığı yöne karşı dursun ve "Allah'ın izniyle, Allah'ım şifa ver kuluna, Rasûlünü doğrula desin, O kimse akarsuya üç sefer dalsın üç defada da iyileşmezse sırasıyla beş, yedi ve dokuz kez aynı suya dalsın. Allah'ın izniyle dokuza varmadan geçer." demiştir.

Tirmizî, bu rivâyetin garib hadis olduğunu söylemiştir.¹⁸⁰

2.4. SÜNEN-İ NESÂÎ

2.4.1. İbadet İle İlgili Hadisleri

2.4.1.1. Fayda Verecek ve Cennete Sokacak İş

أَخْبَرَنَا أَبُو عَمَّارٍ الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ، قَالَ: أَنْبَأَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْوَلِيدُ بْنُ هِشَامٍ الْمُعِيطِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي مَعْدَانُ بْنُ طَلْحَةَ الْيَعْمُرِيُّ، قَالَ: لَقِيتُ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ: ذُلِّي عَلَى عَمَلٍ يَنْفَعُنِي أَوْ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ فَسَكَتَ عَنِّي مَلِيًّا ثُمَّ التَّقْتُ إِلَيَّ فَقَالَ: عَلَيْكَ بِالسُّجُودِ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ ﷻ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ " قَالَ مَعْدَانُ: ثُمَّ لَقِيتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ فَسَأَلْتُهُ عَمَّا سَأَلْتُ عَنْهُ ثَوْبَانٌ فَقَالَ لِي: عَلَيْكَ بِالسُّجُودِ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ ﷻ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ "

Ma'dan bin Talha el Ya'murî (r.a)'den rivâyet edildiğine göre o: Allah Rasûlü (s.a.v) 'nün azatlı kölesi Sevban ile karşılaşp, ona: "Bana faydası dokunacak ve sayesinde Cennet'e gideceğim bir iş söyle" dedim. Biraz bekledi ve bana

¹⁸⁰ Tirmizî, Tıb, 33.

yönelerek: Secdeleri fazlalaştır çünkü Allah'ın Rasûl(s.a.v)'ünden şöyle buyurduğunu duydum: "Allah kendisi için secde eden kulu, secdesi mukâbilinde bir derece yükseltir ve yaptığı bir günahını, yanlışını siler." demiştir ve Ma'dan: "Daha sonra Ebu'd Derda ile karşılaştım, Sevban'a sorduğum soruyu Derda'ya da sordum, bunun üzerine o: Secdelerini fazlalaştır, ben Allah Rasûl(s.a.v)'ünün şöyle dediğini duydum: "Allah kendisi için secde edeni, bir derece yükseltir ve bir hatasını siler." dedi, demiştir.¹⁸¹

2.4.1.2. Resulullah (s.a.v)'in Namazı Bitirmesi

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ، عَنْ أَبِي عَمْرٍو الْأَوْزَاعِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي شَدَّادُ أَبُو عَمَّارٍ، أَنَّ أَبَا أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ حَدَّثَهُ، أَنَّهُ سَمِعَ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يُحَدِّثُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: "كَانَ إِذَا انْصَرَفَ مِنْ صَلَاتِهِ اسْتَغْفَرَ ثَلَاثًا، وَقَالَ: اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ"

Ebu Esma Rahabî (Allah ondan razı olsun)', Allah Rasûl(s.a.v)'ünün mevlâsı olan Sevban'ın, Allah Rasûlü (s.a.v) namazını bitirdiği sırada; "Üç kez "Estağfirullah" der ve devamında Allah'ım! Selam olan Sensin, selâmet ise Sendendir. Sen ne mübâreksin, ey Celâl ve İkrâm sahibi olan Allah'ım" derdi."dediğini söylemiştir.¹⁸²

2.4.1.3. Cennet Vaadi

أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ قَيْسٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ مُعَاوِيَةَ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "مَنْ يَضْمَنْ لِي وَاحِدَةً وَلَهُ الْجَنَّةُ"، قَالَ يَحْيَى: هَاهُنَا كَلِمَةٌ مَعْنَاهَا "أَنْ لَا يَسْأَلَ النَّاسَ شَيْئًا"

Nesai'nin, Amr b. Ali, Yahya, İbn Ebû Zi'b Muhammed bin Kays, Abdurrahmân bin Yezîd bin Muâviye ve Sevbân isnadıyla, aktardığına göre,

¹⁸¹ Nesai, Tatbik, 80.

¹⁸² Nesai, Sehiy, 81.

Rasûlullah: "Kim bir konuda garanti verirse ona Cennet vardır." Ravi Yahya diyor ki: "Bu konu kişinin başkalarından bir şey istememesine dairdir".¹⁸³

2.4.1.4. Ümmetinden İki Grup Hadisi

أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّجِيمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَسَدُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا بَقِيَّةٌ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ الرَّبِيعِيُّ، عَنْ أَخِيهِ مُحَمَّدِ بْنِ الْوَلِيدِ، عَنْ لُقْمَانَ بْنِ عَامِرٍ، عَنْ عَبْدِ الْأَعْلَى بْنِ عَدِيِّ الْبَهْرَانِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "عَصَابَتَانِ مِنْ أُمَّتِي أَحْرَزَهُمَا اللَّهُ مِنَ النَّارِ: عَصَابَةٌ تَغْزُو الْهِنْدَ، وَعَصَابَةٌ تَكُونُ مَعَ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ"

Allah Rasûl(s.a.v)'ünün mevlâsı Sevban(Allah ondan razı olsun)'dan aktarıldığına göre: Allah Rasûlü (s.a.v): "Ümmetinden iki tâife vardır ki Allah o ikisini de Cehennem narından muhafaza etmiştir, Birinci tâife hind seferine iştirâk edip savaşa katılanlar diğer tâife de İsa bin Meryem ile beraber olanlardır, demiştir".¹⁸⁴

2.4.2. Ahlaka Dair Hadisler

2.4.2.1. Hz. Fatıma'nın Davranışı

أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي زَيْدٌ، عَنْ أَبِي سَلَامٍ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ، أَنَّ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَدَّثَهُ، قَالَ: جَاءَتْ بِنْتُ هُبَيْرَةَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَفِي يَدَيْهَا فَتْحٌ، فَقَالَ: كَذَا فِي كِتَابِ أَبِي، أَيُّ خَوَاتِيمِ ضَخَامٍ، فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَضْرِبُ يَدَهَا، فَدَخَلَتْ عَلَى فَاطِمَةَ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ تَشْكُو إِلَيْهَا الَّذِي صَنَعَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَانْتَزَعَتْ فَاطِمَةُ سِلْسِلَةً فِي عُقْقِهَا مِنْ ذَهَبٍ، وَقَالَتْ: هَذِهِ أَهْدَاهَا إِلَيَّ أَبُو حَسَنِ فَدَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَالسِّلْسِلَةُ فِي يَدِهَا، فَقَالَ: "يَا فَاطِمَةُ، أَيْغُرُكِ أَنْ يَقُولَ النَّاسُ ابْنَةُ رَسُولِ اللَّهِ وَفِي يَدِهَا سِلْسِلَةٌ مِنْ نَارٍ؟"، ثُمَّ خَرَجَ وَلَمْ يَقْعُدْ فَأَرْسَلَتْ فَاطِمَةَ بِالسِّلْسِلَةِ إِلَى السُّوقِ فَبَاعَتْهَا، وَاشْتَرَتْ بِثَمَنِهَا غُلَامًا، وَقَالَ: مَرَّةً عَبْدًا وَذَكَرَ كَلِمَةً مَعْنَاهَا فَأَعْتَقْتُهُ فَحَدَّثَ بِذَلِكَ، فَقَالَ: "

¹⁸³ Nesai, Zekât, 86.

¹⁸⁴ Nesai, Cihâd, 41.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْجَى فَاطِمَةَ مِنَ النَّارِ " . أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ سَلَمٍ الْبَلْخِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ شَمِيلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ يَحْيَى، عَنْ أَبِي سَلَامٍ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: جَاءَتْ بِنْتُ هُبَيْرَةَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَفِي يَدِهَا فَتَحٌّ مِنْ ذَهَبٍ، أَيْ: خَوَاتِيمُ ضِخَامٍ نَحْوَهُ

Allah Rasûlü (s.a.v)'nün mevlâsı olan Sevbân: Hübeyre'nin kızı elinde kocaman bir yüzük olduğu halde Allah Rasûl (s.a.v)'ünün yanına geldi. Allah Rasûl(s.a.v)'ü Hübeyre'nin kızının eline vurdu. Buna binâen o Allah Rasûl (s.a.v)'nün kızı Fatıma'ya gelerek Rasûlullah (s.a.v)'dan,eline vurması nedeniyle şikâyet etti. Allah Rasûl (s.a.v)'nün kızı Fatıma da boynundaki kolyesini ki o kolye altın zincirden idi onu çıkardı ve: "Bu bana Ebu Hasan'ın (Ali) aldığı hediyeydi." dediği esnada Allah Rasûlü (s.a.v) yanlarına geldi. O sırada Fatıma'nın elinde altın zincirden olan kolyesi vardı. Allah Rasûlü (s.a.v) bunu görünce kızına: "İnsanların, Allah Rasûlü(s.a.v)'nün kızı Fatıma'da ateşten zincir var diye söylemeleri seni mutlu eder mi?" diye söyleyip, oturmadan oradan çıkarak gitti. Bu sözleri işiten Fatıma hemen elindeki altın zinciri satılmak üzere çarşıya gönderdi, satılan zincirin ücretiyle de hürriyetine kavuşturmak amacıyla bir köle satın alıp, onu âzad etti. Fatıma'nın bu davranışı Allah Rasûl(s.a.v)'üne söylendiğinde Allah Rasûl(s.a.v)'ü Allah'a şükürler olsun ki Fatıma'yı ateşten kurtardı dedi.¹⁸⁵

2.5. SÜNEN-İ İBN MÂCE

2.5.1. İbadete Dair Hadisler

2.5.1.1. En Hayırlı Amel

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " اسْتَقِيمُوا وَلَنْ تُحْصُوا، وَاعْلَمُوا أَنَّ خَيْرَ أَعْمَالِكُمُ الصَّلَاةُ، وَلَا يُحَافِظُ عَلَى الْوُضُوءِ إِلَّا مُؤْمِنٌ "

¹⁸⁵ Nesai, Zinet, 39.

...Sevban (Allah ondan razı olsun)'dan nakledildiğine göre, Allah Rasûl(s.a.v)'ü: “(Her işte) doğru dürüst olunuz. Bunu tam tutup başaramıyacaksınız. (O halde) biliniz ki sizin en hayırlı ameliniz namazdır. Ve kâmil mümin'den başkası abdesti muhafaza etmez.”¹⁸⁶ diye buyurmuştur.

2.5.1.2. Abdesti Sıkışık Olan Kimsenin Namazı

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمَصِيُّ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ أَبِي حَيٍّ الْمُؤَدِّ، عَنْ ثَوْبَانَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " لَا يَقُومُ أَحَدٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَهُوَ حَاقِنٌ حَتَّى يَتَخَفَّفَ "

...Sevbân (Allah ondan razı olsun)'dan rivâyetle, Allah Rasûl(s.a.v)'ü: “Abdesti dar olan hiç bir müslüman abdestini (tazelemekle) hafifletmedikçe namaza durmasın.”¹⁸⁷

2.5.1.3. Cemaate Hıyanet

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى الْحِمَصِيُّ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ صَالِحٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ شَرِيحٍ، عَنْ أَبِي حَيٍّ الْمُؤَدِّ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " لَا يَوْمُ عَبْدٌ فَيُخْصَّ نَفْسُهُ بِدَعْوَةٍ دُونَهُمْ، فَإِنْ فَعَلَ فَقَدْ خَانَهُمْ "

...Sevbân'dan, Allah Rasûl(s.a.v)'ünün şöyle dediği nakledildi: “Hiç bir kul imamlık yapıp, cemâati ortak etmeksizin (namazda) yalnız kendi nefsine duâ etmesin. Şayet (böyle) yaparsa cemaata hıyanet etmiş olur.”¹⁸⁸

2.5.1.4. Namazdan Çıkış

حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ. ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّمَشْقِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، حَدَّثَنِي شَدَّادُ أَبُو عَمَّارٍ،

¹⁸⁶ İbn Mâce, Tahâret, 4.

¹⁸⁷ İbn Mâce, Tahâret, 114.

¹⁸⁸ İbn Mâce, İkâmetu's-Salavât, 31.

حَدَّثَنِي أَبُو أَسْمَاءَ الرَّحْبِيُّ، حَدَّثَنِي ثَوْبَانُ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ: " إِذَا انْصَرَفَ مِنْ صَلَاتِهِ اسْتَغْفَرَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ يَقُولُ: اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ "

...Sevbân'dan (Allah ondan razı olsun) aktarıldığına göre: Allah Rasûl(s.a.v)'ü: Namazdan çıktığı zaman üç defa istiğfar ederdi ve sonra: 'Estağfirullah estağfirullah' dersin." diye istiğfar şekli bildirilmiştir. Daha sonra "Allahumme entesselâmu ve minke selâm"¹⁸⁹ demiştir.

2.5.1.5. Sehv Secdesi

حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، وَعُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَا: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيَّاشٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ سَالِمٍ الْعَنْسِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ نُفَيْرٍ، عَنْ ثَوْبَانَ ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: " فِي كُلِّ سَهْوٍ سَجْدَتَانِ بَعْدَ مَا يُسَلِّمُ "

...Sevbân'dan: Ben, Allah Rasûl(s.a.v)'ünden işittim. Şöyle buyurdu: "Her sehv için selâmdan sonra iki secde vardır."¹⁹⁰ dediği aktarılmıştır.

2.5.1.6. Bol Secde Et

حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرِو أَبُو عَمْرٍو الْأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْوَلِيدُ بْنُ هِشَامٍ الْمُعِيطِيُّ، حَدَّثَهُ مَعْدَانُ بْنُ أَبِي طَلْحَةَ الْيَعْمُرِيُّ، قَالَ: لَقِيتُ ثَوْبَانَ ، فَقُلْتُ لَهُ: حَدَّثَنِي حَدِيثًا عَنِ اللَّهِ أَنْ يَنْفَعَنِي بِهِ، قَالَ: فَسَكَتَ، ثُمَّ عُدْتُ فَقُلْتُ مِثْلَهَا: فَسَكَتَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، فَقَالَ لِي: عَلَيْكَ بِالسُّجُودِ لِلَّهِ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: " مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً، وَحَطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ "، قَالَ مَعْدَانُ: ثُمَّ لَقِيتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ، فَسَأَلْتُهُ: فَقَالَ: مِثْلَ ذَلِكَ

...Ma'dân hin Ebî Talhâ el-Ya'merî'den nakledildiğine göre: Ben, Sevbân'a (Allah ondan razı olsun) rastladım. Ona dedim ki: Allah Teâlâ'nın beni yararlandıracağı umulan bir hadîsi bana anlat. Ma'dân demiştir ki: Sevbân sükût etti. Sonra ben dönüp söyledüğimin mislini söyledim. O (yine) sustu. Üç defa

¹⁸⁹ İbn Mâce, İkâmetu's-Salavât, 32.

¹⁹⁰ İbn Mâce, İkâmetu's-Salavât, 136.

tekrarladım. Ondan sonra Sevbân bana dedi ki: Allah için secdeye sarıl (bol secde et.) Çünkü ben Allah Rasûl(s.a.v.)'ünden: "Allah'a secde eden bir kul yoktur ki, Allah onu secde ile bir derece yükseltmesin. Ve o secdeyle ondan bir günahı düşürmesin." dediğini duydum. Ma'dân: Sonra Ebu'd-Derdâ'ya tesadüf ettim. Ona da aynı dilekte bulundum. O da Sevbân'ın sözünün mislisini söyledi."¹⁹¹ demiştir.

2.5.1.7. Meleklerin Katıldığı Cenaze

حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ عُبَيْدٍ الْحَمَصِيُّ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ بْنُ الْوَلِيدِ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ رَاشِدِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: رَأَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ نَاسًا رُكْبَانًا عَلَى دَوَابِّهِمْ فِي جَنَازَةٍ، فَقَالَ: "أَلَا تَسْتَحْيُونَ أَنَّ مَلَائِكَةَ اللَّهِ يَمْشُونَ عَلَى أَقْدَامِهِمْ، وَأَنْتُمْ رُكْبَانٌ"

...Resûluilah (s.a.v.)'in mevlâsı Sevbân'dan; şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.v.), bazı kimselerin binek hayvanlarına binerek bir cenazeye katıldıklarını gördü ve (onlara): "Sizler binici olduğunuz halde Allah'ın meleklerinin ayakları üzerinde yürümelerinden haya etmiyor musunuz?" buyurdu."¹⁹²

2.5.1.8. Cenaze Namazı

حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، حَدَّثَنِي سَالِمُ بْنُ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "مَنْ صَلَّى عَلَى جَنَازَةٍ فَلَهُ قِيرَاطٌ، وَمَنْ شَهِدَ دَفْنَهَا فَلَهُ قِيرَاطَانِ"، قَالَ: فَسُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ عَنِ الْقِيرَاطِ؟، فَقَالَ: "مِثْلُ أَحَدٍ"

...Sevbân (Allah ondan razı olsun)'dan Allah Rasûl(s.a.v.)'ünün: "Bir cenaze üzerinde namaz kılana bir kırat (sevap) vardır ve cenazenin defninde (de) bulunana iki kırat (sevap) vardır." Sevbân (Allah ondan razı olsun) demiştir ki: Allah Rasûl(s.a.v.)'üne kıratın ne olduğu soruldu. Buyurdu ki: "Uhud (dağı) mislidir."¹⁹³ dediği aktarılmıştır.

¹⁹¹ İbn Mâce İkâmetu's-Salavât, 201.

¹⁹² İbn Mâce, Cenâiz, 15.

¹⁹³ İbn Mâce, Cenâiz, 34.

2.5.1.9. Hacamat Hadisi

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ، أَنَّ أَبَا شَيْبَانَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو قَلَابَةَ، أَنَّ أَبَا أَسْمَاءَ حَدَّثَهُ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: " أَفْطَرَ الْحَاجِمُ وَالْمَحْجُومُ " ...Sevbân'dan (Allah ondan razı olsun): Allah Rasûl(s.a.v.)'ünü: "Hacâmet edenin (Kan alanın) ve hacâmet olanın (Kan aldıranın) orucu bozulur." ¹⁹⁴ derken duyduğum, demiştir.

2.5.1.10. Kim Ramazan Orucunu Tutarsa

حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ، حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ الْحَارِثِ الدَّمَارِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " مَنْ صَامَ سِنَّةَ أَيَّامٍ بَعْدَ الْفِطْرِ، كَانَ تَمَامَ السَّنَةِ، مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ، فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا "

...Resûlullah (s.a.v.)'in mevlâsı Sevbân (Allah ondan razı olsun)'dan aktarıldığına göre; Allah Rasûl(s.a.v.)'ü: "Kim orucunu tutar ve (Ramazan ayında) buna bayram geçtikten sonra altı gün daha oruç eklerse, onun tuttuğu oruç, bütün bir senenin orucu olur. Kim bir iyilik yaparsa, o kimseye yaptığı iyiliğin on katı vardır." ¹⁹⁵

2.5.2. Ahlaka Dair Hadisler

2.5.2.1. Hak Üzere Olan Cemaat

حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ بِشِيرٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي قَلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: " لَا يَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى الْحَقِّ مَنْصُورِينَ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ ﷻ "

¹⁹⁴ İbn Mâce, Sıyâm, 18.

¹⁹⁵ İbn Mâce, Sıyâm, 33.

... Sevban (ra)'den, Resûlullah (sav)'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir; "Ümmetinden, hak yolunda, düşmanlarına karşı zafer kazanan ve kendilerine karşı olanlardan zarar görmeyen bir topluluk, Allah (celle celâlihü)'in emri (kıyamet) gelmediği müddetçe eksik olmayacaktır."¹⁹⁶

2.5.2.2. Ömrü Yapılan İyilikler Arttırır

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عِيسَى، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " لَا يَزِيدُ فِي الْعُمْرِ إِلَّا الْبِرُّ، وَلَا يَرُدُّ الْقَدَرَ إِلَّا الدُّعَاءُ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيُحَرِّمُ الرِّزْقَ بِخَطِيئَةٍ يَعْمَلُهَا "

Sevban: "Resûlullah(s.a.v)'ın: "Ömrü yalnızca edilen iyilik fazlalaştırır. Kaderi ise yalnızca dua değiştirir. Kişi mutlaka, yaptığı bir günah nedeniyle rızından yoksun bırakılır."¹⁹⁷

2.5.3. Muâmelata Dair Hadisler

2.5.3.1. Kimseden Bir Şey İsteme

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ ابْنِ أَبِي ذُنْبٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " مَنْ يَتَقَبَّلُ لِي بِوَاحِدَةٍ، وَأَتَقَبَّلَ لَهُ بِالْجَنَّةِ "، قُلْتُ: أَنَا، قَالَ: " لَا تَسْأَلِ النَّاسَ شَيْئًا "، قَالَ: فَكَانَ ثَوْبَانُ يَقْعُ سَوْطُهُ وَهُوَ رَاكِبٌ، فَلَا يَقُولُ لِأَحَدٍ نَاولنيهِ، حَتَّى يَنْزَلَ فَيَأْخُذَهُ

İbn Mâce'nin Ali b. Muhammed-Vekî' İbn Ebû Zi'b-Muhammed b. Kays-Abdurrahman b. Yezîd isnadıyla naklettiğine göre, (Hz. Peygamber'in azatlısı) Sevban anlatıyor: Allah'ın Resulü: Kim, bir hususta bana söz verir? Ben de ona cenneti söz vereyim" diye sordu. "Ben" diye atıldım. Efendimiz: "Kimseden bir şey isteme" buyurdu. Râvi demiştir elinden (yere) düşse de kimseye, şunu versene demez,

¹⁹⁶ İbn Mâce, Sunne, 1 (mukaddime 1).

¹⁹⁷ İbn Mâce, Sunne, 10(mukaddime 10).

hayvandan iner, kendi alırdı. ki: Bundan sonra Sevbân, binek üstünde iken kamçısı düşse bile kimseden istemezdi.¹⁹⁸

2.5.3.2. Mal Edinmek İsteyen Kimse

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَمُرَةَ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ ثَوْبَانَ ، قَالَ: لَمَّا نَزَلَ فِي الْفِضَّةِ وَالذَّهَبِ مَا نَزَلَ، قَالُوا: فَأَيُّ الْمَالِ نَتَّخِذُ؟ قَالَ عُمَرُ: فَأَنَا أَعْلَمُ لَكُمْ ذَلِكَ، فَأَوْضَعَ عَلَى بَعِيرِهِ، فَأَذْرَكَ النَّبِيَّ ﷺ وَأَنَا فِي أَثَرِهِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الْمَالِ نَتَّخِذُ؟ فَقَالَ: " لِيَتَّخِذُ أَحَدُكُمْ قَلْبًا شَاكِرًا، وَلِسَانًا ذَاكِرًا، وَزَوْجَةً مُؤْمِنَةً تُعِينُ أَحَدَكُمْ عَلَى أَمْرِ الْآخِرَةِ "

...(Peygamber'in Mevlâsı) Sevbân'dan; şöyle demiştir: gümüş ve altın (biriktirme) hakkında inen (Çetin tehdite ait ilâhî (emir) inince, sahâbiler, (bir yolculuk esnasında kendi aralarında konuşup): Şu halde biz malın hangi çeşidini edinebiliriz? dediler. Ömer: Bunu ben (sorup) size haber veririm, dedi ve binek devesini hemen koşturdu. Ben de onu takip ettiğim halde (ilerde giden) Peygamber (s.a.v.)'e yetişti ve: Yâ Resûlallah! Malın hangisini edinebiliriz? diye sordu. Bunun üzerine Efendimiz: "(Mal edinmek isteyen her hangi) biriniz, şükür edici bir kalb, zikir edici bir dil ve âhiretle ilgili işte ona yardım eden imanlı bir karı edinsin." buyurdu.¹⁹⁹

2.5.3.3. Sebepsiz Yere Boşanan Kadın

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْأَزْهَرِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ، عَنْ حَمَادِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي فِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلْتُ زَوْجَهَا الطَّلَاقَ فِي غَيْرِ مَا بَأْسٍ، فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ "

...Sevbân'dan rivayet edildiğine göre; Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu, demiştir: "Hangi kadın (Boşanmayı gerektiren) çetin bir durum bulunmadığı halde kocasından boşama isteğinde bulunursa ona cennet kokusu haramdır."²⁰⁰

¹⁹⁸ İbn Mâce, Zekât, 25.

¹⁹⁹ İbn Mâce, Nikâh, 5.

²⁰⁰ İbn Mâce, Talak, 21.

2.5.3.4. Kim Üç Şeyden Uzak Durursa Hadisi

حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ مَعْدَانَ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: " مَنْ فَارَقَ الرُّوحَ الْجَسَدَ وَهُوَ بَرِيءٌ مِنْ ثَلَاثٍ دَخَلَ الْجَنَّةَ مِنَ الْكِبَرِ وَالْغُلُولِ وَالذَّيْنِ "

...Resûlullah (s.a.v.)'in mevlâsı (azadlı kölesi) Sevbân'dan rivayet edildiğine göre; Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Kim (şu) üç şeyden uzak iken ruhu cesedinden ayrılırsa, cennet'e girer Kibir, ganimet malına hıyanet ve borç."²⁰¹

2.5.3.5. En Faziletli Dinar

حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى اللَّيْثِيُّ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " أَفْضَلُ دِينَارٍ يُنْفَقُهُ الرَّجُلُ دِينَارٌ يُنْفَقُهُ عَلَى عِيَالِهِ، وَدِينَارٌ يُنْفَقُهُ عَلَى فَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَدِينَارٌ يُنْفَقُهُ الرَّجُلُ عَلَى أَصْحَابِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ "

...Sevbân'dan rivayet edildiğine göre; Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu, demiştir: "Adamın harcadığı dinarın en faziletlisi (sevab bakımından en üstün olanı) , onun çoluk çocuğuna harcadığı dinar, Allah yolunda bir at için harcadığı dinar ve adamın Allah yolunda (savaşan) arkadaşlarına harcadığı dinardır."²⁰²

2.5.4. İtikada Dair Hadisleri

2.5.4.1. Yer Benim İçin Dürülüp Toplatıldı

حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ بْنُ شَابُورٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ بِشِيرٍ، عَنْ قَتَادَةَ أَنَّهُ حَدَّثَهُمْ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ الْجَرَمِيِّ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: " زُويْتُ لِي الْأَرْضُ حَتَّى رَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا، وَأَعْطَيْتُ الْكَنْزَيْنِ الْأَصْفَرَ أَوِ الْأَحْمَرَ، وَالْأَبْيَضَ يَعْنِي: الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ، وَقِيلَ لِي: إِنَّ مُلْكَكَ إِلَيَّ "

²⁰¹ İbn Mâce, Sadakât, 12.

²⁰² İbn Mâce, Cihâd, 4.

حَيْثُ رُويَ لَكَ، وَإِنِّي سَأَلْتُ اللَّهَ G ثَلَاثًا: أَنْ لَا يُسَلِّطَ عَلَى أُمَّتِي جُوعًا فَيُهْلِكَهُمْ بِهِ عَامَّةً، وَأَنْ لَا يَلْبِسَهُمْ شَيْعًا وَيُذِيقَ بَعْضَهُمْ بَأْسَ بَعْضٍ، وَإِنَّهُ قِيلَ لِي إِذَا قَضَيْتَ قَضَاءً فَلَا مَرَدَّ لَهُ، وَإِنِّي لَنْ أُسَلِّطَ عَلَى أُمَّتِكَ جُوعًا فَيُهْلِكَهُمْ فِيهِ، وَلَنْ أَجْمَعَ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِ أَقْطَارِهَا حَتَّى يُفْنِيَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا وَيَقْتُلَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا، وَإِذَا وُضِعَ السَّيْفُ فِي أُمَّتِي فَلَنْ يُرْفَعَ عَنْهُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَإِنَّ مِمَّا أَتَخَوَّفُ عَلَى أُمَّتِي أَيْمَةً مُضِلِّينَ، وَسَتَعْبُدُ قَبَائِلُ مِنْ أُمَّتِي الْأَوْتَانِ، وَسَتَلْحَقُ قَبَائِلُ مِنْ أُمَّتِي بِالْمُشْرِكِينَ، وَإِنَّ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ دَجَالِينَ كَذَّابِينَ قَرِيبًا مِنْ ثَلَاثِينَ، كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ، وَلَنْ تَرَالَ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى الْحَقِّ مَنْصُورِينَ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ، حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ G "، قَالَ أَبُو الْحَسَنِ: لَمَّا فَرَعَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مِنْ هَذَا الْحَدِيثِ، قَالَ: مَا أَهْوَلُهُ

Resulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)in azadlı kölesi Sevban (Ra)den rivayet edildiğine göre; Resulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: “Yer benim için o derece dürülüp toplatıldı ki ben onun şark taraflarını ve garp taraflarını gördüm. Bana sarı (veya kırmızı) ve beyaz (yani altın ve gümüş) hazineleri de verildi ve bana: Senin (ummetinin) mülkü senin için dürülüp toplatılan alanlara kadar (genişliyecek)dir, denildi. Ben, Allah Azze ve Celle'den (şu) üç şeyi (veya şunlan üç defa) istedim: Allah'm ummetimin başına tümünü helak edecek bir açlık felaketini musallat etmemesini ve ümmetimi fırka fırka yapip (biribiriyle savaşmak ve iç harple) bazasına bazısının azabını tattırmamasını da istedim. (Bu isteklere karşı Allah tarafından) bana: Ben bir hüküm verdiğim zaman artık o hukmun infaz edilmemesine mahal yoktur ve ben, senin ümmetin başına onları (tümüyle) helak edecek bir açlık felaketini musallat etmeyeceğim ve dünyanın çevresi arasında bulunan (kâfir düşmanları) ümmetin aleyhinde toplamayacağım ki ummetinin bazıları diğer bazısını yok etsin ve birbirini öldürsün, buyuruldu. Ummetimin içine herç konulduğu (yani iç savaş olduğu) zaman artık kıyamet gününe kadar kılıç onlardan kaldırılmayacak (yani iç savaş son bulmayacak) tir. Şüphesiz ümmetim için korktuğum şeylerden birisi de sapıtcı (yani bid'atlere, günahlara dalıcı) imamlar (yani devlet adamları)dir. Ummetimden bazı kabi-leler putlara tapacak ve ummetimden bazı kabileler de müşriklere iltihak edecektir. Kiyamete yakın zamanlarda otuza yakın çok yalancı deccal muhakkak olacak. Deccallann hepsi peygamber olduğunu söyleyecektir. (Halbuki peygamberlerin sonuncusu benim ve benden sonra peygamber yoktur). Allah (Azze ve Celle)nin emri (ki bütün

mü'minlerin toptan vefat etme belirtisi olan bir rüzgardır) gelinceye kadar ummetimden bir zümre daima hak (yol) üzerinde kalıp ilahi yardıma mazhar olacak muhalifleri onlara zarar veremeyecektir- Ebu'l-Hasan dedi ki: Ebu Abdillah (İbn Mace) bu hadisin rivayetini bitirince: Bu, ne kadar dehşetli bir hadistir, dedi.²⁰³

2.5.4.2. Kaderi Dua Değiştirir

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عِيسَى، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " لَا يَزِيدُ فِي الْعُمْرِ إِلَّا الْبِرُّ، وَلَا يَرُدُّ الْقَدْرَ إِلَّا الدُّعَاءُ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيُحْرَمَ الرِّزْقَ بِالدَّنْبِ يُصِيبُهُ "

Sevbân radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Ömrü sadece yapılan iyilik artırır. Kaderi de sadece dua geri çevirir. Şurası muhakkak ki, kişi, işlediği günah sebebiyle rızkıdan mahrum edilir."²⁰⁴

2.5.4.3. Mehdi Hadisi

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، وَأَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ خَالِدِ الْحَذَّاءِ، عَنْ أَبِي قَلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: " يَقْتَتِلُ عِنْدَ كَنْزِكُمْ ثَلَاثَةٌ، كُلُّهُمْ ابْنُ خَلِيفَةٍ، ثُمَّ لَا يَصِيرُ إِلَى وَاحِدٍ مِنْهُمْ، ثُمَّ تَطْلُعُ الرَّايَاتُ السُّودُ مِنْ قَبْلِ الْمَشْرِقِ، فَيَقْتُلُونَكُمْ قَتْلًا لَمْ يَقْتُلْهُ قَوْمٌ، ثُمَّ ذَكَرَ شَيْئًا لَا أَحْفَظُهُ، فَقَالَ: فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُ فَبَايَعُوهُ، وَلَوْ حَبْوًا عَلَى التَّلَجِّ، فَإِنَّهُ خَلِيفَةُ اللَّهِ الْمَهْدِيُّ "

Sevbân radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: "Sizin hazinenizin yanında üç kişi kavga edecek Üçü de bir halifenin evladıdır. (Halifelik) bunların hiçbirine nasip olmayacaktır. Sonra meşrik (doğu) cihetinden siyah bayraklar (taşıyan bir ordu) zuhur edecek, hiçbir kavmin öldürmediği şekilde sizi öldürecek." Ravi der ki: "Sonra (Aleyhissalâtu vesselâm) ezberde tutamadığım bir şey daha söyledi. Son olarak da: "Onları görünce onlara derhal biat edin, kar

²⁰³ İbn Mâce, Fiten, 9.

²⁰⁴ İbn Mâce, Fiten, 23.

üzerinde emekleyerek de olsa!" buyurdular. Çünkü o, Allah'ın halifesidir, Mehdidir."²⁰⁵

2.5.4.4. Sevapları Boşa Giden Kimse

حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ الرَّمْلِيُّ، حَدَّثَنَا عُفْبَةُ بْنُ عُلْقَمَةَ بْنِ خَدِيجٍ الْمَعَاوِرِيُّ، عَنْ أَرْطَاةَ بْنِ الْمُذْنِرِ، عَنْ أَبِي عَامِرٍ الْأَلْهَانِيِّ، عَنْ ثَوْبَانَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: "لَا عِلْمَنَ أَقْوَامًا مِنْ أُمَّتِي يَأْتُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِحَسَنَاتٍ أَمْثَالِ جِبَالٍ تَهَامَةٍ، بِيضًا، فَيَجْعَلُهَا اللَّهُ هَبَاءً مَنْثُورًا"، قَالَ ثَوْبَانُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، صِفْهُمْ لَنَا، جَلِّهِمْ لَنَا أَنْ لَا نَكُونَ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَا نَعْلَمُ، قَالَ: "أَمَّا إِنَّهُمْ إِخْوَانُكُمْ وَمِنْ جِلْدَتِكُمْ، وَيَأْخُذُونَ مِنَ اللَّيْلِ كَمَا تَأْخُذُونَ، وَلَكِنَّهُمْ أَقْوَامٌ إِذَا خَلَوْا بِمَحَارِمِ اللَّهِ انْتَهَكُوهَا"

...Sevbân'dan rivayet edildiğine göre; Peygamber (S.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Ümmetimden birtakım kimseleri bilirim ki onlar kıyamet günü Tihâme dağları emsali (çok) ve bembeyaz (yâni tertemiz) sevaplar getirirler de Allah (Azze ve Celle) o sevapları saçılmış toz eder (yani mahveder, kabul etmez). Sevbân: Yâ Resûlallah! Bilmiyerek onlardan olmamamız için bize onların sıfatlarını söyle ve bize onların durumunu açıkla, dedi. Resûl-i Ekrem (s.a.v.): Bilmiş olunuz ki onlar sizin (din) kardeşleriniz ve sizin cinsinizden (bir takım insanlar) dur. Sizin aldığınız gibi onlar geceden (ibâdet nasibini) de alırlar. Ve lâkin onlar, Allah'ın yasak kıldığı şeylerle تنها yerde başbaşa kaldıkları zaman o yasakların sınırlarını çiğnerler, buyurdu."²⁰⁶

2.5.4.5. Resulullah'ın Havzı

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ الدِّمَشْقِيُّ، حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَهَاجِرٍ، حَدَّثَنِي الْعَبَّاسُ بْنُ سَالِمٍ الدِّمَشْقِيُّ، نُبْتُ عَنْ أَبِي سَلَامٍ الْحَبَشِيِّ، قَالَ: بَعَثَ إِلَيَّ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ فَاتَّيْتُهِ عَلَى بَرِيدٍ، فَلَمَّا قَدِمْتُ عَلَيْهِ، قَالَ: لَقَدْ شَفَقْنَا عَلَيْكَ يَا أَبَا سَلَامٍ فِي مَرْكَبِكَ، قَالَ: أَجَلُ وَاللَّهِ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، قَالَ: وَاللَّهِ مَا أَرَدْتُ الْمَشَقَّةَ عَلَيْكَ، وَلَكِنْ حَدِيثُ بَلْعَنِي أَنَّكَ تُحَدِّثُ بِهِ عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي الْحَوْضِ، فَأَحْبَبْتُ أَنْ تُشَافِهَنِي بِهِ، قَالَ: فَقُلْتُ: حَدَّثَنِي ثَوْبَانُ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

²⁰⁵ İbn Mâce, Fiten, 34.

²⁰⁶ İbn Mâce, Zühd, 29.

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: " إِنَّ حَوْضِي مَا بَيْنَ عَدَنَ إِلَى أَيْلَةَ، أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ، وَأَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ، وَأَوَانِيهِ كَعَدَدِ نُجُومِ السَّمَاءِ، مَنْ شَرِبَ مِنْهُ شَرْبَةً لَمْ يَظْمَأْ بَعْدَهَا أَبَدًا، وَأَوَّلُ مَنْ يَرُدُّهُ عَلَيَّ فَقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ، الدُّنُسُ ثِيَابًا وَالشُّعْتُ رُءُوسًا، الَّذِينَ لَا يَنْكِحُونَ الْمُنْعَمَاتِ، وَلَا يُفْتَحُ لَهُمُ السُّدُودُ "، قَالَ: فَبَكَى عُمَرُ حَتَّى اخْضَلَّتْ لِحْيَتُهُ، ثُمَّ قَالَ: لَكِنِّي قَدْ نَكَحْتُ الْمُنْعَمَاتِ، وَفُتِحَتْ لِي السُّدُودُ، لَا جَرَمَ أَنِّي لَا أَغْسِلُ ثَوْبِي الَّذِي عَلَى جَسَدِي حَتَّى يَنْسَخَ، وَلَا أَذْهَنُ رَأْسِي حَتَّى يَشَعْتَ

...Ebû Sellâm el-Hubşî (Meiritûr el-Esved)'den; Şöyle demiştir: (Halife) Ömer bin Abdilaziz bana haber göndererek yanına çağırttı. Ben de bir katır sırtında onun yanına gittim. Nihayet yanına vardığım zaman (bana): Yâ Ebâ Sellâm! Buraya kadar bindirip getirmek hususunda cidden sana meşakkat verdik, dedi. Ebû Sellâm da: Vallahi doğrudur, Yâ Emîre'l-Mü'minin, dedi. Ömer bin Abdilaziz: Allah'a yemin ederim ki, sana eziyet çektirmek istemedim. Ve lâkin (kevser) havuzu hakkında Resûlullah (S.a.v.)'in mevlâsı Sevbân (Radıyallâhü anh)'den senin rivayet ettiğini haber aldığım bir hadis var. O hadisi kendi ağzınla bana rivayet etmeni sevdim (de bunun için seni çağırttım), dedi. Ebû Sellâm el-Hubşî demiştir ki, bunun üzerine ben dedim: Bana Resûlullah (s.a.v.)'in mevlâsı Sevbân'ın rivayet ettiğine göre Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Şüphesiz, benim havuzum Aden ile Eyle arasındaki mesafe kadar (uzun) dur. Sütten daha beyaz ve baldan daha tatlıdır. Bardakları gökteki yıldızlar sayısı gibi (çok) dur. Kim ondan bir yudum içerse artık ebediyen susamaz. O havuzun basma yanıma gelenlerin ilki, (dünyada iken) elbiseleri kirli başlarındaki saçlar dağınık, karışık (yâni maddî sıkıntıdan üstü başı perişan) olan muhacirlerin fakirleridir ki varlıklı eşraftan olan kadınlarla evlenemez ve kapılar onlara açılmaz. Râvi demiştir ki: Ömer (bin Abdilaziz), sakalı ıslanıncaya kadar ağladı. Sonra şöyle söyledi: Lâkin ben bol nîmetlenmiş kadınlarla evlendim ve kapılar bana açıldı. Artık çâre yok, vücûdum Üstündeki elbiseyi yıkamıyacağım ki iyice kirlensin ve başımı yağlamıyacağım ki saçım dağılıp karışsın, dedi.²⁰⁷

²⁰⁷ İbn Mâce, Zühhd, 36.

2.6. SEVBAN'IN RİVAYETLERİNİN KÜTÜB-İ SİTTE'DEKİ BÖLÜMLERE DAĞILIMI

Sevban b. Bücdüd'ün Kütüb-i Sitte'deki 128 hadisinin konuları genelde salat, savm, talak, zekat öteki konularda da rivayetleri vardır. Bu konuların Kütüb-i Sitte'deki bölümlere dağılımı şöyledir.

2.6.1. Sahîh-i Müslim'dekiler

Sahîh-i Müslim'de rivayet ettiği hadislerinin sayısı on dördtür. Bunların Müslim'deki dağılımı hayz (1), salat (1), mesacid (1), cenaiz (1), zekât (1), imare(1), edahi (2), fedail (1), birr ve sıla (4), fiten (1) konularındadır.

2.6.2. Sünen-i Tirmizî'dekiler

EBû Bekir b. Abdurrahman'ın Cami-i Tirmizî'deki rivayetlerinin konusu taharet (3), salat (3), zekât (1), savm (2), cenaiz (3), nikâh (1), talak (2), siyer (2), birr ve sıla (3), tıbb (1), fiten (4), sıfatu'l-kıyamet (1), tefsir-u Kur'an (1), da'avat (1) şeklindedir.

2.6.3. Sünen-i Ebû Dâvûd'dakiler

Ebû Bekir b. Abdurrahman'ın Sünen-i Ebû Dâvud'daki rivayetlerinin konusu taharet (3), salat (1), vitr (1), zekât (1), talak (1), savm (4), edahi (1), cenaiz (1), tereccül (1), fiten (1), melâhim (2) şeklindedir.

2.6.4. Sünen-i Nesâî'dekiler

Ebû Bekir b. Abdurrahman'ın Sünen-i Nesâî'deki rivayetlerinin konusu tatbik (1), sehv (1), zekât (1), cihat (1), zinet (1) şeklindedir.

2.6.5. Sünen-i İbn Mâce'dekiler

Ebû Bekir b. Abdurrahman'ın Sünen-i İbn Mâce'deki rivayetlerinin konusu mukaddime (2), taharet (2), ikame (4), cenaiz (2), sıyam (2), zekât (1), nikâh (1), talak (1), sadakat (1), cihad (1), fiten (3), zühd (2) şeklindedir.

SONUÇ

İslamiyetin ilk yıllarında İslam'a girmesi ve devam eden yıllarda Resûlullah'ın hizmetinde bulunup onun hep yakınında bulunması, Sevban bin Bücdüd'ü ilmi açıdan yüksek bir konuma yükseltmiştir. Hz. Sevban Hz. Muhammed (s.a.v)' den ayrı kalmaya tahammül edemeyen bir peygamber sevdalıydı. Farklı görev ve hizmetler nedeniyle Allah Resûlü'nden ayrı kalmak zorunda olduğu zamanlar olmuştur. Birinci bölümde zikrettiğimiz üzere bir seferinde rengi kaçmış, bedeni zayıflamış, yüzünde elem ve üzüntü ile perişan olmuş bir halde derin düşüncelerle Allah Resûlü'nün huzuruna geldi. Onun bu halini gören Efendimiz "Ey Sevban, bir şey mi oldu, hasta mısın neyin var?" diye sordu. İbn Bücdüd sıkıntısını şöyle anlattı: "Hasta da değilim bir ağrım sızım da yok. Hiçbir rahatsızlığım yoktur. Yâ Resûlallah! Bizler senin yanına uğradıkça güzel sîmana bakıyor, yanında oturuyor, sohbetine iştirak ediyoruz. Fakat seni göremediğim vakitlerde sevgim artıyor, sana ulaşınca kadar elemden perişan oluyorum. Sonra öbür dünyayı hatırlıyorum ve ahirette sizi görememekten endişe ediyorum. Çünkü siz cennette resullerle birlikte âli makamlarda olacaksınız, ben ise cennete girebilsem bile sizin makamınızdan aşağı bir makamda olacağım. Sizi orada görememekten korkuyorum. Sevban b. Bücdüd'ü dinleyen Allah Resûlü onun sorusunu cevaplamaya hazırlanırken Cebrail (a.s) çıkageldi ve Nisâ sûresinde geçen şu ayet-i kerîmeyi okudu: "Kim Allah'a ve peygamberlere itaat ederse, işte onlar Allah'ın nimet ihsan eylediği, peygamberler, dosdoğru kişiler, şehidler ve iyilerle biraradadır. Bunlar ise ne güzel arkadaşlardır." Vahyin bitişinden sonra Hz. Sevban sevinci kat kat arttı. Adeta bir çocuk gibi sevinmişti. Allah Resûlü'ne olan sevgisinin karşılığını bu dünya bulduğu gibi, onun nur cemâlini cennette de görme müjdesine kavuşmuştu.

Yine ilmi şahsiyeti bölümünde zikrettiğimiz hâdisede Hz. Peygamber (s.a.v.) Sevban b. Bücdüd'e emirlerin kapısını bir beklenti ile çalmayıp, kimseden bir şey istememesi şartıyla ehli beyt içerisinde saymıştır. Başlangıçta bir köle olarak satılan ve hiçbir değer ve kıymeti olmayan Sevban b. Bücdüd'ün Resulullah'ın rahle-i tedrisinden geçerek ne derece âli bir makama eriştiğini buradan anlamış oluyoruz. Sıradan basit bir köle iken islamla şereflenip hakkında ayet-i kerîme nazil olacak bir şahsiyete yükselmiştir.

Sevban bin Būcdūd daha çok ilimle meşgul olmuş ve Hz. Peygamber (s.a.v.)’den 128 hadis rivayet etmiştir. Hz. Ömer ve Ebu Hüreyre gibi sahabilerden hadis işitmiştir. Kendisinden de Cübeyr bin Nüfeyr el-Hadramî, Hasan-ı Basrî, Halid bin Ma’dan el-Kelâî, Şeddad bin Evs ve Süleyman bin Yesâr gibi isimler hadis nakletmiştir.

Bu çalışmada Sevban b. Būcdūd’ün rivayetleri, hocaları ve bizlere ulaştıran öğrencileri incelenmiş ve bir kısmı hakkında bilgi verilmiştir. Bu inceleme tabakât, siyer, hadis ve tarih kaynaklarından faydalanılarak bunları daha yakından tanıma imkânı vermiştir.

Sevban bin Būcdūd Hz. Peygamber başta olmak üzere Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali (radiyallahu anhüm) hulefâ-i râşidin dönemi ve Muaviye’nin hilafeti dönemine tanıklık etmiştir. Muaviye b. Ebû Süfyan’ın hilafeti zamanında hicri 54 (674) yılında Humus’ta vefat etmiştir.

Sonuç olarak, İslam tarihinin mühim bir zamanını içerisine alan sahâbe dönemi ilim adamlarının yaşayış biçimlerini, ilmi şahsiyetlerini ve hayatlarını bilmek, hadis tarihi açısından önem arzeden bu dönemler hakkında mühim bilgilere ulaşılmasına ve zamanımızda müşâhede ettiğimiz hadis sorunlarının çözümünde yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

Aydınlı, Abdullah, **Hadis İstılahları Sözlüğü**, İFAV, İstanbul, 2013.

Aydınlı, Abdullah “Ebu'd-Derdâ”, **İslam Ansiklopedisi**, TDV Yayınları, Ankara, 2005.

Ahmed B. Hanbel, Ebû Abdillâh eş-Şeybânî, **Müsned**, Çağrı yay, İstanbul, 1992.

Belâzûrî, Ahmed bin Yahya, **Ensâbü'l-Eşrâf**, I-XIII, thk. Süheyl Zekkâr, Darü'l-Fikr, Beyrut, 1996.

el-Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil, **el-Târîhu'l-Kebîr**, I-VIII, Dâru'l-Maârifî'l-Osmaniyye, Haydarabad, (t.s)

el-Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil, **Sahîhu'l-Buhârî**, I-VIII, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.

Cirit, Hasan, “Sevban b. Bücdüd”, **İslam Ansiklopedisi**, Ankara, TDV Yayınları, 2005.

Ebû Dâvud, Süleyman b. Eş'as, **Sünen**, I-V, Çağrı yayınları, İstanbul, 1992.

Ebû Nuaym, Ahmed bin Abdullah el-İsfehânî, **Hilyetü'l-Evliyâ ve Tabakâtü'l-Esfiyâ**, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1996.

Ebû Ömer, Halife bin Hayyât, **Kitâbu't-Tabakât**, thk. Süheyl Zekkar nşr. Dâru'l-Fikr.

Fayda, Mustafa “Devs”, **Diyânet İslam Ansiklopedisi**, TDV yayınları, İstanbul, 1994.

- Hatiboğlu, İbrahim, “Müsnid”, **İslam Ansiklopedisi**, Ankara, TDV Yayınları, 2006.
- İclî, Ebu'l-Hasen Ahmed b. Abdillâh, **Marifetü's-Sikât**, I-II, thk. Abdulâlîm Abdulazîm, Mektebetü't-Dâr, Medine, 1985.
- İbn Abdilberr, Ebû Ömer Yusuf b. Abdillâh, **el-İstîâb fî Ma'rifeti'l-Ashâb**, I-IV, thk. Ali Muhammed el-Becâvî, Daru'l-Ceyl, Beyrut, 1992.
- İbn Asâkir, Ebû'l-Kâsım Ali b. Hasan, **Târîhu Dımeşk**, I-LXXX, thk. Amr b. Ğurâme el-Amrî, Dâru'l-Fikr, 1995.
- İbnü'l-Esîr, İzzeddin, **Üsdü'l-Ğâbe fî Marifeti's-Sahabe**, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1980.
- İbn Ebî Hatim, Ebû Muhammed Abdurrahman er-Râzî, **el-Cerh ve't-Ta'dîl**, V, Dâru İhyâi't-Turâs, Beyrut, 1952.
- İbn Hacer, Ebu'l- Fadl Ahmed bin Ali el-Askalânî, **el-İsabe fî Temyizi's-Sahabe**, thk. Adil Ahmed Abdulmevcut, Daru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut, 1994.
- İbn Hacer, Ebu'l-Fadl Ahmed bin Ali el-Askalânî, **Takrîbu't-Tehzib**, thk. Muhammed Avvâme, Dâru'r-Reşid, Suriye, 1986.
- İbn Hacer, Ebu'l Fadl Ahmed bin Ali el-Askalânî, **Tehzîbu't-Tehzib**, Dâiratü'l Maarif, 1326.
- İbn Hibban, Ebû Hatîm Muhammed el-Bustî, **es-Sikât**, I-IX, Dâiratü'l-Maârifî'l-Osmaniyye, Hind, 1973.
- İbn Hişam, Ebû Muhammed Abdülmelik, **es-Sîretü'n-Nebeviyye**, I, thk. Mustafa es-Sakka, [yy], 1955.

İbn Kuteybe, Ebû Muhammed Abdullah b. Müslim, **el-Maârif**, Servet Ukkâşe, Kahire, 1992.

İbn Kuteybe, Ebû Muhammed Abdullah b. Müslim, **Te'vîlu Muhtelifi'l-Hadis**, Mektebetü'l-İslamiyye, [yy], 1999.

İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd, **Sünen**, I-II, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.

İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed el- Basrî, **Tabakatü'l-Kübrâ**, I-VIII thk. Muhammed Abdulkadir Ata, Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1990.

İbn Salah, Ebû Amr Osman b. Abdîrrahman eş-Şehrezûrî, **Ulûmu'l-Hadîs**, thk. Nureddin İtr, Beyrut, Dâru'l-Fikr, 1986.

Kallek, Cengiz, “Fukahâ-i Seb'â”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi**, TDV. Yayınları, İstanbul, 1996.

Kandemir, Mehmet Yaşar, “Ebu Hüreyre”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi**, TDV. Yayınları, İstanbul 2004.

Karadeniz, Osman, **Hasan el-Basrî ve Kelâmî Görüşleri**, D.E.Ü İlahiyat Fakültesi Dergisi, II, İzmir 1985.

Karataş, Mustafa, **Hadis Rivâyeti Karşısında Sahâbenin Tutumu**, Diyanet İlmi Dergi, 2000.

Mizzî, Yusuf bin Abdîrrahman, **Tehzîbü'l-Kemâl fî Esmâi'r- Ricâl**, I-XXXV, thk. Beşşâr Avvad Ma'rûf, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 1980.

Müslim, Ebu'l-Hüseyin b. Haccâc, **Sahîh-i Müslim**, I-III, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1981.

Nesâî, Ebû Abdirrahman Ahmed b. Şuayb, **Sünen**, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1982.

Nevevî, Ebû Zekeriyya, **Tehzîbu'l-Esmâ ve'l-Luğat**, I-IV, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut.

es-Safedî, Salahattin Halil, **el-Vâfi bi'l-Vefâyât**, I-XXIX, thk Ahmed Arnâut, İhyâut-Turas, Beyrut, 2000.

Sarıçam, İbrahim, **H. Ömer**, DİA, Ankara, 2010.

Subhi es-Sâlih, **Hadis İlimleri ve Hadis Istılahları**, Terc. M. Yaşar Kandemir, İFAV. Yayınları, İstanbul, 2012.

et-Taberânî, Ebu'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed, **Mucemu'l-Kebîr**, I-XXV, Mektebetün İbn Teymiyye, Kahire, 1994.

Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa, **Sünen**, I-V Çağrı Yayınları yay, İstanbul, 1992.

Topaloğlu, Bekir, “Mevla”, **İslam Ansiklopedisi**, Ankara, TDV Yayınları, 2005.

Vâhidî, Ebu'l-Hasen Ali b. Ahmed, **Esbâbü Nüzûli'l-Kurân**, Nşr. Seyyid Ahmed Sakr, Kahire, 1379/1959.

Yücel, Ahmet, **Hadis Tarihi**, İFAV, İstanbul, 2014.

Yücel, Ahmet, **Hadis Usûlü**, İFAV, İstanbul, 2016.

ez-Zehebî, Şemseddîn Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed, **Siyeru A'lami'n-Nübelâ**, I-XXV thk. Şuayb Arnâut, Müessesetü'r- Risâle, 1985.

ez-Zehebî, Şemseddîn Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed, **Târîhu'l-İslâm**, I, XV, thk. Beşşar Avvad Ma'ruf, Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî.

ez-Zehebî, Şemseddîn Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed, **Tezkiratü'l-Huffâz**, I-IV, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1998.

